

Lotta Puttonen

JYVÄSKYLÄN ULKOILUREITTIIEN MUUTOS, NYKYTILA JA
KEHITYSTARPEET

Jyväskylän yliopisto
Liikuntatieteiden laitos
Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma
Kevät 2011

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
Liikuntatieteiden laitos

PUTTONEN, LOTTA:

Jyväskylän ulkoilureittien muutos, nykytila ja kehitystarpeet

Pro gradu -tutkielma, 86 sivua, 15 liites.

Liikunnan yhteiskuntatieteet

2011

Tutkimuksessa selvitettiin Jyväskylän ulkoilureiteissa viimeisten noin kymmenen vuoden aikana tapahtunutta muutosta sekä reittien nykytilaa ja kehittämistarpeita. Muutostarkasteluun sisältyi yleisen muutoksen kuvaamisen lisäksi vuoden 2009 alussa tapahtuneen Jyväskylän kaupungin, Jyväskylän maalaiskunnan ja Korpilahden kunnan kuntaliitoksen vaikutuksien arviointi.

Tutkimuksessa kartoitettiin sekä kaupungin viranhaltijoiden, kolmannen sektorin että kuntalaisten näkemyksiä. Ulkoiluasioista vastaaville kaupungin viranhaltijoille ja kolmannen sektorin edustajille järjestettiin syyskuussa 2010 keskustelutilaisuus, jossa he kertoivat näkemyksiään kaupungin ulkoiluolosuhteista. Kuntalaisten kokemuksia selvitettiin loka-marraskuussa 2010 kaupungin kotisivuilla olleella asukaskyselyllä, johon vastasi 745 kuntalaista.

Tutkimuksessa selvisi, että 2000-luvulla Jyväskylän ulkoilureitteihin kohdistuvia muutoksia ovat olleet ennen kaikkea yhteistyön lisääntyminen ja paraneminen eri tahojen kesken, mikä on helpottanut ulkoilureittien suunnittelua ja toteuttamista. Myös yleinen ajattelutavan muutos, ulkoiluasioiden tärkeyden tunnustaminen sekä uusien lajien esiin marssi nähtiin osana tapahtunutta muutosta. Kuntaliitos on edelleen helpottanut ulkoilureittien toteuttamista. Kuntalaisista enemmistö ei nähnyt kuntaliitoksen vaikuttaneen ulkoilumahdollisuuksiinsa, joskin Korpilahdella ja entisen maalaiskunnan alueella muutoksen oli huomannut selvästi useampi kuin entisen kaupungin alueella asuva vastaaja. Enemmistö heistä, jotka kokivat kuntaliitoksen vaikuttaneen ulkoilumahdollisuuksiinsa, piti muutosta negatiivisena. Ulkoilureittien osalta arveltiin etenkin hiihtolajien kunnostuksen huonontuneen. Kuitenkin esimerkiksi Korpilahdella ulkoiluolosuhteiden katsottiin myös monipuolistuneen ja syrjäkylien ulkoilutoiminnan kehittyneen.

Ulkoilureittien nykytila todettiin ulkoilun asiantuntijoiden toimesta pääosin hyväksi. Myös kuntalaiset olivat suurelta osin tyytyväisiä reitteihin. Asuinaluekohtaiset erot tyytyväisyydessä olivat kuitenkin merkittäviä, ja yleisesti ottaen korpilahtelaiset olivat selvästi muita tyytymättömämpiä ulkoilureittien ja ulkoilua tukevien palvelujen nykytilaan.

Vaikka ulkoilureittien nykytila todettiin pääasiassa hyväksi, näkivät kuntalaiset ulkoilureiteissa myös paljon parannettavaa. Uusina reitteinä vastaajat toivoivat mm. talvisia kävelyreittejä, maastopyöräilyreittejä sekä pyörätuolireittejä. Reittien varrelle toivottiin paremmin sijoitettuja ja enemmän informaatiota sisältäviä opasteita ja viitoituksia sekä lisää taukopaikkoja. Lisäksi kaupungilta kaivattiin parempaa tiedottamista ulkoilureiteistä ja sähköisten ja paperisten ulkoilukarttojen kehittämistä.

Asiasanat: Jyväskylä, ulkoilureitit, ulkoilu, kuntaliitokset

SISÄLTÖ

JOHDANTO.....	4
1 AIEMPI TUTKIMUS	6
2 KUNTARAKENNE MUUTOKSESSA	10
2.1 Kunta ja sen tehtävät.....	10
2.2 Kunnan rooli ulkoilureittien tarjoajana.....	11
2.3 Yhdistymisen problematiikka.....	12
2.4 Jyväskylän kuntaliitos – kolmesta yhdeksi.....	15
2.4.1 Aiemmat yhdistymisyriytykset.....	17
2.4.2 Perusteluita uuden Jyväskylän puolesta ja vastaan.....	18
3 ULKOILU SUOMALAISTEN ELÄMÄSSÄ.....	21
3.1 Ulkoilun käsitteestä	21
3.2 Ulkoilureitit.....	25
3.3 Konfliktit ulkoilussa	28
3.4 Jyväskylä ulkoilukaupunkina	29
3.4.1 Paikallista liikunnan ja ulkoilun historiaa	30
3.4.2 Alueen ulkoilureitit ennen kuntaliitosta	33
4 TUTKIMUKSEN METODOLOGIA	41
4.1 Tutkimuskysymykset.....	41
4.2 Tutkimusmenetelmät ja -aineisto	41
5 JYVÄSKYLÄN ULKOILUREITTIIEN ARVIOINTI.....	47
5.1 Jyväskylän ulkoilureittien muutos 1998–2010	47
5.1.1 Viranhaltijoiden ja kolmannen sektorin kokema muutos.....	47
5.1.2 Kuntaliitoksen vaikutus alueen ulkoilureitteihin eri osapuolten kokemana.	51
5.2 Jyväskylän ulkoilureittien nykytila ja kehittämiskohteet	54
5.2.1 Luontopolut	55
5.2.2 Kuntopolut ja -radat	57
5.2.3 Hiihtoladut.....	58
5.2.4 Muut ulkoilureitit.....	61
5.2.5 Konfliktit ulkoilureiteillä.....	63
5.2.6 Ulkoilua tukevat palvelut	65
5.2.7 Ulkoilua rajoittavat tekijät.....	72
6 POHDINTA.....	76
LÄHTEET	81
LIITE 1. Jyväskylän ulkoiluolosuhteiden asukaskysely	87
LIITE 2. Jyväskylän ulkoilumahdollisuuksien asiantuntijakysely.	97

JOHDANTO

Jyväskylää on perinteisesti pidetty vahvana liikuntakaupunkina. Onhan kaupungissa maan ainoa liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta, liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö, kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, ja kaupungista on ponnistanut maailman huipulle ja sen tuntumaan lukuisia urheilijoita monista eri lajeista. Jyväskylää on myös pidetty yhtenä Pohjoismaiden ja koko Euroopan keskeisimpänä liikunta- ja terveysosaamisen keskuksena (Suomi 2000, 11). Jyväskylän laajat metsä- ja vesistöalueet ovat tarjonneet hyvät lähtökohdat ulkoilun harrastamiselle. Itse vajaan kolme vuosikymmentä Jyväskylässä asuneena ja koko ikäni aktiivisesti etenkin alueen ulkoilureiteillä eri tavoin liikkuneena olen päässyt paitsi iloitsemaan monipuolisesta tarjonnasta, myös toisinaan kyseenalaistamaan tätä mainetta liikkujan kaupunkina.

Jyväskylän kaupunki, Jyväskylän maalaiskunta ja Korpilahti liittyivät yhteen vuoden 2009 alussa. Tässä tutkielmassa pyrin selvittämään millainen on uuden Jyväskylän ulkoilureittien tilanne vuonna 2010, millaisia muutoksia kaupungin ulkoilureiteissä on tapahtunut viimeisten reilun kymmenen vuoden aikana, ja millaisia ulkoilureitteihin kohdistuvia vaikutuksia kuntien yhdistymisellä on ollut tai arvellaan olevan tulevaisuudessa. Ulkoilureiteistä keskityn käsittelemään maalla sijaitsevia reitistöjä, kuten esimerkiksi kuntoratoja, hiihtolatuja ja luontopolkuja. Tutkimuksesta rajaan pois kevyen liikenteen väylät sekä vesistöjä hyödyntävät melonta- ja veneilyreitit sekä talvisin jäällä kulkevat hiihto-, kävely- ja retkiluistelureitit. Selvitykseni liittyy Suomen Ladun vuonna 2009 aloittamaan Suomen ulkoilumahdollisuuksien katselmus II (SULKA II) -projektiin. Edellinen, lähes kaikki Suomen kunnat käsittänyt katselmus toteutettiin vuosien 1998–2000 aikana.

Siinä missä Jyväskylän kaupunkia, sen palveluita kuin myös yleisemmin kuntaliitoksia sekä liikuntapalveluita on tutkittu runsaasti, ovat ulkoilu ja ulkoilureitit havaintojeni mukaan sen sijaan hieman vähemmälle huomiolle jäänyt tutkimusalue. Varsinkaan kuntaliitosten vaikutusta ulkoilureitteihin tai laajemminkaan liikuntapalveluihin ei ole ymmärtääkseni Suomessa juuri tutkittu. Aihe on kuitenkin tärkeä – onhan ulkoilun merkitys ihmisen fyysiselle ja psyykkiselle hyvinvoinnille kiistaton ja toisaalta

kuntaliitokset luovat uudenlaisia uhkia ja mahdollisuuksia liikuntapalveluiden suhteen. Tällä tutkielmalla pyrin osaltani paikkaamaan tätä aukkoa liikunta-alan tutkimuksessa.

Tutkielmani etenee teoreettisen viitekehyksen hahmottelun kautta tutkimuskysymysten muodostamiseen ja tutkimusmenetelmien selvittämiseen sekä lopulta tulosten tarkasteluun ja pohdintaan. Tutkielman ensimmäisessä luvussa selvitän aiheesta tehtyä aiempaa tutkimusta ja luvussa kaksi kirjoitan kuntien merkityksestä ja roolista palvelujen tuottajana. Samassa luvussa taustoitän Jyväskylän kuntaliitosta ja selvitän yleisemmin, mihin kuntien yhdistymisellä yleensä pyritään. Kolmannessa pääluvussa käsittelen ulkoilua osana suomalaista liikuntakulttuuria sekä avaan ulkoilun ja ulkoilureittien käsitteitä. Tässä yhteydessä kerron myös pääpiirteissään millainen liikunta- ja ulkoilukaupunki Jyväskylä on historiansa aikana ollut sekä mitä Jyväskylän, Jyväskylän maalaiskunnan ja Korpilahden ulkoilureiteistä on selvinnyt aiemmissa tutkimuksissa – ennen kaikkea vuoden 2001 SULKA I -projektissa. Seuraavaksi esittelen tutkimuskysymykseni, käyttämäni aineiston sekä valitsemani tutkimusmenetelmät. Tuloksia tarkastelen viidennessä luvussa erikseen viranhaltijoiden ja kolmannen sektorin sekä kuntalaisten osalta kahdessa vaiheessa: kaupungin ulkoilureiteissä tapahtunut muutos sekä ulkoilureittien nykytila ja tulevaisuuden kehittämistarpeet.

1 AIEMPI TUTKIMUS

Kuntiin ja kuntarakenteisiin liittyvää tutkimusta on tehty Suomessa etenkin 1960 – luvulta lähtien, ja kun 1970-luvulla kuntien yhdistymisiä tapahtui runsaasti, kukoisti myös aiheeseen liittyvä tutkimus. Seuraava vuosikymmen oli kuntatutkimuksessa hiljaisempaa aikaa, kunnes taas 1990-luvulla tutkimusta syntyi runsaasti. (Haveri & Nieminen 2003, 8.) 2000-luvulla mm. PARAS-hankkeen myötä kuntiin liittyvä tutkimus ei tunnu ainakaan vähentyneen. Kuntaliitoksia on 2000-luvulla tutkittu eri näkökulmista verrattain paljon niin väitöskirjojen kuin pro gradu – tutkielmienkin muodossa. Myös mm. Suomen Kuntaliitto tuottaa jatkuvasti omaa tutkimusta aiheesta. Niin ikään Jyväskylän kaupunkiin liittyvää tutkimusta on ilmestynyt eri tieteenaloilla jonkin verran. Huovinen (2007) tutki sekä lisensiaatintyössään että väitöskirjassaan Jyväskylän Hippos-Kampus alueen kehittymistä aina 1800-luvun lopulta nykyhetkiin saakka. Mäkinen (2007) puolestaan selvitti Jyväskylän kaupungin ja Säynätsalon kunnan kuntaliitosta omassa lisensiaatintyössään.

Opinnäytetöiden saralla on Jyväskylän ulkoilureittejä viime vuosina selvitetty kolmen tutkielman verran. Eerola (2009) teki tapaustutkimuksen Jyväskylän rantaraitista yhdyskuntarakenteen muutoksen, aktiivisen liikkumisen ja ympäristön näkökulmasta. Ekman ja Tammelin (2007) puolestaan tutkivat silloisen Jyväskylän maalaiskunnan Touruvuoren ulkoilualueetta, joka luonnollisesti on myös omassa tutkielmassani mukana yhtenä tutkimuskohteena. Keski-Suomen maakuntaurasta opinnäytetyönsä kirjoittivat Kettunen ja Mäkinen (2005). Tämäkin työ liittyy läheisesti omaan tutkimusaiheeseeni, sillä maakuntaura (nykyään Metsoreitti) kulkee myös Jyväskylän alueella. Lisäksi Jyväskylän liikuntapalveluihin liittyviä tutkielmia muista aiheista on ilmestynyt useampiakin.

Ekman ja Tammelin (2007) tutkivat opinnäytetyössään Jyväskylän Palokassa sijaitsevan Touruvuoren alueen ulkoilu- ja virkistysalueen kehitystarpeita vuosina 2004 ja 2006 toteutettujen asukaskyselyiden avulla. Erityinen kiinnostuksen kohde heillä oli Touruvuoren luontopolku. Silloisen Jyväskylän maalaiskunnan liikuntalautakunnan sekä Ekmanin ja Tammelinin suorittamissa kyselyissä selvisi, ettei Touruvuoren ulkoilualueen kunto ollut merkittävästi parantunut kesän 2004 ja talven 2006 välillä, sillä molemmissa kyselyissä asukkaiden vastauksissa toistuivat pitkälti samat toiveet

ulkoilureittien suhteen. Kirjoittajat itse asiassa toteavat tilanteen saattaneen peräti huonontua kahdessa vuodessa. Tutkimuksen tuloksena selvisi myös, että ulkoilureittien käyttäjiä eniten häiritsevä tai ärsyttävä tekijä oli muut liikkujat. Hiihtäjiä häiritsivät laduilla kävelevät, kun taas kävelijät ärsyntyivät koirien ulkoiluttajista ja koirien ulkoiluttajat koiria suvaitsemattomista kävelijöistä. Ekman ja Tammelin pohtivat, että ulkoilureittien selkeällä säännöstöllä lisättäisiin ihmisten keskinäistä harmoniaa ja sitä myötä alueen imagokin paranisi. (Ekman & Tammelin 2007, 49, 54.)

Kehitysehdotuksia Touruvuoren ulkoilualueelle kirjoittajat antoivat viiden kohdan verran. Ensinnäkin, reittien opastusta oli heidän mielestään parannettava korvaamalla huonokuntoiset info- ja opastaulut uusilla ja yhtenäisillä, sijoittamalla näitä reitin varrelle lisää sekä sijoittamalla opastauluihin tietoa alueen säännöistä. Toiseksi turvallisuutta tuli parantaa mm. täyttämällä reiteiltä löytyviä kuoppia, siivoamalla kaatuneita puita pois, siistimällä kasvillisuutta sekä korjaamalla sammuneita valoja. Kolmanneksi kirjoittajat ehdottivat, että infotauluihin voitaisiin lisätä reittejä kunnostavan henkilön yhteystieto, johon käyttäjät voisivat ilmoittaa havaitsemistaan puutteista. Neljäntenä kehitysehdotuksena he toivat esiin luontopolun päivittämisen muun muassa luontopolun opastaulujen sisältöä uudistamalla. Viidenneksi, he ehdottivat uusia toimintamahdollisuuksia alueelle. Näitä olivat ensisijaisesti koirapuiston rakentaminen, penkkien ja pöytien lisääminen reittien varrelle sekä mahdollisesti havaintotorni ja nuotiopaikka. (Ekman & Tammelin 2007, 69–70.)

Kettunen ja Mäkinen (2005) selvittivät Keski-Suomen maakuntauran (Metsoreitti) nykytilaa luontomatkailun näkökulmasta omassa opinnäytetyössään. Alueen yritysten, kuntien, matkailun toimijoiden ja uralla liikkuvien paikallisten näkemyksiä selvitettiin teemahaastattelulla ja sähköpostikyselyllä. Tutkielmassa selvisi muun muassa, että käyttäjät kaipasivat melko kehnoon kuntoon päässeelle maakuntauralle parempia palveluita. Tällä tarkoitettiin etenkin polttopuiden varaamista taukopaikoille sekä levähdyspaikkojen parantamista siten, että penkin lisäksi paikalta löytyisi kartta sekä kohteesta kertovia opastauluja. Palokka–Peurunka -välille toivottiin talviajaksi huoltopistettä, josta saisi juomaa ja ruokaa. (Kettunen & Mäkinen 2005, 4–5, 36.)

Keski-Suomen maakuntauran kehittämisessä haastateltavat näkivät tärkeänä myös mm. siirtymäreittien varmistamisen reitiltä toiselle, reitin leventämisen sekä reitin opasteiden

parantaminen niin, että niistä kävisi ilmi reitin vaatavuustaso ja reitiltä löytyvät palvelut. Myös kilometritolppia toivottiin reitin varrelle sekä alueen luonnosta ja kehityksestä kertovia opastauluja. Vaikka maakuntauran toivottiin kulkevan lähellä asutusta, sen haluttiin pysyvän erämaisena reittinä, missä pääsee nauttimaan luonnon rauhasta. Tiedotusta reitistä eri medioissa pitäisi kirjoittajien mukaan parantaa. Selvityksen mukaan Keski-Suomen maakunta voisi toimia alueen matkailuvalttina, mikäli se kunnostettaisiin ja saataisiin osaksi kansainvälistä läpi Suomen kulkevaa vaellusreittiä. (Kettunen & Mäkinen 2005, 40–41, 43.)

Jyväskylän liikuntasuunnitelmaa 2001–2010 varten kaupungin liikuntapalveluita opinnäytetyössään selvittäneen Mattilan (1999) mukaan kaupungin ulkoilureiteissä riitti kehitettävää. Tutkielmassa selvisi muun muassa, että latuja pidettiin huonokuntoisina ja erityisesti Laajavuoren hiihtomahdollisuuksissa nähtiin kehitettävää. Latujen puutteellisen opastuksen ja valaistuksen lisäksi moitittiin kulkuyhteyksiä. Myös Laajavuoren kuntoradan yksi vastaajista koki liian lyhyeksi. Uusien liikuntapaikkojen osalta vastauksista ilmeni toive lenkkipolusta Kuokkalan kaupunginosaan. (Mattila 1999, 107–108, 114.)

Möra-Leino (1999) tutki keski-ikäisten jyväskyläläisten kokemuksia kaupungin liikuntapalveluista. Kyselyn mukaan suurin osa keski-ikäisistä jyväskyläläisistä piti kaupunkia hyvänä liikuntakaupunkina. Negatiivisesti tai sekä positiivisesti että negatiivisesti Jyväskylään liikuntakaupunkina suhtautuvat valittivat etenkin pyöräteiden ja latujen huonoa kuntoa, kaupungin liikuntapolitiikkaa ja liikuntamahdollisuuksien vähyyttä. Kaupungin katsottiin keskittyvän liikuntapolitiikassaan liiaksi kilpa- ja joukkueurheiluun ja veronmaksajien rahoja katsottiin käytetyn liikaa liikuntaan. Tärkeäksi sen sijaan koettiin muokattuun ja aitoon luonnonympäristöön liittyvät elementit, kuten luontopolut, hiihtoladut ja kuntoradat (Möra-Leino 1999, 46–47.)

Jyväskylän liikuntapalveluita ja ulkoilureittejä koskeneiden opinnäytetöiden tulosten osalta voidaan tehdä samanlaisia havaintoja kuin Suomen Latu teki SULKA I -hankkeessaan: kehittämistarpeita ei juuri koeta olevan ulkoilureittien lukumäärän lisäämisessä vaan pikemmin jo olemassa olevien olosuhteiden parantamisessa. Hyvin sijoitetuilla opasteilla, hyväkuntoisilla laduilla ja muilla reiteillä sekä monipuolisilla

palveluilla kuten esimerkiksi levähdyspaikoilla saataisiin entistä tyytyväisempiä ulkoilureittien käyttäjiä.

Lukuisia muitakin omaa aiheitani enemmän tai vähemmän sivuavia opinnäytetöitä on luonnollisesti ilmestynyt. Mansikkamäki ja Visuri (2001) selvittivät terveystieteiden pro gradu -tutkielmassaan, mikä kuntalaisten mielestä on Jyväskylän kaupungin tehtävä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Liukkonen (2009) käsitteli tuoreessa opinnäytetyössään Jyväskylän kuntaliitosta siitä näkökulmasta, millaisia ympäristövaikutuksia kolmen yhdistyvän kunnan kuntapäätäjät näkivät kuntaliitoksella olevan. Rikala (2009) on selvittänyt hallinnon alan pro gradu -tutkielmassaan, mitä kunnilta tulee oikeudellisesti edellyttää liikuntapalveluiden järjestäjänä ja miten kansalaisten yhdenvertaisuus toteutuu liikuntapalveluissa. Pitkänen (2009) selvitti kuntalaisten näkemyksiä kuntaliitoksen vaikutuksista ja onnistumisesta Vehmersalmen ja Kuopion vuoden 2005 kuntaliitokseen liittyen.

Suomessa Metsäntutkimuslaitos (METLA) on tuottanut lukuisia metsien virkistyskäyttöön liittyviä tutkimuksia. Myös läntisissä naapurimaissamme luonnon virkistyskäyttöön ja ulkoiluun liittyvää tutkimustietoa on tuotettu suhteellisen paljon – Ruotsissa esimerkiksi *Naturvårdsverket* on tutkinut ulkoilua ja luonnon virkistyskäyttöä monenlaisista näkökulmista.

Aiemmassa tutkimuksessa esiin on noussut ennen kaikkea tarve ulkoilureittejä tukevien palveluiden kehittämiseen. Opasteiden ja viitoituksen parempi sijoittelu, määrällinen lisääminen sekä huonokuntoisten uusiminen toistuu jokaisessa ulkoilureittejä koskevassa tutkimuksessa. Aiemmissa tutkimuksissa on myös noussut esiin hiihtäjien ja kävelijöiden väliset konfliktit ulkoilureiteillä. Onkin mielenkiintoista tutkia, kuinka nämä asiat nousevat omassa tutkimuksessani esiin ja näyttääkö edistystä näiltä osin tapahtuneen.

2 KUNTARAKENNE MUUTOKSESSA

Vuonna 2005 Suomessa käynnistettiin valtioneuvoston toimesta kunta- ja palvelurakenneuudistushanke eli PARAS-hanke. Sen toteuttamista ohjaava puitelaki tuli voimaan 2007. Kaikkien Suomen kuntien oli vuonna 2007 jätettävä valtioneuvostolle ”puitelain edellyttämät suunnitelmat rakenteiden uudistamisesta ja palveluiden järjestämisestä”. (Suomen Kuntaliitto 2009a.) Kunta- ja palvelurakenneuudistuksella pyritään auttamaan kuntia hyvinvointipalveluiden turvaamisessa. Hanke oli vastaus tilanteeseen, jossa kuntien palvelujärjestelmän kantokyky oli saavuttamassa maksiminsa palvelujen kysyntään vastaamisessa. Uhkana oli, että ilman uudistusta hyvinvointiyhteiskunnan palvelut rapautuisivat. PARAS-hankkeen mukaiset rakenteelliset ratkaisut palvelujen turvaamiseksi olivat kuntien yhdistäminen tai yhteistoiminta-alue. (Kuntaliitto 2007, 4-5.) Myös Jyväskylässä kuntaliitoksen toteuttaminen liittyi PARAS-hankkeeseen (Juutilainen 2007).

Seuraavassa kerron kunnan tehtävistä yleisesti sekä erityisesti kunnan merkityksestä liikuntapaikkojen järjestäjänä. Selvitän myös kuntaliitoksien ja palvelurakenneuudistuksen taustaa; miksi kuntia yhdistetään ja mihin kuntaliitoksilla pyritään? Lopuksi pureudun tarkemmin vuonna 2009 toteutuneeseen Jyväskylän kuntaliitokseen pyrkien selvittämään sen taustoja.

2.1 Kunta ja sen tehtävät

Suomen julkisen hallinnon perusjaotuksen muodostavat kunnat. Suomi on jaettu kuntiin, joiden hallinnon on perustuttava kunnan asukkaiden itsehallintoon. 1900-luvun aikana Suomessa oli enimmillään 603 kuntaa vuosisadan alkuvuosikymmeninä. 1940-luvulla kuntien määrä lähti ensi kertaa selvään laskuun Neuvostoliiton valloitettua Suomelta 44 kuntaa. 1960-luvun lopulla tapahtui seuraava suurempi kuntamäärän supistuminen vapaaehtoisten kuntaliitosten myötä. Sitten lasku on ollut tasaisempaa, kunnes nyt 2000-luvun alussa kuntien määrä on taas selvästi laskenut. Vuoden 2010 alussa Suomessa oli enää 342 kuntaa. (Suomen Kuntaliitto 2009b; Oulasvirta & Brännkärr 2001, 10.)

Kuntalaissa (365/1995, 2 §) todetaan kunnan hoitavan itsehallinnon nojalla sekä itselleen ottamansa että laissa määrätty tehtävät. Edelleen kuntalain mukaan ”kunnille ei saa antaa uusia tehtäviä tai velvollisuuksia taikka ottaa pois tehtäviä tai oikeuksia muuten kuin säätämällä siitä lailla”. Kunnan tehtävä on huolehtia kuntalaisten peruspalveluista. 1980-luvulta alkaen kuntien tehtäväksi on nähty nimenomaan palvelutuotannon järjestäminen ja ohjaaminen, kun taas palveluiden tuottaminen on voitu antaa muiden toimijoiden kontolle, mikäli he ovat kyenneet tekemään sen taloudellisemmin tai tarkoituksenmukaisemmin. Palveluiden järjestämisen ohella kunnalla on viranomaistehtävä (julkisen vallan käyttö) sekä poliittinen tehtävä (kansanvaltaisuus, ristiriitojen sovittelu). Poliittinen tehtävä on läheisesti yhteydessä palvelutehtävään, sillä esimerkiksi tuotettavien palveluiden, niiden sijaintipaikkojen sekä kohderyhmien valinta edellyttää monesti ristiriitojen sovittamista. Kunnallisen toiminnan ensisijainen pyrkimys on edistää asukkaiden hyvinvointia eli elämän aineellisia edellytyksiä sekä elämänlaatua. (Oulasvirta & Brännkärr 2001, 8-10.)

Mikäli kuntajakoa päätetään muuttaa, ”asianomaiset kunnat voivat sopia hallinnon ja palvelujen järjestämisestä muutoksen kohteena olevalla alueella”. Vuonna 1997 säädetty uusi kuntajakolaki on luonteeltaan edeltäjäänsä tavoitteellisempi kuntarakenteen uudistamisen edistämisen suhteen. Lakiin sisällytettiin kuntien yhdistymiseen kannustava yhdistymisavustus sekä korjausmenettely, jonka avulla kuntajaon muutoksien valtiosuuksiin aiheuttamia seurauksia voidaan neutraloida. (Oulasvirta & Brännkärr 2001, 10.)

2.2 Kunnan rooli ulkoilureittien tarjoajana

Kunnassa ulkoilusta vastaavia tahoja on useita. Kinnunen ja Riekkinen (1985) listaavat ulkoilua edistäviksi tahoiksi kunnanhallituksen, liikuntalautakunnan, kaavoituslautakunnan (tai vastaavan), teknisen lautakunnan sekä ympäristösuojelulautakunnan. Lainsäädännössä ulkoilua määrittävät kolme keskeisintä lakia ovat liikuntalaki, ulkoilulaki sekä maankäyttö- ja rakennuslaki. (Kinnunen & Riekkinen 1985, 20, 28.) Uusin maankäyttö- ja rakennuslaki on vuodelta 1999 ja liikuntalaki vuodelta 1998.

Kunnan tehtävänä on huolehtia kansalaisten peruspalveluista. Näihin peruspalveluihin lukeutuu myös liikuntapaikat. Niinpä myös nykyisessä liikuntalaissa (1054/1998, 1 §) todetaan, että ”yleisten edellytysten luominen liikunnalle on valtion ja kuntien tehtävä”. Kunnan velvollisuutena on siis luoda asukkaiden liikunnalle edellytyksiä muun muassa tarjoamalla liikuntapaikkoja sekä paikallista ja alueellista yhteistyötä kehittämällä. Uudessa laissa myös mm. terveyttä edistävän liikunnan kehittäminen määritettiin kunnan tehtäväksi. (Liikuntalaki 1054/1998, 2 §.)

Kansalaisten mahdollisuudet ulkoiluun turvataan jokamiehen oikeuksien säilyttämisellä sekä riittävällä ja tarkoituksenmukaisella virkistysalueiden ja ulkoilupalveluiden rakentamisella. Valtion vastuulla on etenkin retkeilyalueiden perustaminen valtion maille sekä kansallispuistojen ja muiden valtion maiden sekä vesistöjen virkistyskäytön edistäminen. Myös kuntien ohjeistaminen virkistysalueiden ja ulkoilureittien suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä tukien myöntäminen kuntien ulkoiluhankkeille on valtion vastuulla. (Kinnunen & Riekkinen 1985, 19–20.) Ulkoilulaki puolestaan määrittää ulkoilureittien tekemisen ja kunnossapidon kunnan tehtäväksi. Kunta voi kuitenkin lainsäädännön nojalla antaa näiden kuntalaisten tarpeita vastaavien ulkoilupalveluiden suunnittelemisen ja toteuttamisen sekä niiden ylläpidon ja käytöstä huolehtimisen sopivaksi katsotun yhteisön vastuulle (Ulkoilulaki 606/1973, 2 §; Kinnunen & Riekkinen 1985, 19–20). Ulkoilureittien kunnostuksesta voi vastata myös osakeyhtiö (Karjalainen 1995, 43). Näin on toimittu Jyväskylässä Laajavuoren hiihtokeskuksessa, missä Laajavuori Oy on ostopalveluna vastannut latujen kunnostuksesta.

2.3 Yhdistymisen problematiikkaa

Puustinen selvitti tutkimuksessaan *Kuohuttava kuntaliitos. Tutkimus kolmen kuntaliitoksen edellytyksistä ja esteistä* (1998) kuntaliitosta puolustavia ja vastustavia perusteluja sekä sitä, kuka niitä esittää ja millaisille taustaoletuksille ne rakentuvat. Hän huomauttaa, että kuntaliitosprosessissa on mukana monenlaisia toimijoita erilaisine odotuksineen, tavoitteineen ja poliittisine näkemyksineen. Näiden toimijoiden välillä voi olla epäselvyyttä toistensa motiiveista ja näkemyksistä. Puustinen tutki nimenomaan reikäleipäkuntia, joissa keskellä sijaitsevaa kaupunkia ympäröi yksi tai useampi kunta,

”maalaiskunta”. Reikäleipäkunnissa kaupunki ja maalaiskunnat muodostavat yhtenäisen asumis-, työssäkäynti- ja harrastusalueen, jossa kuntarajat ovat lähinnä hallinnollisia. Myös Jyväskylä ja Jyväskylän maalaiskunta muodostivat ennen kuntaliitosta tällaisen reikäleipäkunnan. (Puustinen 1998, 18, 112.) Korpilahti tuo kartalla oman ulokkeensa nykyiseen ”reikäleipään” ja Muuramen kunta jää nykyään entistä selvemmin uuden Jyväskylän sisään. Arosen ja Hartikaisen (Puustinen 1998, 21) mukaan tämä reikäleipäkuntien muodostama yhtenäinen asuin-, työssäkäynti- ja harrastusalue mahdollistaa ympäröivien kuntien niin sanotun vapaamatkustajuuden. Tämä tarkoittaa sitä, että maalaiskunnat voivat houkutella asukkaita tarjoamalla hyviä asuinalueita lähellä kaupunkia, mutta asukkaat käyvät töissä kaupungin puolella ja hyödyntävät kaupungin tuottamaa palvelutarjontaa. (Aronen & Hartikainen 1995 Puustisen 1998, 21 mukaan). Myös Jyväskylässä vapaamatkustajuus on koettu ongelmana ja siitä eroon pääseminen on ollut yksi tärkeä perustelu kuntaliitoksen toteuttamiselle (ks. luku 2.4.1).

Kuntaliitoksen kannattajat perustelevat kuntien yhdistymisen tarpeellisuutta moninaisilla syillä. Näitä ovat esimerkiksi suuremman kunnan vetovoima, painoarvo ja imago, kuntien välisen tarpeettoman kilpailun katoaminen, hallinnon ja palvelujen päällekkäisyyksien poistuminen, päällekkäisten investointien estäminen sekä maankäytön suunnittelun tehostuminen. Toisaalta kuntaliitoksen vastustajat esittävät usein näitä samoja syitä sille, miksi yhdistymistä ei tulisi toteuttaa. Kuntaliitoksen vastustajat pelkäävät mm. kunnan reuna-alueiden palveluiden heikkenemistä ja maankäytön suunnitteluvallan menettämistä. Lisäksi jokaisen liitoskunnan kohdalta löytyy omia yksilöllisiä syitä kuntaliitoksen toteuttamiselle tai toteuttamatta jättämiselle. Tällainen syy voi olla esimerkiksi kuntien erilaiset taloudelliset tilanteet. Kuntaliitoskeskusteluissa liitoksen vaikutukset voivat saada vääristyneet mittasuhteet, kun kuntaliitoksen odotetaan aiheuttavan nopeasti suuria positiivisia tai negatiivisia muutoksia. (Puustinen 1998, 9, 139–140.)

Kuntaliitoskeskustelulle oli Puustisen (1998) mukaan tyypillistä myös se, että kannattajat ja vastustajat eivät yleensä tyrmää toisen osapuolen näkemyksiä väärinä. Kannattaja voi myöntää, että vastustajan esittämät haitat saattavat toteutua, mutta toisaalta ne ovat myös estettävissä, mikäli kyseiset uhkat tiedostetaan ja on poliittista tahtoa estää uhkien toteutuminen. Kuitenkin Puustinen toteaa, että liitoksen vastustajat eivät hänen tutkimuksessaan vakuuttuneet kannattajien esittämistä perusteluista. He

usein esittivät seudullista yhteistyötä kuntaliitoksen sijaan, sillä tällä tavoin saavutettaisiin heidän mukaansa samat hyödyt. (Puustinen 1998, 140.)

Monikuntaliitoksella tarkoitetaan vähintään kolmen kunnan yhdistymistä (Koski 2008, 16). Kosken mukaan monikuntaliitoksella on omat erityispiirteensä. Ensinnäkin yhdyskuntien määrä kasvaa kuten myös asukasmäärä ja toisekseen kunta jakaantuu useampaan alueeseen ja etäisyydet pitenevät. Suurempi kaupunki merkitsee myös useampaa keskustaa ja laajenevaa palveluverkostoa. Kuntaliitoksen myötä organisaatioiden määrä kasvaa ja luottamushenkilöiden määrä vähenee. Haasteeksi voi muodostua yhdistyvien kuntien erilaiset toimintakulttuurit. (Koski 2008, 16–17.) Jyväskylän kuntaliitoksessa kyse oli kolmen kunnan yhdistymisestä – se oli siis monikuntaliitos. Jyväskylän asukasmäärä kasvoi liitoksen myötä yli 40 000 hengellä ollen nyt noin 129 600, ja kaupungin pinta-ala noin kymmenkertaistui. Entisten yhdeksän kaupunkikeskuksen lisäksi kaupunkiin tuli viisi uutta keskusta (Korpilahti, Kuuhu-Vesanka, Vaajakoski-Jyskä, Palokka-Puuppola sekä Tikkakoski-Nyrölä). (Jyväskylän kaupunki 2010c.)

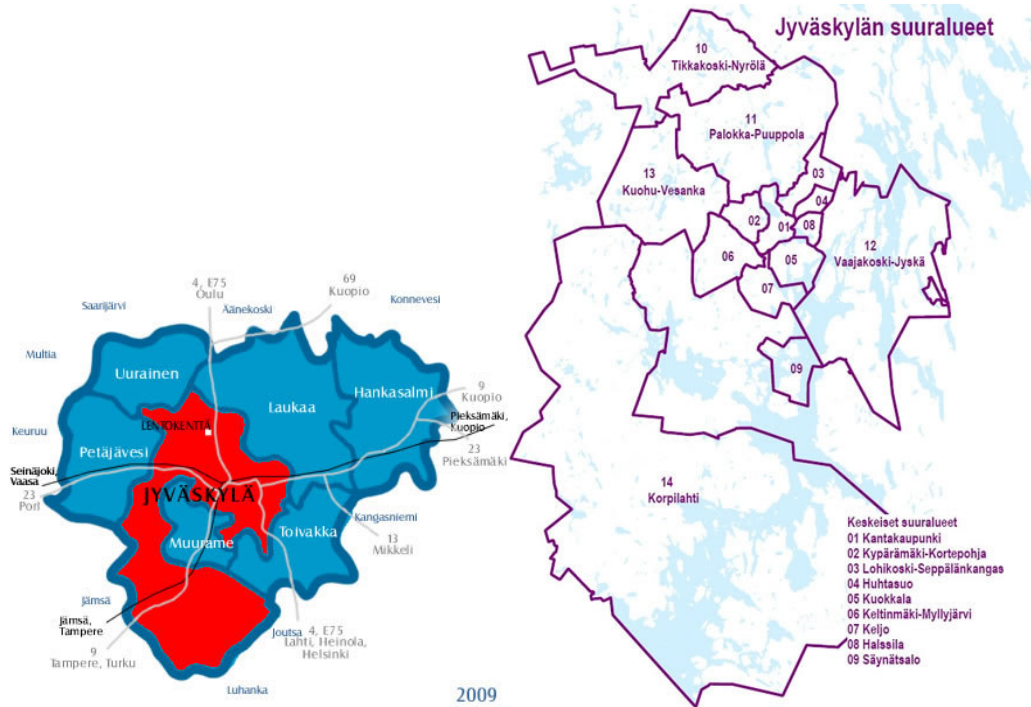
Koski (2008) esittää, että verrattuna siihen, millainen tilanne olisi kunnan pysyessä omillaan tai yhdistyessä vain yhteen uuteen kuntaan, on monikuntaliitoksella tiettyjä mahdollisuuksia. Ensinnäkin yhdellä yhdistymisellä saadaan aikaan sen verran suuri muutos, ettei kuntarakenteisiin tarvitse puuttua jatkossa vuosiin. Toisekseen monikuntaliitoksella kunnasta voidaan muodostaa yksittäisiä kuntia selvästi vahvempi ja ehyt toiminnallinen kokonaisuus. Kolmanneksi, liitoksella voidaan tasata alueellisia eroja, satunnaisia vaihteluita ja helpottaa kasvun hallintaa. Näiden lisäksi tulojen ja menojen kehityksen ohjaaminen tehostuu, kun hallinnon päällekkäisyyksiä voidaan purkaa. Viidenneksi, kunnasta on mahdollista tehdä vahvempi toimija elinkeinopolitiikassa, kun kuntarakenteen uudistaminen vaikuttaa positiivisesti uuden kunnan imagoon, mikä taas lisää yrittäjien luottamusta kuntaan. Edelleen Koski katsoo, että monikuntaliitos mahdollistaa kuntayhtymien purkamisen ja tehtävien siirtämisen kunnan omalle vastuulle. Lopuksi, monikuntaliitos vahvistaa kunnan kilpailija-asemaa työmarkkinoilla ammattitaitoisen työvoiman saamisessa, ja lisäksi maankäyttöä sekä yhdyskuntarakenteen suunnittelua voidaan tehostaa liitoksella. (Koski 2008, 18–21.)

Koski (2008) esittelee myös monikuntaliitoksen uhkakuvia. Näitäkin hän nimeää mahdollisuuksien tapaan kahdeksan. Hänen mukaansa monikuntaliitoksessa yhdistymisen perusedellytyksien (esim. kuntien toiminnallinen suuntautuminen, alueen kasvupotentiaali, kuntien taloudellinen tilanne) varmistaminen saattaa jäädä liian vähälle huomiolle. Kuntien yhdistyminen voi myös saada aikaan niin suuria muutoksia, että liitoksen toteuttaminen ei onnistu parhaalla mahdollisella tavalla. Tämä toki riippuu osaltaan myös siitä, kuinka taitavasti liitos osataan toteuttaa. Vikaan saatetaan mennä myös siinä, että palvelurakenteiden yhdistämisestä tehdään vaikeasti ratkaistava ongelma tai että kuntien henkilöstön muutosjohtaminen on riittämätöntä. Koski toteaa edelleen, että kuntalaisten vaikuttamishalun ja -mahdollisuuksien heikentäminen ja heidän vieraantumisensa uudesta kunnasta kunnan asukasmäärän ja kuntakoon kasvun myötä muodostaa uhan liitokselle. Lisäksi Kosken mainitsemia uhkia ovat poliittisen yhteisymmärryksen ja sujuvan päätöksenteon vaarantaminen, hyvän ja vastuullisen kuntatalouden hoidon vaikeuttaminen sekä vika-arviot muutosten riittävydestä. (Koski 2008, 22–25.)

2.4 Jyväskylän kuntaliitos – kolmesta yhdeksi

Entinen Jyväskylä oli vajaan 87 000 asukkaan kaupunki keskisessä Suomessa (Väestörekisterikeskus 2008). Kaupunkia ympäröi kuusi pienempää kuntaa (kuva 1); Jyväskylän maalaiskunta, Petäjävesi, Uurainen, Laukaa, Toivakka ja Muurame (Jyväskylän kaupunki 2010b). Jyväskylän kaupunki käsitti yhdeksän keskeistä aluetta: kantakaupunki, Kypärämäki-Kortepohja, Lohikoski-Seppälänkangas, Huhtasuo, Kuokkala, Keltinmäki-Myllyjärvi, Keljo, Halssila sekä Säynätsalo (Jyväskylän kaupunki 2010c). Reilun 36 000 asukkaan Jyväskylän maalaiskunnan kolme tärkeintä keskusta levittäytyivät kaupungin ympärille siten, että pohjoisessa kaupunkia reunustivat Palokka ja Tikkakoski ja itäpuolella Vaajakoski (kuva 2). Jyväskylästä 30 kilometriä etelämpänä sijaitsevalla noin 5000 asukkaan Korpilahdella ei puolestaan ollut lainkaan yhteistä maarajaa kaupungin kanssa vielä kuntaliitoksen selvitysvaiheessa. (Väestörekisterikeskus 2008; JyväskyläNEWS 2006). Syyskuussa 2010 uuden Jyväskylän asukasmäärä on vajaat 131 000 ja pinta-ala on yli kymmenkertaistunut ollen nyt 1 466 neliökilometriä. Edellä mainittujen yhdeksän keskeisen alueen lisäksi kaupunki käsittää nyt myös alueet Tikkakoski-Nyrölä, Palokka-

Puuppola, Vaajakoski-Jyskä, Kuuhu-Vesanka sekä Korpilahti. (Väestörekisterikeskus 2010; Jyväskylän kaupunki 2010a; Jyväskylän kaupunki 2010c.)

Kuva 1. Uusi Jyväskylä ja Jyväskylän seutu. (Kuva: Jyväskylän kaupunki 2010b)

Kuva 2. Jyväskylän suuralueet. (Kuva: Jyväskylän kaupunki 2010c)

Vuoden 2009 kuntaliitos ei Jyväskylän kohdalla ollut ensimmäinen laatuaan, sillä jo vuoden 1993 alussa oli Säynätsalon kunta liittynyt kaupunkiin (Mäkinen 2007, 4). Myös erinäisiä osia maalaiskunnasta oli liitetty kaupunkiin jo aiemmin 1900-luvulla moneen otteeseen. 1900-luvun ensimmäinen kuntaliitos tapahtui vuonna 1914, kun maalaiskunnasta liitettiin joitakin esikaupunkialueita kaupunkiin ja myös 1940-luvulla tehtiin kaksi pienehköä alueliitosta (Asikainen 2007, 12). Vuonna 1965 silloiset maalaiskunnan alueet Kuokkala, Tikka, Keljonkangas, Seppälänkangas sekä Etu-Palokka tulivat osaksi kaupunkia (Lahti & Kopra 1988 Puustisen 1998, 112 mukaan). Seuraavassa selvitän Jyväskylän kaupungin ja Jyväskylän maalaiskunnan kuntaliitosyritysten historiaa sekä syitä sille, miksi lopulta päädyttiin monikuntaliitokseen Jyväskylän kaupungin, Jyväskylän maalaiskunnan ja Korpilahden kunnan kesken.

2.4.1 Aiemmat yhdistymisyritykset

Jyväskylän kaupungin ja Jyväskylän maalaiskunnan yhdistymistä on yritetty toteuttaa moneen kertaan viime vuosikymmenten aikana. Vuonna 1968 kaupungin ja maalaiskunnan liitoshanke nostettiin esille, ja vaikka hanke kariutui, jäi keskustelu liitoksesta elämään. Edelleen 1970-luvulla aiheesta keskusteltiin virallisissa ja epävirallisissa yhteyksissä, ja vuonna 1982 kaupunginvaltuusto teki aloitteen liitoksesta valtioneuvostolle. Maalaiskunta ei hyväksynyt hanketta. (Asikainen 2007, 12.) Vuoden 1988 lopulla kaupunki jätti niin kutsutun pakkoliitoshakemuksen sisäasiainministeriölle. Myös Keski-Suomen lääninhallitus kannatti lausunnossaan liitoksen toteuttamista, sillä se arvioi toimintojen järjeistämisen tuovan 250–400 miljoonan markan (n. 42–68 milj. euroa) säästöt viiden vuoden kuluessa. (Asikainen 2007, 12; Puustinen 1998, 114.)

Kaupunki esitti maalaiskunnalle myös vapaaehtoista liitosta vuonna 1991. Maalaiskuntalaisista 70 % vastusti tuolloin liitosta ja maalaiskunnan kunnanvaltuusto päätyikin äänestämään liitosta vastaan helmikuussa 1992. Valtioneuvosto puolestaan päätti kuukautta myöhemmin, ettei haettua pakkoliitosta toteuteta, ”koska näyttöä lain vaatimasta tärkeästä yleisestä edusta ei löytenyt” (Mäkinen 1992 Puustisen 1998, 114 mukaan). Vuonna 1994 käynnistyi seuraava yhdistymishanke, tällä kertaa maalaiskunnan aloitteesta. Erinäisten vaiheiden jälkeen vuoden 1995 puolella maalaiskunnan kunnanvaltuusto kuitenkin päätyi äänestyksen perusteella keskeyttämään kuntaliitoshankkeen etenemisen eikä kansanäänestykseen asti siten ehditty. Liitosta vastustaneet kritisoivat kuntaliitosselvitystä liiaksi liitoksen myönteisiä puolia korostavaksi ja liian yleisellä tasolla liikkuvaksi. (Puustinen 1998, 116.)

Kaupungin ja maalaiskunnan yhdistymisen kannattavuutta perusteltiin vuosien 1994–1995 kuntaliitosyrityksessä ennen kaikkea Jyväskylän seudun vetovoiman lisääntymisellä valtakunnan tasolla, yhtenäisen elinkeinopolitiikan luomisella ja seudun kilpailukyvyn parantumisella suhteessa muihin keskisuuriin kaupunkialueisiin, hallinnon ja palvelutuotannon päällekkäisyyksien purkamisella sekä yhdyskuntarakenteen järjeistymisellä. Liitoksen puolestapuhujat nostivat esiin myös sen kaupungin kannalta ongelmallisen seikan, että maalaiskunnan asukkaat elivät osittain kaupungin siivellä, sillä kaupunki rahoitti monia koko aluetta palvelevia toimintoja. Liitoksen vastustajat olivat huolissaan etenkin siitä, että maalaiskunta

joutuisi kuntaliitoksen myötä kaupungin suurten velkojen maksajaksi. Myös kunnan työntekijät olivat huolissaan työpaikkojensa säilymisestä ja ylipäättään prosessin raskautta pelättiin. Maalaiskuntaa pidettiin sellaisenaan sopivan kokoisena, ja sen ihmisläheisiä palveluja ja päätöksentekoa arvostettiin sekä toisaalta pelättiin, että liitoksen myötä Vaajakosken, Tikkakosken, Palokan sekä etenkin kylien ja haja-asutusalueiden kehittäminen ei pysyisi nykyisellään. (Puustinen 1998, 118–120.)

2000-luvun alkuvuosina Jyvässeudulla syntyi ajatus verkostokaupungista. Vuodesta 2004 alkaen Jyväskylän seudun ovat muodostaneet yhdeksän kuntaa (Hankasalmi, Jyväskylän kaupunki, Jyväskylän maalaiskunta, Korpilahti, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen) ja sen 161 500 asukasta. Verkostokaupunkista ja seudullisesta yhteistyöstä huolimatta kuntaliitoshanke ei unohtunut. Jyväskylän kaupungin ja Jyväskylän maalaiskunnan liitoshanke käynnistyi virallisesti, kun maalaiskunnan kunnanvaltuusto päätti kesäkuussa 2007 esittää sisäasiainministeriölle uuden kunnan muodostamista. Myös kaupunki teki esityksen yhdistymisestä. (Asikainen 2007, 12–13.) Jyväskylän kaupungin, Jyväskylän maalaiskunnan sekä Korpilahden monikuntaliitos toteutettiin lopulta vuoden 2009 alussa.

2.4.2 Perusteluita uuden Jyväskylän puolesta ja vastaan

Yhdistyvillä kunnilla oli erilaisia tavoitteita ja visioita kuntaliitoksen suhteen. Korpilahden kunnan ja Jyväskylän kaupungin kuntaliitoksesta sovittiin vuonna 2006 Korpilahden ollessa aloitteentekijänä. Osapuolten välisessä liittymissopimuksessa Korpilahden ensisijaiseksi tavoitteeksi liitoksen osalta mainitaan alueen tulevaisuuden turvaaminen. Korpilahdesta haluttiin ”kehittyvä, viihtyisä ja monikerroksinen alue, jonne hakeutuvat Keski-Suomeen muuttavat ja lähialueella työskentelevät, maaseutumaista asumismiljöötä arvostavat ihmiset.” Sopimuksessa tähdennettiin asukasryhmien ja alueiden välisen tasa-arvon toteutumisen tärkeyttä. (Jyväskylän kaupunki 2010d, 1-2.)

Asikainen (2007) tuo Jyväskylän ja Jyväskylän maalaiskunnan kuntajakoselvityksessä esiin kuntaliitoksen mahdollisuuksia ja haasteita. Kuntaliitoksella ymmärrettävästi tavoiteltiin uutta kuntaa, joka turvaisi kuntalaisille peruspalvelut, olisi kilpailukykyinen,

edistäisi asukkaidensa hyvinvointia sekä loisi pysyviä työpaikkoja. Asikainen perustelee Jyväskylän ja Jyväskylän maalaiskunnan yhdistymisen mahdollisuuksia kuudella seikalla. Nämä ovat:

- 1) Yhdistyvät kunnat muodostavat luontevan työssäkäyntialueen. Alue on elinvoimainen ja toimintakykyinen ja kunnan kansainvälinen ja kansallinen kilpailukyky, merkittävyys sekä näkyvyys vahvistuvat.
- 2) Kuntien resurssien yhdistyminen mahdollistaa terveen ja vakaan talouden. Uuden kunnan suuremmilla resursseilla esimerkiksi peruspalveluiden turvaaminen helpottuu.
- 3) Suurempi kunta antaa lisää uskottavuutta ja keinoja henkilöstön osaamisen ja saatavuuden turvaamiseen.
- 4) Kuntien yhdistyessä palveluiden turvaamiseen ja uudistamiseen on paremmat mahdollisuudet etsimällä uusia kustannustehokkaita toimintatapoja ja lisäämällä tuottavuutta.
- 5) Hallinnollisten rajojen poistuessa yhdyskuntarakenteen eheyttäminen, kestävän kehityksen tukeminen ja liikenteen kehittäminen mahdollistuvat paremmin.
- 6) Kuntalaisten uusien osallistumismuotojen ja äänestysaktiivisuuden lisääminen mahdollistuu, kun yhdistyvillä kunnilla on erilaisia kokemuksia kuntalaisten osallistumisesta ja vaikuttamisesta.
- 7) Yhdistyminen mahdollistaisi katseiden siirtämisen vuosia kestäneistä liitoskeskusteluista paremman yhteisen tulevaisuuden rakentamiseen. (Asikainen 2007, 5-6.)

Asikainen (2007) huomauttaa selvityksessään, ettei kuntaliitos sinällään vaikuta palvelutarjontaan tai -kysyntään. Yhdistyminen luo kuitenkin mahdollisuuksia strategisesti kestävien palveluverkkosuunnitelmien tekemiseksi. (Asikainen 2007, 84.) Jyväskylän kaupungin ja Jyväskylän maalaiskunnan liitosselvityksessä todetaan, että sivistyspalvelut, joihin liikuntapalvelutkin lukeutuvat, tulee suunnitella ja toteuttaa siten, että ne täydentävät toisiaan ja että palvelujen alueellinen saatavuus on turvattu. Sivistyspalveluiden järjestämisessä yhteistyö asukkaiden, kolmannen sektorin toimijoiden ja yritysten välillä nähdään tärkeänä, sillä kunnan lisäksi myös muut toimijat voivat järjestää palveluita. Liitosselvityksessä myönnetään myös kuntopolkujen ja latupohjien merkitys terveyslääkintäpaikkoina. Näiden suunnittelusta tulisi

selvityksen mukaan huolehtia osana yhdyskuntasuunnittelua. (Asikainen 2007, 95, 99.)
Siinä missä esimerkiksi koulutuksen järjestämisestä uudessa Jyväskylässä puhutaan
liitosselvityksessä melko paljon, ohitetaan liikuntapalveluihin liittyvät kysymykset
varsin lyhyillä kommentteilla.

3 ULKOILU SUOMALAISTEN ELÄMÄSSÄ

Ulkoilu kuuluu olennaisena osana suomalaisten elämään. Suomalaisista noin 97 % sanoo osallistuvansa ulkoiluun vapaa-ajallaan (Pouta & Sievänen 2001, 32.) Suomen Ladun SULKA I -hankkeessa selvitettiin ulkoilun olosuhteita valtakunnallisesti. Selvityksen mukaan ulkoilumahdollisuuksiin satsaaminen oli vähentynyt kunnissa esimerkiksi sisäliikuntalajeihin verrattuna. Ulkoilureittien tilanne arvioitiin yleisellä tasolla kohtuulliseksi, mutta laadun todettiin usein olevan huono. Reittien saavutettavuudesta ja kunnossapidosta löydettiin paljon parannettavaa. (Suomen Latu 2002, 8, 11.)

3.1 Ulkoilun käsitteestä

Luonnon virkistyskäyttö 2000 -tutkimuksessa (2001) ulkoilu on määritetty yleistermiksi, joka käsittää ”ulkona, kodin pihapiirin ulkopuolella tapahtuvaa oleskelua ja liikkumista vapaa-aikana ja virkistäytymistarkoituksessa”. Tähän luetaan kuuluvaksi kävely, lenkkeily, hiihto, pyöräily, suunnistus, retkeily, luonnossa oleskelu, maisemien ihailu, marjastus ja sienestys, metsästys ja kalastus ja muu sellainen toiminta, jossa ihminen on läheisesti tekemisissä luontoympäristön kanssa. Luonnon virkistyskäyttö nähdään laajempänä terminä sen käsittäessä kaiken vapaa-ajalla luonnonympäristössä tapahtuvan oleskelun ja liikkumisen, kuten esimerkiksi moottorikelkkailun. (Virtanen, Pouta, Sievänen & Laaksonen 2001, 25.)

Hallikainen (1990, 4) tarkentaa ulkoilun käsitettä seuraavanlaisella jaottelulla:

- liikuntaulkoilu (esim. hölkkä, suunnistus)
- harrasteulkoilu (esim. luontokuvaus)
- hyötyulkoilu (esim. marjastus, metsästys)
- muu ulkoilu ja luonnon virkistyskäyttö (esim. elämykset)

Jaottelu on suuntaa antava, ja todellisuudessa esimerkiksi hyötyulkoilu voi samalla kertaa olla myös harrasteulkoilua. (Hallikainen 1990, 4.)

Tyypillisintä arkiulkoilua suomalaisille on kävelylenkkeily, juokseminen, pyöräily, koiran ulkoiluttaminen sekä lasten kanssa ulkoileminen (Pouta & Sievänen 2001, 33).

Esimerkiksi juoksuharrastuksen suosio suomalaisen aikuisväestön keskuudessa on tuoreimman kansallisen liikuntatutkimuksen mukaan kasvanut viimeisten neljän vuoden aikana peräti 29 prosenttia. Toisaalta samaan aikaan hiihdon harrastajien määrä on laskenut 11 prosentilla ja kävelylenkkeilyn kolmella prosentilla (SLU 2010, 10–11.) Lienee aiheellista pohtia, kertovatko lukemat aivan koko totuutta suomalaisten liikkumisesta. Tutkimukseen vastannee pääasiassa se osa kansasta, joka itse liikkuu vapaa-ajallaan. Tällöin esimerkiksi 29 prosentin kasvu juoksun harrastamisessa kertonee pikemminkin lajin suosion lisääntymisestä jo ennestään liikuntaa harrastavien keskuudessa. Tällöinkin muutos tuntuu kovin suurelta tapahtuvaksi neljän vuoden aikana.

Ulkoilun määritelmään lisätään usein harrastajan tavoite ympäristönvaihdoksesta ja luontokokemuksesta sekä tarkennetaan, että ulkoilun käsitteeseen ei sisälly ajatusta suorittamisesta tai kilpailusta (Emmelin, Fredman & Sandell 2005, 25). Luonnossa ja metsässä liikkuminen on monelle paitsi elämäntapa, myös tärkeä henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lähde. Luonnon aikaansaama hyvinvointi perustuu luonnosta saataviin elämyksiin, siellä harjoitettavan ulkoilun tuottamiin kokemuksiin sekä joko mahdollisuuteen päästä omaan rauhaan tai toisaalta sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen. Ulkoilun ja hyvinvoinnin nähdään vaikuttavan kehämäisesti toisiinsa: ulkoilu luo hyvinvointia ja lisääntynyt hyvinvointi lisää ulkoiluaktiivisuutta, mikä taas edelleen tuottaa uusia hyvinvoinnin kokemuksia. Aktiivisesti ulkoileva voi Parosen (2001) mukaan keskimääräistä paremmin, sillä oleskelu luonnossa virkistää, vähentää alakuloa sekä stressiä ja tuottaa monenlaisia muita mielihyvän kokemuksia. (Paronen 2001, 100–106.)

Luonto koetaan tärkeänä tunteiden herättäjänä ja elämysten antajana. Se, mikä luonnossa aiheuttaa positiivisia kokemuksia, on kuitenkin usein varsin vaikea määritellä. Joillekin luonnossa liikkuminen on lapsena opittua tottumusta, toiset haluavat liikkua luonnossa sen tarjoaman ympäristön esteettisyyden takia, toiset kokevat saavansa siellä mahdollisuuden rauhoittumiseen tai tuntevat olevansa osa luontoa. (Telama 1986, 162.) Vaikka ihmisten luontosuhde on viime vuosikymmenien aikana muuttunut, on luonto edelleen merkittävä liikkumisympäristö ihmiselle.

Edellä mainituista ulkoilun positiivisista vaikutuksista huolimatta ulkoilun harrastaminen ei ole kaikille mahdollista. Tähän vaikuttaa ulkoilua rajoittavat henkilökohtaiset tekijät, joita ovat esimerkiksi työ- ja kotikiireet, sairaudet ja ulkoiluseuran puute. Toisaalta myös yksinkertaisesti kiinnostuksen puute voi rajoittaa ulkoilua. Koettuihin rajoitteisiin vaikuttaa paljolti elämäntilanne; esimerkiksi perheellisellä yrittäjällä mahdollisia rajoittavia tekijöitä on luultavasti enemmän kuin paljon vapaa-aikaa omaavalla eläkeläisellä. Vain harvalla ulkoilua rajoittavat hankala pääsy ulkoilualueelle ja -reitille tai ulkoilupaikoille matkustamisen kulut ja ulkoiluvälineiden puuttuminen. Kuitenkin muun muassa ulkoilureittien valaistusta parantamalla ulkoiluaktiivisuutta voitaisiin lisätä. (Paronen 2001, 108–110.) Toisaalta kuntatasolla ulkoilua rajoittaa Suomen Ladun selvityksen (2002) mukaan puutteellinen rahoitus ja asenteet. Raportissa huomautetaan, että ulkoiluun ei investoida oikeassa suhteessa harrastajamääriin ja käyttökertoihin nähden. (Suomen Latu 2002, 31.)

Ulkoilu tapahtuu luonnossa. Se, mitä luonnolla tarkoitetaan, on vaikea määritellä yksiselitteisesti, sillä kaikilla meistä ajatellaan olevan omiin kokemuksiimme perustuva käsitys luonnosta (Järviluoma 2006, 44). Yhdelle luontoa voi olla kaupungin keskuspuisto, toiselle taas asutuksesta selvästi erillään oleva laaja metsäalue. Kokonaisuudessaan luonto edustaa ihmiselle elämän symbolia, rauhaa ja arkielämän vastakohtaa (Lyytinen 1991, 2).

Ympäristöllä tarkoitetaan laajasti ajateltuna ihmistä ympäröivää kokonaisuutta. Se on jaettavissa rakennettuun ympäristöön, *built environment*, sekä luonnonympäristöön, *natural environment*. Jälkimmäinen näistä tarkoittaa luonnonmukaista ympäristöä, jota ihminen ei ole muokannut, kun taas ensimmäinen nimensä mukaisesti sisältää jotakin ihmisen itsensä rakentamaa. Tarkka rajanveto näiden kahden välille on kuitenkin hankalaa. (Järviluoma 2006, 44–45.)

Mausner (1996) jakaa luonnonympäristön neljään kategoriaan:

- 1) täysin luonnontilainen ympäristö (*totally natural environment*); ei minkäänlaisia jälkiä ihmisen toiminnasta. Muun muassa autiomaat ja vuoristoalueet.
- 2) luonnontilainen ympäristö (*civilized natural environment*); pääosin kesyttämätöntä luontoa. Esimerkiksi suojelualue, jossa voi kuitenkin kulkea retkeilyverkostoa.

- 3) näennäinen luonnonympäristö (*quasi-natural environment*); ihmisen toiminta näkyy ympäristössä selvästi. Esimerkkinä kaupunkien puistoalueet ja puutarhat.
- 4) osittainen luonnonympäristö (*semi-natural environment*); luonnonelementit ja infrastruktuuri esiintyvät ympäristössä rinnakkain, toisen mahdollisesti dominoidessa. Esimerkiksi esikaupunkialueet ja maanviljelysmaisemat. (Mausner 1996 Järviluoman 2006, 46 mukaan)

Tutkielmassani tarkoitan ulkoilulla ennen kaikkea ulkona, luonnonympäristössä omin lihasvoimin tapahtuvaa liikuntaa kuten esimerkiksi juoksua, kävelyä, hiihtoa, pyöräilyä, suunnistusta, sekä retkeilyä. Koska en työssäni tarkastele kevyen liikenteen väyliä ulkoilureitteinä, tarkoitan tässä pyöräilyllä lähinnä maastopyöräilyä. Vaikka hyötyulkoilu kuten marjastus ja metsästys ovat tärkeitä liikkumisen muotoja, en erityisesti käsittele ulkoilua ja ulkoilureittejä niiden lähtökohdista.

Myös melonta, soutu ja muu veneily ovat mitä suurimmassa määrin ulkoilua, mutta jätän ne kuitenkin tutkimukseni ulkopuolelle samasta syystä kuin kevyen liikenteen väylät. Yhtä lailla talviaikaan vesistöillä kulkevat ulkoilureitit (hiihto, kävely, retkiluistelu) jätän tarkemman tutkimisen ulkopuolelle. Muista luonnon virkistyskäytön muodoista huomioin moottorikelkkailun, sillä se edustaa yhtä liikkumismuotoa, jonka kanssa niin sanottujen perinteisten ulkoilulajien harrastajat joutuvat useasti konflikteihin. Jyväskylässä ulkoilureitit painottuvat asuinalueiden läheisyyteen, joten Mausnerin (1996) jaotteluun perustuen tarkastelusta jää pois täysin luonnontilainen ympäristö, jota Suomesta löytyisi lähinnä aivan pohjoisimmasta Lapista.

Tuoreimmassa ulkoilureittien suunnitteluoppaassa todetaan, että ulkoilijoiden tarpeet muuttuvat yhteiskunnan muutosten myötä. Kun esimerkiksi suomalaisten ikärakenne on muuttumassa ja iäkkäiden osuus koko väestöstä kasvaa, tarvitaan entistä enemmän iäkkäille sopivia ulkoilumuotoja. (Karjalainen 1995, 19.) Yhteiskunnan muutoksia kuvastaa myös uusien ulkoilulajien synty tai jo olemassa olevien lajien entistä vahvempi esiinmarssi. Silmämääräisesti voisi arvella esimerkiksi maastopyöräilyn niin kesä- kuin talviaikaankin lisääntyneen viime vuosina.

3.2 Ulkoilureitit

Ulkoilureitillä tarkoitetaan reittiä, joka on merkitty paitsi kartalle, usein myös maastoon. Se tarjoaa ”pysyvästi käyttökelpoisen ja esteettömän kulkureitin” viihtyisässä ja mielenkiintoisessa ulkoiluympäristössä. Pitkien ulkoilureittien varrella on myös erilaisia palveluita, kuten levähdys-, tauko- ja yöpymispaikkoja. Näitä kutsutaan ulkoilureitin liitännäisalueiksi. Ulkoilureiteilla voi harrastaa monipuolisesti eri liikuntamuotoja ja niitä voidaan käyttää myös asiointi- ja työmatkaliikenteeseen. (Karjalainen 1995, 25.) Ulkoilureiteilla järjestetään myös usein kilpailutoimintaa, kuten juoksu-, hiihto-, maastopyöräily- ja suunnistuskilpailuja. Uusimmasta kansallisesta liikuntatutkimuksesta ei vielä ole eniten käytettyjen liikuntapaikkojen osalta tutkimustietoa valmiina, mutta edellisessä, vuoden 2006 tutkimuksessa selvisi, että tuolloin suomalaisten eniten käyttämiä liikuntapaikkoja olivat kevyen liikenteen väylät sekä ulkoilureitit kuten pururadat, kunnostetut ladut ja vaellusreitit. Näiden suosio näyttäisi pysyvän vuodesta toiseen lähes muuttumattomana. (SLU 2006, 22.)

Ulkoilureittejä voidaan jaotella eri luokkiin monella tavalla. Näitä ovat esimerkiksi kulkutapa, käyttötarkoitus, käyttäjät ja alueellinen merkittävyys sekä reitin teema. Kulkutavan mukaan reittejä määriteltessä voidaan erottaa hiihto-, kävely-, pyörä-, juoksu- ja vesireikeilyreitit sekä muut reitit (esim. ratsastus- ja moottorikelkkailureitit). Käyttötarkoituksen mukainen jaottelu jakaa reitit retkeilyreiteiksi, eräreiteiksi, ulkoilureiteiksi/-reiteiksi, luontopoluiksi sekä kuntopoluiksi. Alueellisen merkittävyyden mukainen jaottelu puolestaan näkee ulkoilureitit joko paikallisina, seudullisina, valtakunnallisina tai kansainvälisinä. Merkittävyys voidaan määrittää myös reittien pituuden mukaisena jaotteluna sen mukaan. Paikalliset reitit kulkevat tavallisesti yhden tai kahden kunnan alueella, kun taas seudullinen reitti ulottuu näitä laajemmalle, esimerkiksi kahden maakunnan alueelle. Kun ulkoilureitti kulkee useamman kunnan alueella, edellyttää reitin suunnittelu ja toteuttaminen ymmärrettävästi kuntien välistä yhteistyötä. (Kinnunen & Riekkinen 1985, 86; Karjalainen 1995, 26, 43.) Tässä työssä puhun lähinnä paikallisista reiteistä. Kuitenkin esimerkiksi Metsoreitti edustaa seudullista ulkoilureittiä ja on mukana tutkimuksessa.

Kun ulkoilureittien ryhmittelyperusteena on käytön useus, tarkoitetaan sillä sitä, kuinka usein ja pitkään reitillä liikutaan. Reitillä voidaan liikkua päivittäin tai sen käyttö voi

keskittyä viikonlopuille ja loma-ajoille – tämä riippuu reitin sijainnista asutuksen suhteen. Lähellä asutusta olevilla ns. lähireiteillä liikutaan päivittäin, kun taas kauempana sijaitseville reiteille hakeudutaan tavallisimmin viikonloppuisin ja lomilla. (Karjalainen 1995, 26.) Käytön useuteen vaikuttaa kuitenkin nähdäkseni muutkin seikat kuten esimerkiksi se, onko ulkoilureitillä valaistus. Jos reitti ei ole valaistu, rajoittuu sen käyttö kesäajan ulkopuolella väistämättä ainakin normaalissa päivätyössä käyvillä viikonloppuihin.

Ulkoilureiteistä puhutaan myös viitaten niiden muotoon. Ulkoilureitin perusmuotoja ovat nauhamaiset sekä rengasmaiset reitit. Ensiksi mainitut ovat yleensä pitkiä ja kulkevat laajoilla alueilla tarjoten vaihtelevia maastoja ja maisemia. Reittiä ei tarvitse kulkea kerralla kokonaan, vaan sitä voi liikkua pienemmissä osissa. Rengasmaisen reitti tarjoaa mahdollisuuden palata lähtöpisteeseen eri reittiä pitkin. Rengasmaisen reitti voi olla myös asteittain pitenevä, jolloin sillä voidaan tehdä erimittaisia lenkkejä. Ulkoilureittien suunnittelussa tavoitteena on, että ulkoilureitit muodostaisivat verkoston eli reittejä ei voisi erottaa toisistaan. Tällainen verkostomainen reitistö on ulkoilijalle monipuolisin. Ulkoilureittien yhdistäessä virkistysalueita ja ulkoilukeskuksia toisiinsa, puhutaan ulkoilupalveluverkostosta. (Karjalainen 1995, 37.) Tällaiseen ulkoilureittien muodostamaan yhä kattavampaan verkostoon pyritään myös Jyväskylässä (Huovinen & Karimäki 2010).

SULKA I -selvityksen yksi tärkeimpiä havaintoja oli, että Suomessa ulkoilumahdollisuuksien kehittämisessä tulisi jatkossa keskittyä ennen kaikkea jo olemassa olevien reittien tason ja monipuolisuuden kehittämiseen eikä niinkään uusien reittien luomiseen. Kehittämistarpeita nähtiin etenkin ulkoilumahdollisuuksien tiedottamisen ja markkinoinnin saralla. (Suomen Latu 2002, 31.) Rajaniemen (2005, 29) mukaan yhdyskuntarakenteen, maankäytön suunnittelun, kevyen liikenteen väylien ja muu yhdyskuntien yleinen kehittäminen ovat tärkeässä asemassa ulkoiluolosuhteiden edistämisessä.

Ulkoilureittien suunnittelun perusteena tulee olla reitin todellinen kysyntä ja tarve (Hemmi 2005, 508; Karjalainen 1995, 67). Tarpeen määrittää suunniteltavien reittien lähistöllä sijaitsevien väestötaajamien koko ja sijainti sekä matkailu. Käyttömääristä tehdyn arvion perusteella määritetään reittien pituus ja reittiverkoston tiheys. (Hemmi

2005, 508–509.) Urheilu-, ulkoilu- ja matkailukeskusten sekä leirintäalueiden läheisyydessä olevia reittejä käytetään eniten. Reittien tyyppi vaikuttaa siihen, millaisiksi ne tulee rakentaa. Päivittäisessä käytössä olevien lähireittien tulee esimerkiksi kestää kovaa kulutusta ja niiden tulee olla riittävän leveitä, kun taas viikonloppukäyttöön painottuvat retkeilyreitit voivat olla niitä luonnonmukaisempia. (Karjalainen 1995, 25–26.) Eri ulkoilumuodoilla on erilaiset tarpeet tilan ja maaston suhteen, mikä on otettava ulkoilureittisuunnittelussa huomioon. Rajaniemen (2005, 29) lailla Hemmi esittää, että ulkoilureittien parempi huomioiminen maankäytön suunnittelussa antaisi hyvät edellytykset vetovoimaisten ja pysyvien reittien perustamiselle. Kaavoitus mahdollistaisi Hemmin mukaan reittikokonaisuuksien toteuttamisedellytysten varmistamisen, reittien sijoittamisen tarkoituksenmukaisimmille alueille ja auttaisi ehkäisemään ristiriitoja muiden maankäyttömuotojen kanssa. (Hemmi 2005, 508–509.)

Opetusministeriö, ympäristöministeriö ja Suomen Latu ovat yhteistyössä tehneet oppaan ulkoilureittien suunnittelijoille, rakentajille ja hoitajille. Oppaassa nostetaan esiin Suomen väestön ikääntyminen (Karjalainen 1995, 19). Ikääntyvä väestö tulisi ottaa ulkoilureittien suunnittelussa paremmin huomioon parantamalla mm. reittien esteettömyyttä. Helposti saavutettavat ja eri ryhmien tarpeet huomioon ottava ulkoilureitti kannustaa liikkumaan ja riittävästi liikkuva ikäihminen saattaa vähentää yhteiskunnan terveydenhuoltokuluja. Ulkoilureittien kehittämiseen vaikuttaa toki muutkin kuin yhteiskunnalliset muutokset. Esimerkiksi ilmaston lämpeneminen ja sen mukanaan mahdollisesti tuoma Suomen talvien muuttuminen vähälumisiksi ja leudoiksi vaikuttaa oleellisesti sekä hiihdon että retkiluistelun harrastamiseen. Kunnissa tulee tällöin aiheelliseksi miettiä korvaavia ratkaisuja näiden ulkoilumuotojen harrastajille ja pohtia esimerkiksi keinolumetun hiihtoladun järjestämistä kuntalaisille. Jyväskylässä tähän kysymykseen on etsitty ratkaisua muun muassa Laajavuoren ensilumenladun kehittämisellä sekä tuomalla esiin mahdollisuus hiihtoputken rakentamisesta Jyvässeudulle (Huovinen & Karimäki 2010, 41).

Ulkoiluun ja ulkoilureitteihin panostamisen tärkeyttä voidaan perustella esimerkiksi sen merkityksellä kansanterveydelle ja ihmisten elämänlaadulle. Ulkoilulla on merkittävät taloudelliset vaikutukset niin paikallisesti, alueellisesti, kansallisesti kuin globaalistikin. (Emmelin ym. 2005, 31.) Ulkoilureittien puolesta puhuu myös se tosiasia, että niiden

rakentaminen ja kunnossapito on edullista muuhun liikuntapaikkarakentamiseen verrattuna (Karjalainen 1995, 23).

3.3 Konfliktit ulkoilussa

Sitä mukaa kun luontoa käyttää yhä useampi intressiryhmä, väestö keskittyy tietyille asuinseuduille ja ulkoiluharrastuksen sisällöt monipuolistuvat, myös riski konflikteihin ulkoilureiteillä kasvaa (Schreyer 1990 & Ewert ym. 1999 Emmelinin ym. 2005, 113 mukaan). Emmelin ym. (2005, 113) ennustavatkin, että konfliktien välttämiseksi luonnonalueiden hoidolle ja hallinnalle tullaan jatkossa esittämään entistä suurempia vaatimuksia.

Ulkoiluun liittyviä konflikteja on määritelty eri tavoin, mutta Emmelinin ym. mukaan tavallinen tapa tarkastella konflikteja on nähdä ne tavoiteristiriitoina eri yksilöiden välillä (Jacob & Schreyer 1980, Manning 1999). Tällä tarkoitetaan pääasiassa sitä, että ihmiset ulkoilevat saavuttaakseen tiettyjä tavoitteita (esim. rentoutuminen, rauha, kunnan kohottaminen), mutta toisten ulkoilijoiden läsnäolo tai käyttäytyminen johtaa eroavaisuuksiin odotettujen ja saavutettujen tavoitteiden välillä, mikä taas edelleen johtaa tyytymättömyyteen tai ulkoilun vähentyneeseen hyötyyn. Emmelin ym. viittaavat tutkimukseen (Jackson & Wong 1982), jonka mukaan hiihtäjät hakivat luonnosta rauhaa, jonka saavuttamiselle moottorikelkkailijat aiheuttivat uhan. (Emmelin ym. 2005, 113.) Ylipäätään useat samaa ulkoilureittiä käyttävät tai toistensa reittejä leikkaavat lajit aiheuttanevat helposti konflikteja. Moottorikelkkailijoiden lisäksi oletettavimpia konfliktien osapuolia ovat koiran ulkoiluttajat ja ratsastajat.

Useimmat konfliktit aiheutuvat eri ulkoilulajien välillä sekä maankäyttöön liittyvien ratkaisujen (mm. metsänkäyttö, teiden rakennus) myötä. Toisinaan konflikteja kuitenkin syntyy myös saman lajin eri harrastajien välille. Tämä useimmiten johtuu tilan puutteesta, mutta myös kanssaulkoilijoiden ei-toivotusta käyttäytymisestä (melu, roskaaminen). Tilan puutteella tai ahtaudella tarkoitetaan tässä sitä, kun muiden liikkujien määrä ylittää sen pisteen, jolloin yksittäisen yksilön elämys heikkenee. (Emmelin ym. 2005, 115.)

Konfliktien ratkaisemiseksi on monenlaisia keinoja. Kun konfliktin syynä on eri käyttäjäryhmien välitön kontakti, voi ratkaisuna olla käyttäjien erottelu joko eri alueille tai eri ajankohtiin. Jos taas eri käyttäjäryhmien kontakti on pikemmin epäsuora, on käyttäjäryhmien erottelun sijaan kenties hyödyllisempää opastaa ja informoida ulkoilijoita muista käyttäjistä. Emmelin ym. näkevät jonkin aktiviteetin täydellisen kieltämisen vasta viimeisenä vaihtoehtona. (Emmelin ym. 2005, 116.)

Konfliktit ovat Emmelinin ym. (2005) mukaan yksilöllisiä kokemuksiin, odotuksiin ja asenteisiin nojaavia tulkintoja ja kokemuksia, eivätkä niinkään todellisia tapahtumia. Niitä ei myöskään heidän mukaansa tulisi aina nähdä yksinomaan negatiivisina ja ei-toivottuina (Jacob & Schreyer 1980), vaan ilmentymänä yksilöiden erilaisista arvostuksista ja näkemyksistä. Konfliktien ymmärtäminen on avainasemassa pyrittäessä parantamaan ulkoilijoiden viihtyisyyttä. (Emmelin ym. 2005, 116.)

3.4 Jyväskylä ulkoilukaupunkina

Jyväskylän sijainti laajojen metsäalueiden ja vesistöjen keskellä tekee siitä mainion kaupungin ulkoilijalle. Luonnon tarjoamat mahdollisuudet eivät kuitenkaan aina yksin riitä takaamaan hyviä ulkoiluolosuhteita, vaan myös kunnalta tarvitaan halua ja taloudellisia panostuksia ulkoilureittien rakentamiseen ja kunnossapitoon.

Jyväskylässä ulkoilureittien funktiona eli tehtävinä nähdään monenlaisia asioita. Uudessa seudullisessa liikuntasuunnitelmassa esiin nostetaan ulkoilureittien merkitys ennen kaikkea kuntalaisten terveys- ja arkiliikunnan ympäristöinä. Ulkoilureiteillä pyritään vastaamaan tavallisen kuntalaisen liikunnan harrastamisen tarpeisiin. Ulkoilureittiverkostojen sitoessa vyöhykkeet tiiviimmiksi, on asukkaiden helppo liikkua ja virkistäytyä. Joillain ulkoilupaikoilla voidaan nähdä myös kasvatuksellisia merkityksiä. Esimerkiksi hiihtomaat soveltuvat Huovisen ja Karimäen (2010) mukaan hyvin luonto- ja retkeilytaitojen opettamiseen päiväkotikäisille ja tätä vanhemmille. (Huovinen & Karimäki 2010, 10, 13, 31, 41.)

Seuraavassa kerron millainen on Jyväskylän menneisyys liikunnan ja ulkoilun saralla sekä mitä kaupungin ulkoiluolosuhteista on todettu menneiden kymmenen vuoden

aikana. Historiaosuus painottuu vahvasti entisen Jyväskylän historiaan, sillä tiedon saaminen Jyväskylän maalaiskunnan ja Korpilahden liikuntahistoriasta osoittautui vaikeaksi.

3.4.1 Paikallista liikunnan ja ulkoilun historiaa

1800-luvun loppupuolella jyvaskylälaisten omaehtoinen liikunnan harrastaminen oli ollut varsin vähäistä, mikä tietysti osittain johtui ihmisten vähäisestä vapaa-ajasta. Keskustan tuntumassa sijaitseva Jyväsjärvi innoitti kuitenkin ihmisiä liikkumaan ja uintiharrastuksesta tulikin kaupungin virkistäytymistoimen vertauskuva. Jyväskylän kaupungilta ensimmäinen tukea saanut liikuntahanke olikin Jyväsjärven rantaan rakennettava yleinen uimahuone vuonna 1879. Jyväsjärvi ja Päijänne houkuttelivat myös kalastuksen, huvisoudun ja melonnan pariin. Talvisin Jyväsjärvi toimi yhtä lailla kaupunkilaisten virkistäytymispaikkana, joskin Hippoksen alueen Köyhälampi oli luistelijoiden keskuudessa suosittu sen jäätyessä aikaisemmin. Luistelu oli maksullista, joten kaikki eivät sitä suinkaan päässeet harrastamaan. Jyväsjärvi toimi myös raviurheilun näyttämönä, kun jokavuotiset valtion kilpa-ajot ravattiin järven jäällä. (Markkanen 1989a, 16–20.)

Hiihtourheilu oli Jyväskylässä vähän harrastettua aina 1800-luvun lopulle saakka, jolloin hiihtoa alettiin harrastaa kilpailumielessä. Tehdaslaitokset järjestivät omalle välle kilpailuja, ja näin edistivät lajin harrastamista. Kilpailut käytiin valtaosin jäällä ja pellolla, mutta myös keskisuomalaista maastoa hyödynnettiin. Ammattiyhdistysten otettua talvilajit mukaan urheilutoimintaansa, alkoi yleinen innostus hiihtoa ja mäenlaskua kohtaan levitä. (Markkanen 1989a, 19, 21–22.)

1800-luvun lopulla matkailu sai suomalaiset ihastelemaan maan luontoa ja kesäisin harrastettiin patikointiretkiä näköalapaikoille. Vähitellen alkoi syntyä uusi ihmisihanne reippaasta, raittiista ja ryhdikkästä liikuntatyypistä. Tämä innoitti ihmisiä aiempaa runsaammassa määrin kävelemään, patikoimaan ja retkeilemään vapaa-ajallaan. Liikunnalla, ja etenkin ulkona tapahtuvalla liikunnalla nähtiin terveydellisiä vaikutuksia. Jyväskylässä alettiin järjestää kävelyretkiä Roninmäelle, Tourulaan,

Valkolaan sekä Laajavuoreen. 1890-luvun lopulla pyöräily syrjäytti kävely- ja patikointiharrastuksen. (Markkanen 1989a, 24.)

Jyväskylä oli 1900-luvun alussa noin 3 000 asukkaan kaupunki nykyisen ydinkeskustan alueella. Kaupungin liikuntakulttuuri oli ajan hengen mukaista, eikä esimerkiksi kaupunki puuttunut juurikaan liikunnan tai urheilun edistämiseen. Kaupunkilaisten liikuntaharrastuneisuus alkoi vuosisadan vaihteessa lisääntyä vahvistuvan kaupungistumisen, urheilutoiminnan aktiivisen kehittämisen, koulujen kasvatustyön, tiedotusvälineiden lisääntyneen mielenkiinnon urheilua kohtaan sekä yleisen aatteellisen murroksen myötä. Jyväskylän luonnonolosuhteet tarjosivat jo tuolloin monipuoliset mahdollisuudet urheiluharrastuksille ja 1900-luvun alussa kaupungissa tunnettiin jo valtaosa merkittävistä liikunta- ja urheilulajeista. (Markkanen 1989a, 14–15.)

Jyväskylään perustettiin urheilulautakunta muiden kaupunkien esimerkkiä seuraten vuonna 1924. Tämä merkitsi uudenlaisia velvoitteita kaupungille, sillä sen tuli nyt muun muassa huolehtia liikuntapaikkojen perustamisesta, laajentamisesta ja kunnossapidosta. Kuitenkin esimerkiksi latujen kunnossapidosta huolehtivat urheiluseurat. Siinä missä latu-urat vedettiin tavallisesti kilpailuja varten, syntyi muu latuverkosto spontaanisti harrastajien yhteistyönä. Sotien jälkeinen Jyväskylä laajeni uusilla kaupunginosilla, mikä lisäsi uusien harrastuspaikkojen tarvetta. Kuitenkin vasta 1960-luvulla saatiin liikuntapaikkojen määrä kysyntää vastaavaksi. (Markkanen 1989b, 29–31, 43; Nygård 1989a, 62; Nygård 1989b, 77.)

Jyväskylän suosituimpia urheilulajeja olivat ennen toista maailmansotaa olleet yleisurheilu, paini, pesäpallo ja hiihto. Menestystä tuli etenkin ammunnessa. Sotien jälkeen Jyväskylä leimautui etenkin pesäpallon ja yleisurheilun kaupungiksi, kunnes pesäpallon suosio romahti 1970-luvun vaihteessa kaupungin seurojen tippuessa mestaruussarjasta ja pelien siirtyessä Harjulta Hippokselle. Vuosikymmen myöhemmin Jyväskylän Kiri kuitenkin taas palasi sarjan huipulle ja etenkin jyväskyläläinen naispesäpalloilu on kokenut menestystä aina tähän päivään saakka. Kaupungin näkyvimmäksi urheilulajiksi on kuitenkin 1980-luvun puolesta välistä lähtien noussut jääkiekko. Pesäpallosta tunnetusta kaupungista on vähitellen tullut palloilukaupunki laajemmassa mittakaavassa. (Laitinen 1997, 171–175.)

Jyväskylän Harjun merkitys kaupungin urheiluelämälle on ollut suuri. Vuonna 1926 valmistunut Harjun urheilukenttä aivan kaupungin ydinkeskustan tuntumassa on ollut paitsi yleisurheilun ja pesäpallon päänäyttämö kaupungissa, myös talviurheilukeskus. Ensi kerran vuonna 1935 jäädytetty kenttä tarjosi mahdollisuuden luisteluun ja olikin kovassa käytössä sodanjälkeiset vuodet. Luistelukenttä oli käytössä 1970-luvun alkuun saakka. Harjulla on ajettu myös Jyväskylän Suurajoja. Kaupungin urheilukeskuksen aseman Harju menetti 1970-luvun vaihteessa muun muassa pesäpallotoiminnan siirtyessä Hippokselle. (Laitinen 1997, 183–184.)

Jyväskylän Laajavuoren alueen kehittyminen talviurheilukeskukseksi sai ensisysäyksen vuonna 1954, kun Jyväskylän päättäjät ideoivat Laajavuoresta suurta talviurheilukeskusta, joka houkuttelisi kaupunkiin turistimassoja. Rakennustyöt käynnistyivät lopulta vuonna 1961 ja vuotta myöhemmin valmiina olivat kilparinne pujottelua varten sekä hiihtohissi. Vuonna 1965 valmistumisvuorossa oli 90 metrin hyppyrimäki ja vuotta myöhemmin toinen rinne (ns. kansanrinne) hisseineen sekä hiihtokeskus ja 30 metrin harjoitusmäki. Hiihtoreittejä tehtiin Laajavuoren rinteille ja maastoon ja kiivaan keskustelun jälkeen rakennettiin myös Rallipolku Jyväskylän Suurajoja varten. (Laitinen 1997, 179–180.)

1980-luvulla kaupungin uutta liikuntasuunnitelmaa työstettäessä keskiöön nostettiin liikuntasuunnittelun ja yleisen yhdyskuntasuunnittelun yhteensovittaminen. Pyrittiin järkevään kokonaisuuteen, jossa eri liikuntapaikat olisivat joko lähiliikuntapaikkoja, kaupunginosakohtaisia liikuntapaikkoja tai koko kaupunkia palvelevia liikuntapaikkoja. (Nygård 1989c, 89–90.) Vuoden 1975 liikuntasuunnitelmassa oli nostettu esiin kaupungin kevyen liikenteen väylien vähäisyys ja 1980-luvulla väylien rakentamisessa päästiin kunnolla vauhtiin. Kevyen liikenteen väyliin ja pyöräilyyn panostaminen jatkui myös 1990-luvulla. (Kokko 2007, 121.)

Hippos oli ollut jyväskyläläisen urheilun keskipiste ennen Harjun urheilukentän valmistumista. Toiminnan siirryttyä Harjulle, hevosurheilu raviratoineen valtasi Hippoksen. Ravitoiminta oli Hippoksella voimissaan vuoteen 1974 saakka, jolloin valmistui Killerjärven ravirata. Hippokselle rakennettiin pesäpallokentän lisäksi vuonna 1970 kaupungin ensimmäinen tekojäärata sekä monitoimitalo monipuolisine harrastusmahdollisuuksineen vuonna 1979. Jäähalli nousi alueelle vuonna 1982 ja

urheilu- ja liikuntatutkimuslaboratorio vuonna 1990. Hipposhalli valmistui vuonna 1992. Hippoksen alue vieressä sijaitsevina uimahalleina ja liikunta- ja terveystieteellisinä tiedekuntineen muodostavat kompaktin ja monipuolisen kokonaisuuden ja yhden maailman toimivimmista urheilu- ja liikuntatutkimuskeskuksista. (Laitinen 1997, 184–185.)

3.4.2 Alueen ulkoilureitit ennen kuntaliitosta

Vuonna 2009 Jyväskylän seudun liikuntapalvelut teki kuntalaiskyselyn tarkoituksena selvittää mm. kuntalaisten liikuntatottumuksia, heidän tyytyväisyyttään kunnan liikuntapalveluihin sekä eri liikuntapaikkojen merkityksellisyyttä. Kaikkiaan kyselyyn osallistui 1 015 henkilöä, joista jyvaskyläläisten osuus oli noin 41 prosenttia (420 vastaajaa). Tutkimuksessa selvisi, että viimeisen vuoden aikana oman kunnan harrastusympäristöistä kevyen liikenteen väylät olivat olleet selvästi käytetyin liikkumisympäristö (72 %), mutta myös luonnonympäristössä liikkuminen oli hyvin suosittua. Sulan maan ajan ulkoilu- ja kuntoreittejä ilmoitti käyttäneensä 34 %, luontopolkuja 25 % ja hiihtolatuja 23 % vastaajista. Myös jäädytetyt luistinradat ja kaukalot saivat maininnan 18 prosentilta vastaajista. Vertailun vuoksi todettakoon, että esimerkiksi yleisurheilukentän ilmoitti harrastusympäristökseen vain neljä prosenttia ja golfkentän kolme prosenttia vastaajista. (Jyväskylän seudun liikuntapalvelut 2009, 3, 8.)

Kun Jyväskylän seudun asukkailta kysyttiin, kuinka tärkeinä he pitivät eräitä liikuntapaikkoja ja -palveluita omalta ja perheensä kannalta, korostui tässäkin erityisesti kevyen liikenteen väylien merkitys. Jyvaskyläläisistä lähes 94 % piti niitä erittäin tai melko tärkeinä. Muista ulkoliikuntapaikoista erityisen tärkeiksi nousivat myös ulkoilu- ja kuntoreitit sulan maan aikana (82 %), luontopolut (67 %), jäädytetyt luistinradat ja kaukalot (63 %) sekä hiihtoladut (60 %). Sisäliikuntapaikoista vastaavanlaista merkitystä oli uimahalleilla (85 %), kuntosaleilla (75 %) ja liikuntasaleilla (74 %). Ulkoilu- ja kuntoreittien merkitystä korostaa se, että vain kaksi prosenttia vastaajista ei pitänyt niitä lainkaan tärkeinä. (Emt, 24–26.)

Syksyllä 2010 valmistuneessa Jyväskylän seudun liikuntasuunnitelmassa tärkeimmäksi ulkoiluun liittyväksi kehityskohteeksi kaupungin ja naapurikuntien alueella nähtiin

seudullisen Metsoreitin toteuttaminen Muurameen sekä Petäjavedelle asti ja Peurunka – Ladun maja -välin valaiseminen vuoteen 2020 mennessä. Myös Halssila–Huhtasuo–Vaajakoski -alueen reitistön leventäminen sekä parantaminen mm. levähdyspaikkoja lisäämällä nähtiin tärkeänä. Jo aiemmissa selvityksissä (esim. SULKA I) esiin nousut opasteiden ja informaatiotaulujen uusiminen ja kunnostaminen oli jälleen asialistalla. Seudun vesistöjen tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen melonta- ja veneilyreittien kehittämisessä koettiin myös tärkeänä. Laajavuoren osalta todettiin tärkeäksi talviliikunnan olosuhteiden parantaminen muun muassa ensilumenlatua laajentamalla sekä maastopyöräilyolosuhteiden huomioiminen. Hiihdon olosuhteita suunniteltiin parannettavan myös rakentamalla yksi hiihtoputki Jyväskylän seudulle sekä kehittämällä ns. hiihtomaiden (esim. Huhtasuo) tarjontaa ja toimintaa. Kaupungin luontopolkujen osalta suunnitelmassa todetaan muun muassa se, että ”kohteiden esittelyä ja käyttöisyyttä” voitaisiin lisätä paremmalla tiedottamisella. (Huovinen & Karimäki 2010, 35, 39, 41–42.)

Seuraavaksi esittelen Jyväskylän kaupungin, Jyväskylän maalaiskunnan ja Korpilahden kunnan ulkoiluolosuhteet ulkoilureittien osalta. Ulkoilureittien listaus (taulukot 1, 2 ja 3) perustuu LIPAS-tietokannasta saatuihin tietoihin. Eri kunnissa esimerkiksi reittien tyypittely poikkeaa toisistaan, mikä voi nopealla vilkaisulla helposti johtaa lukijaa harhaan. Taulukoissa on eroja muun muassa sen suhteen, mitä reittejä sinne on tietokannan ylläpitäjien toimesta listattu. Esimerkiksi Jyväskylän maalaiskunnan listassa eräänä reittinä on Keski-Palokka–Laajavuori yhdysreitti, joka sijoittuu molempien kuntien alueelle. Jyväskylän listassa samaista reittiä kuitenkin ei ole mainittu. Tällaisten merkintäerojen myötä käsitys reittivalikoimasta vääristyy.

Jyväskylän maalaiskunnan ja Korpilahden taulukoissa mainitaan maakuntaura. Tämä on entinen Keski-Suomen maakuntaura, josta nykyisin pyritään käyttämään nimeä Metsoreitti. Se kulkee myös entisen Jyväskylän kaupungin alueella, mutta taulukkoon ei sitä ole erikseen merkitty.

Jyväskylän kaupungin ulkoiluolosuhteet

Taulukko 1. Jyväskylän ulkoilureitit vuonna 2010 (LIPAS 2010)

Nimi	Tyyppi	Omistus	Valmistumisvuosi
Tourujoen luontopolku	Luontopolku	ei määritelty	1995
Kangasvuoren luontopolku	Luontopolku	ei määritelty	1984
Muuratsalon paljaspään luontopolku	Luontopolku	rekisteröity yhdistys	1987
Aittovuoren luontopolku	Luontopolku	kunta	1984
Sippulanniemen luontopolku	Luontopolku	ei määritelty	1986
Laajavuoren luontopolku	Luontopolku	ei määritelty	1980
Sallaajärven luontopolku	Luontopolku	ei määritelty	1990
Paljaspään luontopolku	Luontopolku	ei määritelty	1992
Leirikallio	Monikäyttöalue	ei määritelty	0
Laajavuoren maastoratsastusreitti	Ratsastusreitti	ei määritelty	1986
Jyväskylän ladun maja	Retkeilyalue	rekisteröity yhdistys	0
Kolmisoppisen ulkoilualue, 20 km reitti	Retkeilyreitti	muu	1960
Seppälänkangas / suunn.alue	Suunnistusalue	ei määritelty	1991
Kangasvuori - savonmäki / suunn.alue	Suunnistusalue	ei määritelty	1991
Kolmisoppinen / suunn.alue	Suunnistusalue	ei määritelty	1993
Laajavuori ii / suunn.alue	Suunnistusalue	ei määritelty	1992
Laajavuori i / suunn.alue	Suunnistusalue	ei määritelty	1992
Aittovuoren ulkoilualue	Ulkoilualue	kunta	1981
Laajavuoren ulkoilualue	Ulkoilualue	ei määritelty	1965
Naukulan ulkoilualue	Ulkoilualue	kunta	1965
Mämminkiemen ulkoilualue	Ulkoilualue	ei määritelty	1980
Kolmisoppisen ulkoilualue	Ulkoilualue	ei määritelty	1960
Kolmisoppisen ulkoilualue, 5 km reitti	Ulkoilupolku / latu	muu	1960
Kolmisoppisen ulkoilualue, 2 km reitti	Ulkoilupolku / latu	muu	1960
Muuratsalon ulkoilureitti 4,1 km	Ulkoilupolku / latu	muu	1984
Kangaslampi-ankeriasjärvi yhdyslatu	Ulkoilupolku / latu	ei määritelty	1985
Kolmisoppisen ulkoilualue, 10 km reitti	Ulkoilupolku / latu	kunta	1960
Laajavuoren ulkoilutie / rallipolku	Ulkoilutie	ei määritelty	1966
Laajavuoren kilpakymppi	Valaisematon kuntopolku / latu	ei määritelty	1989
Laajavuoren kilpavitonen	Valaisematon kuntopolku / latu	ei määritelty	1989
Kypärämäen koulun kuntorata-latu	Valaisematon kuntopolku / latu	ei määritelty	1979
Sippulanniemen kuntorata / latu 3,4 km	Valaistu kuntopolku / latu	kunta	1986
Laajavuoren kuntorata / latu	Valaistu kuntopolku / latu	ei määritelty	1989
Laajavuori - vuoren lenkki	Valaistu kuntopolku / latu	kunta	1992
Kangasvuoren kuntorata / latu	Valaistu kuntopolku / latu	ei määritelty	1972
Ulkoilureitti kotalampi-ladun maja	Valaistu kuntopolku / latu	kunta	1984
Sippulanniemen kuntorata / latu 2,2 km	Valaistu kuntopolku / latu	kunta	1986
Harjun kuntorata	Valaistu kuntopolku / latu	kunta	1973
Lohikosken kuntorata / latu	Valaistu kuntopolku / latu	kunta	1976
Kangaslammen kuntorata / latu	Valaistu kuntopolku / latu	kunta	1980
Sippulanniemen kuntorata / latu 4,4 km	Valaistu kuntopolku / latu	kunta	1986
Halssilan kuntorata / latu	Valaistu kuntopolku / latu	kunta	1972
Sarvivuoren kuntorata / latu 1,6 km	Valaistu kuntopolku / latu	kunta	1983
Sarvivuoren kuntorata / latu 5 km	Valaistu kuntopolku / latu	kunta	1983
Kotalammen kuntorata / latu	Valaistu kuntopolku / latu	kunta	1978
Myllyjärven kuntorata	Valaistu kuntopolku / latu	kunta	1983
Lehtisaaren kuntorata	Valaistu kuntopolku / latu	kunta	1978

Jyväskylän seudun uusi liikuntasuunnitelma julkaistiin syyskuussa 2010. Edellisessä, vuonna 2000 julkaistussa kymmenvuotissuunnitelmassa painotettiin kaupungin alueella kulkevaa Metsoreittiä. Nähtiin tarpeellisena muun muassa sen leventäminen ja parempi merkitseminen. Kaupungin muiden ulkoilureittien ja hiihtolatuojen kohdalla nähtiin tarvetta etenkin saavutettavuuden parantamiseksi sekä esimerkiksi valaistujen osuuksien

lisäämiseksi. Myös jyrkkien maastonmuotojen katsottiin olevan osalle käyttäjäkunnasta ulkoilua rajoittava tekijä. (Suomi 2000, 54–55.)

Vuonna 2000 ilmestyneessä Jyväskylän kaupungin liikuntasuunnitelmassa todettiin, ettei kaupungilla ole tarvetta eikä taloudellisia mahdollisuuksia uusien liikuntapaikkojen rakentamiseen. Näin ollen tarkoituksena oli keskittyä nykyisten liikuntapaikkojen ylläpitoon ja peruskorjaamiseen sekä asuinalueiden lähiliikuntapaikkojen ja liikuntaolosuhteiden parantamiseen. Lisäksi Hippoksen alueesta oli tarkoitus kehittää entistäkin vahvempi hyvinvointiteknologian keskus. Liikuntarakentamista varten nähtiin tarpeelliseksi tehdä virkistys- ja liikunta-alueiden osayleiskaava, koska keskeisiä virkistysalueita oli rakentamisuhan alla. (Suomi 2000, 28–29).

Jyväskylän kaupungin liikuntapaikkasuunnitelmassa vuosille 2001–2010 todettiin, ettei Metsoreittiä saada enää kokonaisuudessaan kuntoon, joten olisi syytä keskittyä kesäisten ja talvisten retki- ja ulkoilureittien parantamiseen Jyväskylän seudulla. Tavoitteeksi nähtiin yhtenäinen ja hyvin merkitty reitistö Riihivuori-Muurame-Peurunka –välille. Ensimmäisenä askeleena tässä pidettiin Jyväskylän ja Jyväskylän maalaiskunnan reitistön kehittämistä paremmin ulkoiluun ja luisteluhiihtoon soveltuvaksi. Halssilan hiihtomaa-alueella nähtiin kehittämistarpeita, jotta siitä tulisi alueellinen luontoliikunnan keskus. (Suomi 2000, 35–36.)

Suomen Latu selvitti vuonna 2002 valmistuneessa SULKA I -projektissaan ulkoilumahdollisuuksia Suomen kunnissa. Sekä Jyväskylän kaupunki, Jyväskylän maalaiskunta että Korpilahden kunta olivat selvityksessä mukana. Selvitykset näiden kuntien osalta tehtiin vuosina 1998 (Jyväskylä, Korpilahti) ja 1999 (Jyväskylän maalaiskunta). Jyväskylän ulkoilureiteistä todettiin tuolloin, että kaupungin ulkoilualueet tarjosivat mahdollisuuden harrastaa monia eri ulkoilumuotoja ja -lajeja. Olemassa oleva reittiverkosto todettiin hyväksi, mutta hoidossa ja ylläpidossa koettiin olevan puutteita. Kehittämistoimenpiteiksi suunniteltiin palveluiden monipuolistamista esimerkiksi laavujen ja levähdyspisteiden muodossa sekä helppojen suorituspaikkojen ja latujen lisäämistä. Todettiin myös, että latujen lumettamista Laajavuorella olisi tehostettava ja karttoja ja opasteita uusittava. Kuntoratoja, -polkuja ja latuja todettiin olevan yhteensä n. 220 km, joista valaistuja 35 km. Niiden osalta suunniteltiin pintamateriaalien parantamista ja korjaamista vuosittain, opasteiden uusimista ja

kehittämistä sekä jäälaturien ja -reittien ylläpitoa ja kehittämistä. Kaupungin luontopolut on perustettu 1980-luvulla ja niiden välttävää kuntoa suunniteltiin parannettavan yhteistyössä ympäristötoimiston ja kansalaisjärjestöjen kanssa.

Retkeilyreittejä todettiin kaupungin alueella kulkevan noin 40 kilometrin verran Keski-Suomen maakuntauran (Metsoreitti) muodossa. Tämä oli hyvässä kunnossa vain Ladun Maja – Peurunka –välillä, joten ajankohtaisiksi nousivat reitistön säännöllinen hoitaminen, opasteiden uusiminen ja kartan päivittäminen. Eräreittejä Jyväskylän kaupungin alueella ei todettu olevan. Sen sijaan vesistöreiteistä todettiin, että eri järvillä oli melontapaikkoja. Jyväsjärvelle ehdotettiin melontakeskusta. Jyväsjärven ulkoilullista hyödyntämistä myös talvisaikaan ehdotettiin parannettavaksi. Maastopyöräilyreiteistä ei katselmuksessa saatu informaatiota. Ulkoilukeskusten osalta todettiin, että yhdysreitit ulkoilukeskusten (esim. Laajavuori ja Ladun Maja) välillä tulisi saada kuntoon ja keskuksien kesäkautta tulisi ulkoilun osalta hyödyntää paremmin esimerkiksi maastopyöräilyn avulla. (Suomen Latu 1998a, 1-2.)

Jyväskylässä tehtiin virkistysreitiselvitys vuonna 2007. Selvityksen mukaan edellisen liikuntasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa vuonna 2006 nähtiin edelleen tärkeimpänä ulkoilureittien kehityskohtena yhteys Muuramesta Jyväskylän ja Jyväskylän maalaiskunnan kautta Laukaaseen. Kuten muissakin selvityksissä (ks. esim. Suomen Latu 2002), todettiin tässäkin kuntoilureittien yhdeksi suurimmista ongelmista niiden liian jyrkät maastonpiirteet. Lisäksi kuntoilureitit koettiin huonosti saavutettaviksi. (Jyväskylän kaupunki 2007, 6.)

Jyväskylän maalaiskunnan ulkoiluolosuhteet

Entinen Jyväskylän maalaiskunta rakentuu kolmen vahvan keskusalueen ympärille. Nämä ovat Palokka, Vaajakoski ja Tikkakoski. Lanki ja Suomi (1994) selvittivät 1990-luvun alkupuolella maalaiskunnan liikuntapalveluiden tilannetta. Heidän mukaansa maalaiskuntalaisten tyytyväisyys liikuntapaikkapalveluihin oli korkea. Liikuntapalvelut olivat jakautuneet asutuksen mukaisesti kolmelle keskusalueelle, jolloin haja-asutusalueilta etäisyydet suurimpiin liikuntapaikkoihin kasvoivat suuriksi. (Lanki & Suomi 1994, 23.) Taulukossa 2 on lueteltuna entisen maalaiskunnan alueen ulkoilureitit.

Taulukko 2. Jyväskylän maalaiskunnan ulkoilureitit vuonna 2010 (LIPAS 2010)

Nimi	Tyyppi	Omistus	Valmistumisvuosi
Vesangan hiihtolatu 1 km	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Saarenmaan hiihtolatu 0,8 km	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Puuppolan hiihtolatu	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Vesanka-laajavuori 4 km	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Kuohu-humalamäki	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Vesangan hiihtolatu 5 km	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Saarenmaan hiihtolatu 5 km	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Tikkakosken hiihtolatu	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Keski-palokan hiihtolatu 3,5 km	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Saarenmaan hiihtolatu 2 km	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Kanavuoren hiihtolatu	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Kuohun hiihtolatu	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Keski-palokka-laajavuori yhdysreitti	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Leppälahden hiihtolatu	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Nyrölän hiihtolatu	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Jyskän hiihtolatu	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Humalamäen hiihtolatu	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Orvasaaren hiihtolatu	Hiihtolatu	ei määritelty	1986
Touruvuoren luontopolku	Luontopolku	ei määritelty	1998
Kanavuoren luontopolku	Luontopolku	ei määritelty	1995
Nyrölän luontopolku	Luontopolku	ei määritelty	2003
Jääskelän luontopolku	Luontopolku	ei määritelty	1997
Seitsemän kukkulan luontopolku	Luontopolku	ei määritelty	1999
Kalasaari	Retkeilyalue	ei määritelty	1993
Pappilanvuori	Suunnistusalue	rekisteröity yhdistys	1994
Tikkakoski - kuikka	Suunnistusalue	rekisteröity yhdistys	1989
Pönttövuori ii	Suunnistusalue	rekisteröity yhdistys	1992
Iso - kuukkanen	Suunnistusalue	rekisteröity yhdistys	1990
Kuikka	Suunnistusalue	rekisteröity yhdistys	1992
Majajärvi	Suunnistusalue	rekisteröity yhdistys	1994
Pönttövuori i	Suunnistusalue	rekisteröity yhdistys	1992
Särkimäki	Suunnistusalue	rekisteröity yhdistys	1995
Touruvuori	Suunnistusalue	rekisteröity yhdistys	1991
Itäranta	Suunnistusalue	rekisteröity yhdistys	1994
Ränssinkorpi	Suunnistusalue	rekisteröity yhdistys	1991
Tikkamäki	Suunnistusalue	rekisteröity yhdistys	1993
Hintusvuori	Suunnistusalue	rekisteröity yhdistys	1993
Luonetjärvi - kuikka	Suunnistusalue	rekisteröity yhdistys	1992
Hiidenjärvi	Suunnistusalue	ei määritelty	1987
Kanavuori	Suunnistusalue	rekisteröity yhdistys	1991
Länsi-Palokka	Suunnistusalue	rekisteröity yhdistys	1991
Jääskelä	Ulkoilualue	ei määritelty	1997
Vaajakoski-ampujien maja latu / reitti	Ulkoilupolku / latu	ei määritelty	1986
Heinälampi-ampujien maja maak.ura	Ulkoilupolku / latu	ei määritelty	1986
Liinalammen kuntopolku	Valaisematon kuntopolku / latu	ei määritelty	1990
Haapaniemen kuntopolku	Valaisematon kuntopolku / latu	kunta	1988
Touruvuori-tyyppälä yhdysreitti 1,5 km	Valaisematon kuntopolku / latu	kunta	1999
Vaajakosken kuntopolku 3,6 km	Valaistu kuntopolku / latu	ei määritelty	1982
Touruvuoren kuntopolku 6,5 km	Valaistu kuntopolku / latu	ei määritelty	1986
Vaajakosken kuntopolku 1,8	Valaistu kuntopolku / latu	ei määritelty	1982
Vaajakosken-halssilan kuntopolku 2,7 km	Valaistu kuntopolku / latu	ei määritelty	1992
Tikkakosken kuntopolku 2 km	Valaistu kuntopolku / latu	ei määritelty	1982
Tikkakosken kuntopolku 3,5 km	Valaistu kuntopolku / latu	ei määritelty	1982
Vaajakosken kuntopolku 5 km	Valaistu kuntopolku / latu	ei määritelty	1982
Touruvuoren kuntopolku 4,5 km	Valaistu kuntopolku / latu	ei määritelty	1986
Vaajakosken kuntopolku 10 km	Valaistu kuntopolku / latu	ei määritelty	1982
Vaajakosken-halssilan kuntopolku 0,6 km	Valaistu kuntopolku / latu	ei määritelty	1992
Tikkakosken kuntopolku 8.5	Valaistu kuntopolku / latu	ei määritelty	1982
Touruvuori-ampujienmaja 5 km	Valaistu kuntopolku / latu	kunta	1999
Touruvuoren kuntopolku 1,5 km	Valaistu kuntopolku / latu	ei määritelty	1986

Lanki ja Suomi (1994) katsoivat, että maalaiskunnalla oli tarjota sellaisia liikuntatoimintoja ja yksittäisiä liikuntapaikkoja, joilla oli merkitystä myös ympäröivien kuntien ja koko Jyvässeudun asukkaille. Tällaisiksi kohteiksi he nostivat ennen kaikkea Keitele–Päijänne -kanavan sekä Naissaaren ympäristöineen. Kokonaisuudessaan maalaiskunnan liikunta- ja vapaa-ajanviettomahdollisuudet osana asuinalueiden lähiliikuntapalveluja ovat olleet tärkeä vetovoimatekijä, joka on tuonut kuntaan uusia asukkaita. (Lanki & Suomi 1994, 23–24.)

Maalaiskunnan kolmen taajama-alueen fyysinen ja toiminnallinen erillisuus on nähty sekä haasteena että mahdollisuutena liikunta- ja vapaa-aikapalvelukokonaisuuden kehittämisessä. Maalaiskunnan strategiana on ollut näiden kolmen keskustaajaman tasapuolinen kehittäminen. Erikseen Lanki ja Suomi nostivat esiin kunnan eri osa-alueet yhdistävän ulkoilu- ja latureittiverkoston, jonka he näkivät lieventävän kunnan hajanaisuutta. (Emt, 28.)

Vaajakosken liikuntapaikkatarjontaa leimaa luontoympäristön monipuolisuus. Alueen liikuntamahdollisuuksissa painottuvat luonto ja muokattu luontoympäristö eli kuntoradat, hiihtoladut ja suunnistusalueet. Vesistöalueet tarjoavat hyvät puitteet veneilylle. Palokka on luontoympäristöltään pitkälti maaseutumaisesta aluetta. Palokan liikuntapaikkatarjonta on monipuolinen ja etenkin ulkoliikuntamahdollisuudet ovat hyvät. Tikkakoski on maalaiskunnan pohjoisinta osaa ja luontoympäristöltään se mukailee Vaajakoskea ja Palokkaa. Maaseutumaisesta ympäristöstä johtuen suurin osa Tikkakosken liikuntapaikoista on maastoliikuntapaikkoja ja varsinkin suunnistusalueita on runsaasti. (Lanki 1994, 42–43, 46, 49, 51–52.)

Suomen ulkoilumahdollisuuksien katselmus I -hankkeeseen liittyen Jyväskylän maalaiskunnan ulkoilumahdollisuuksia käsiteltiin loppusyksystä 1999. Kehittämissuositusten vähäisyydestä voinee päätellä, että tilanne alueen ulkoiluolosuhteiden osalta oli tuolloin vähintäänkin melko hyvä. Ulkoilualueiden yhteispinta-ala oli 240 ha ja hoidettuja latureita oli 180km, joista valaistuja 26km. Metsareittiä kulki kunnan alueella vain kuusi kilometriä ja sen kunto todettiin hyväksi. Uran kesäkäyttöä ei markkinoitu. Vesistöreittejä mainittiin neljä (Keitele–Päijänne, Naissaari, Autiojoki, Alvajärvi–Korttajärvi -reitti), joista Naissaarissa oli kanoottipujottelurata ja Alvajärvi–Korttajärvi -reitit todettiin olevan erityisesti

melontareitti. Veneilyn ja melonnan tukikohtia toki listattiin enemmän. Hiihtomaita maalaiskunnassa todettiin olevan kahdeksan. Maalaiskunnan alueelta mainittiin joitakin jo tekeillä olevia kehityshankkeita. Vaajakosken Naissaaren oli valmisteilla ”liikuntarajoitteiset huomioiva ulkoilualue nuotiopaikkoineen ja luontopolkuineen” ja Jääskelän tilalle ”mm. 7 laavua, uimapaikka, ratsastuspolkua, rantautumispaikkoja”. Myös kuntoradoille oli suunnitteilla neljä uutta 1–3 kilometrin mittaista valaistua reittiä. (Suomen Latu 1999, 1-2.)

Korpilahden kunnan ulkoiluolosuhteet

Korpilahden ulkoilumahdollisuuksien katselmuksessa (Suomen Latu 1998b) todettiin ulkoilureittien osalta ennen kaikkea opasteiden kunnostustarve. Metsoreittiä kulki Korpilahden alueella 15 kilometriä ja toisin kuin maalaiskunnassa, tämän todettiin kaipaavan säännöllistä hoitamista ja opasteiden uusimista. Maastopyöräilyreiteistä mainittiin Tervasreitti, jolle ehdotettiin kartan uusimista sekä opastus- ja infopistettä satamaan. Veneilyn ja melonnan nykytilan todettiin olevan hyvä, eikä kehitysehdotuksia esitetty. (Suomen Latu 1998b, 1-2.) Taulukossa 3 on listattuna Korpilahden ulkoilureitit.

Taulukko 3. Korpilahden ulkoilureitit vuonna 2010 (LIPAS 2010)

Nimi	Tyyppi	Omistus	Valmistumisvuosi
Särkijärven aarnialue	Erämaa-alue	ei määritelty	0
Ristisuo	Luonnonsuojelualue	ei määritelty	0
Oittilan havaintoluontopolku	Luontopolku	ei määritelty	0
Ylisjärven kierros	Luontopolku	ei määritelty	0
Oravivuoren kolmiomittaustornin polku	Luontopolku	kunta	0
Otavan reitti	Luontopolku	ei määritelty	0
Oittilan kulttuuri-luontopolku	Luontopolku	ei määritelty	0
Kettuvuoren luontopolku	Luontopolku	ei määritelty	0
Vaarunvuorten luontopolku	Luontopolku	ei määritelty	0
Uutelanmäen luontopolku	Luontopolku	ei määritelty	0
Surkeenjärven luontopolku	Luontopolku	ei määritelty	0
Niittyladot	Monikäyttöalue	ei määritelty	0
Tervasreitit (pyöräily)	Pyöräilyreitti	ei määritelty	0
Pyöräilyreitti	Pyöräilyreitti	ei määritelty	0
Livansaaret	Retkeilyalue	ei määritelty	1991
Tervämäki	Retkeilyalue	ei määritelty	1994
Jussinpolku	Retkeilyreitti	ei määritelty	1971
Haukankierros	Retkeilyreitti	ei määritelty	1950
Kokkomäki	Suunnistusalue	rekisteröity yhdistys	1991
Maakuntaura	Vaellusreitti	muu	1978
Vaellusreitti	Valaisematon kuntopolku / latu	ei määritelty	0
Kokkomäen kuntorata / -latu	Valaistu kuntopolku / latu	kunta	1980
Särkijärven metsä-myllyvuori	Virkistysmetsä	ei määritelty	0
Kivijärvenvuori-mäyrämäen lehto	Virkistysmetsä	ei määritelty	0

4 TUTKIMUKSEN METODOLOGIA

Työni liittyy Suomen Ladun syksyllä 2009 käynnistyneeseen Opetusministeriön ja Suomen Ladun rahoittamaan Suomen ulkoilumahdollisuuksien katselmus II (SULKA II) -projektiin, joka on seurantaselvitys vuosina 1998–2000 toteutetulle laajemmalle katselmukselle. Edellisessä selvityksessä mukana oli yli 400 suomalaista kuntaa, seurantaselvityksessä puolestaan Jyväskylän lisäksi 14 kuntaa: Espoo, Heinola, Kajaani, Kokkola, Kouvola, Mikkeli, Mäntyharju, Nurmijärvi, Oulu, Parikkala, Rovaniemi, Sodankylä, Turku sekä Rauma (Suomen Latu 2009, 3, 15).

4.1 Tutkimuskysymykset

Pro gradu -tutkielmani tavoitteena on selvittää millainen on Jyväskylän ulkoilureittien tilanne vuonna 2010 sekä mitä muutoksia reiteissä on tapahtunut viimeisten reilun kymmenen vuoden aikana edellisen SULKA -tutkimuksen jälkeen. Jyväskylä, Jyväskylän maalaiskunta ja Korpilahti yhdistyivät vuoden 2009 alussa, mikä merkitsi muun muassa kaupungin pinta-alan lähes kymmenkertaistumista. Väistämättä kuntaliitoksesta aiheutui kaupungin ulkoilureiteille uudenlaisia haasteita, mutta myös mahdollisuuksia. Pyrin tutkimuksessani selvittämään kuntaliitoksen vaikutuksia kaupungin ulkoilureitteihin; onko esimerkiksi reittien suunnittelu muuttunut kuntaliitoksen myötä ja näkevätkö kuntalaiset ylipäätään kuntaliitoksen mitenkään vaikuttaneen heidän ulkoilumahdollisuuksiinsa. Nykytilanteen sekä tapahtuneen muutoksen selvittämisen lisäksi pyrin katsomaan tulevaisuuteen ja tutkimaan, millaisia kehitystarpeita nykyisen Jyväskylän ulkoilureitteihin kohdistuu ja kuinka niistä saataisiin entistä toimivampia ja houkuttelevampia.

4.2 Tutkimusmenetelmät ja -aineisto

Tutkimukseni on yhtä aikaa sekä määrällinen että laadullinen. Tutkimusaineistoni koostuu kolmenlaisista materiaaleista. Laajimpana aineistonani on loka-marraskuussa 2010 Jyväskylässä toteutettu asukaskysely kaupungin ulkoilumahdollisuuksista (Liite 1). Lisäksi Jyväskylässä järjestettiin syyskuussa 2010 ulkoilun asiantuntijaryhmän

kokous, jonka taltioin nauhurille ja jota hyödynnän tutkimuksessani. Kolmas aineistoni on asiantuntijaryhmän jäsenille ennen kokousta lähetetty kysely, joka heitä pyydettiin täyttämään ja palauttamaan ennen kokousta. Tämä kysely (Liite 2) toimi pohjana keskustelulle ja omassa aineistossani sen merkityksenä on tukea asiantuntijaryhmän kokouksesta saatua aineistoa.

Ulkoilun asiantuntijakeskustelu pidettiin Jyväskylässä 29.9.2010. Jyväskylän kaupungilta kokoukseen osallistui yhdeksän henkilöä: Jyväskylän kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluiden vastuualuejohtaja, kaupungin liikuntapalveluiden suunnittelu- sekä yhteyspäälliköt, ulkoilualueiden esimies, kaupungin ympäristönsuojelusuunnittelija, kaupunginpuutarhuri sekä kaavoitusinsinööri. Lisäksi paikalla olivat Jyväskylän Seudun Matkailun palvelusihteeri sekä kolmannen sektorin edustajana Jyväskylän Ladun puheenjohtaja. Todellisuudessa kolmas sektori on tietysti huomattavasti laajempi toimijakenttä, ja koko toimijakentän näkemysten kartoittaminen vaatisi oman tutkimuksensa. Jyväskylän Latu edustaa kuitenkin ulkoilureittien kannalta oleellista toimijaa alueella. Suomen Ladun projektikoordinaattori SULKA II -hankkeesta johti keskustelua. Kokous kesti noin kolme tuntia.

Asukaskysely (liite 1) toteutettiin Suomen Ladun ja Jyväskylän kaupungin yhteistyönä Jyväskylän kaupungin Internet-sivuilla. Kysely oli avoinna 6.10.–7.11.2010 ja se oli suunnattu kaikille yli 12 -vuotiaille jyvaskyläläisille. Linkki kyselyyn näkyi aluksi joitakin päiviä Jyväskylän kaupungin kotisivujen etusivulla uutisotsikoissa sekä koko kyselyn aukioloajan liikuntapalveluiden etusivulla. Vastaajia haettiin myös lähettämällä paikallisille yhdistyksille sähköposti, jossa tiedotettiin meneillä olevasta kyselystä ja kehoitettiin välittämään tietoa jäsenille. Asukaskyselyn yhteydessä arvottiin erilaisia ulkoiluun liittyviä tuotteita. Vastaajien taustaa selvittäneiden kysymysten lisäksi kyselyssä oli suljettuja kysymyksiä sekä avoimia vastausvaihtoehtoja mahdollisten tarkentavien tietojen sekä kehittämisehdotusten varalle.

Asukaskyselyssä selvitettiin kuntalaisten näkemyksiä kaikista kaupungin ulkoilupaikoista. Tästä johtuen myös esimerkiksi kevyen liikenteen väylät, puistot, lähiliikuntapaikat, uimarannat, ulkokentät ja golfkentät olivat mukana selvityksessä. Jyväskylän kaupungin suuren koon vuoksi erilaisten ulkoilupaikkojen määrä on valtava, eikä näiden kaikkien kohteiden ottaminen mukaan tarkasteluun ole mahdollista tai

ainakaan järkevää pro gradu -tutkielmassa. Tästä syystä olen päätenyt keskittymään ainoastaan alueen maalla kulkeviin ulkoilureitteihin, mikä mahdollistaa aiheen syvällisen tarkastelun ja pohdiskelun. Tutkimukseni tarkastelun ulkopuolelle jäävät kevyen liikenteen väylät, melonta- ja veneilyreitit sekä talviaikaan järvien jäällä kulkevat hiihto-, kävely- ja retkiluistelureitit. Jotkin eri kaupunginosia yhdistävät, lyhyen matkaa järven jäällä kulkevat hiihtoreitit (esim. Laajavuori–Touruvuori -reitti) ovat osa pidempää reittiä ja ne sisällytän tarkasteluuni.

Asukaskyselyllä kartoitettiin sekä kuntalaisten henkilökohtaisia ulkoiluun liittyviä tottumuksia että ulkoilun olosuhteisiin liittyviä tekijöitä heidän kokemanaan. Asukkaan ulkoilukäyttäytymistä kartoitettiin selvittämällä ulkoilun määrää, hänen harrastamiaan ulkoilulajeja, koettuja ulkoilua rajoittavia sekä ulkoilupaikan valintaan vaikuttavia tekijöitä. Olosuhteita selvitettiin kysymällä asukkaiden ulkoilupaikkojen käyttöä, ulkoilupaikkojen saavutettavuutta sekä asukkaiden arvioita ulkoiluolosuhteiden nykytilasta ja kehittämistarpeista.

Asukaskyselyn aineiston analysoinnissa on käytetty Webropol- ja Excel -perustyökaluja. Insight -työkalun avulla olen etsinyt riippuvuuksia aineiston eri muuttujien väliltä. Koska asukaskysely sisälsi avoimia kysymyksiä muun muassa kehittämisehdotuksista, hyödynsin aineiston analysoinnissa myös Text Mining -työkalua, joka etsii sanaryppäistä yleisimmät sanat, luo sanapilviä tai sanakarttoja.

Työssäni pohdin kaupungin ulkoilureittejä jossain määrin myös omista kokemuksistani käsin. Alueen ulkoilureittien aktiivisena käyttäjänä, en voi olla liittämättä tulosten tarkasteluun myös omia havaintojani. Koska aihe on itselleni kovin läheinen, on vaarana liika subjektiivisuus, jota tietysti pyrin välttämään. Täysin objektiivinen suhtautuminen on kuitenkin mahdotonta. Toisaalta koen, että tutkielmalleni on eduksi, että tunnen tutkimuskohteeni hyvin ja koen sen tärkeäksi. Tutkimusaineistoani tukemassa on myös valokuvia, joita olen ottanut kaupungin ulkoilureiteiltä pääasiassa kesän ja syksyn 2010 aikana.

Asukaskyselyn vastaajat

Asukaskysely keräsi 745 vastaajaa, mikä on noin 0,6 prosenttia kaikista jyvaskyläläisistä. Valtaosa vastaajista oli vanhan Jyvaskylän kaupungin alueelta: 524 henkilöä eli 70 % kaikista vastaajista. Entisen maalaiskunnan puolelta vastaajia oli 181 (24 %) ja Korpilahdelta 28 (4 %). Kaksitoista vastaajaa jätti ilmoittamatta asuinpaikkansa. Asukasmääriin suhteutettuna entisen Jyvaskylän puolelta kyselyyn vastasi 0,6 % kuntalaisista, vanhan maalaiskunnan puolelta 0,5 % ja Korpilahdelta 0,6 %. Asukasmääriin suhteutettuna kaikki kuntaliitosalueet olivat siis kyselyssä yhtä vahvasti edustettuina.

Asukkailta kysyttiin taustatietona heidän asumistilannettaan. Vastaajista noin 39 % oli lapsiperheitä. Kahden aikuisen lapsettomaan talouteen kuului noin 35 % ja yhden aikuisen talouteen noin 24 % vastaajista. Asukaskyselyyn vastanneista 2 % oli 12–19 -vuotiaita, 95 % työkäisiä eli 19–64 -vuotiaita ja 3 % eläkeikäisiä eli yli 65 -vuotiaita. Vanhin vastaaja asukaskyselyssä oli 78 -vuotias. Molemmat sukupuolet olivat yhtä vahvasti edustettuina kyselyssä: naisten osuus vastanneista oli 50,3 % ja miesten 49,7 %. Vain Korpilahdella naiset olivat selvästi aktiivisempia vastaajia (70,4 %).

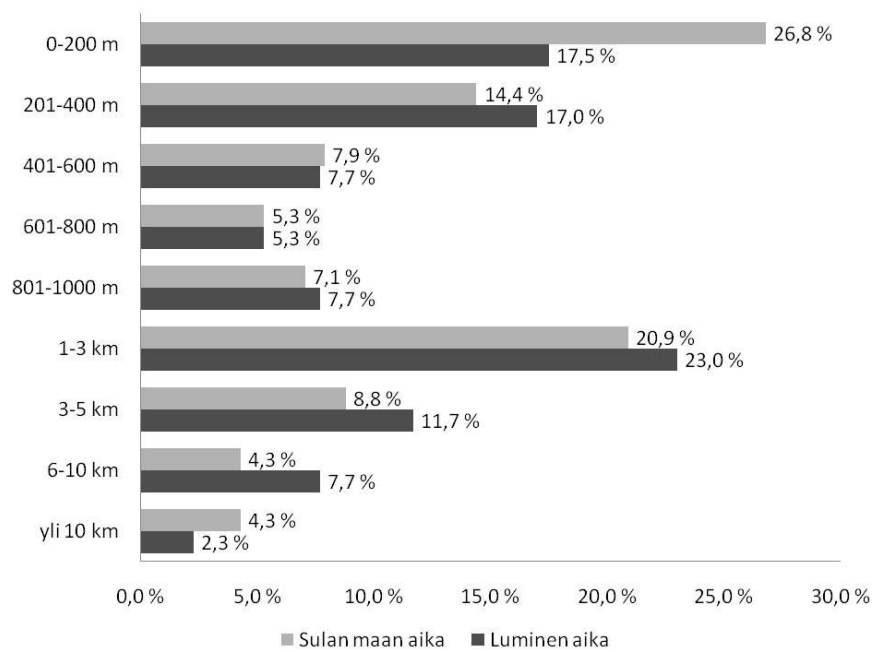
Viidesosa vastaajista oli opiskelijoita tai koululaisia. Työelämässä joko yrittäjänä, toimihenkilönä tai työntekijänä oli noin 66 % vastaajista ja työttömiä tai lomautettuja vajaan viisi prosenttia. Eläkkeellä vastaajista oli noin 6,9 %, kun Jyvaskylän väestössä eläkeläisten osuus oli toukokuun 2010 lopulla noin 14 prosenttia. Koululaisten ja opiskelijoiden suhteellisen korkeaa osuutta selittänee paitsi se, että Jyvaskylässä asuu paljon opiskelijoita, myös se, että vastaajia houkuteltiin urheiluseurojen joukosta, joissa usein on paljon koululaisia ja opiskelijoita jäseninä. Eläkeläisten melko vähäistä aktiivisuutta kyselyyn vastaamisessa selittänee ennen kaikkea kyselyn järjestäminen Internetissä.

Asukaskyselyssä yhtenä osa-alueena kartoitettiin jyvaskyläläisten ulkoiluaktiivisuutta. Ulkoilu määriteltiin kodin pihapiirin ulkopuolella vapaa-ajalla omin lihasvoimin tapahtuvaksi vähintään 15 minuuttia kestäväksi liikkumiseksi ja oleskeluksi. Vastaajat edustivat erittäin aktiivisesti liikuntaa harrastavaa kansanosaa. 44 % vastaajista ilmoitti harrastavansa liikuntaa päivittäin ja 49 % useamman kerran viikossa. Korpilahtelaiset

erottuivat joukosta jonkin verran muita vähemmän liikkuvina. Korkeintaan kerran viikossa liikkuvien osuus heistä oli 18 %, kun kaupungin ja maalaiskunnan puolella vastaavat luvut olivat kuusi ja neljä prosenttia. Myöskään ulkoilun harrastajina korpilahtelaiset eivät olleet yhtä aktiivisia kuin muut. Päivittäin ulkoilevia oli vain neljäsosa vastaajista, kun kaupungissa maalaiskunnassa heitä oli liki 50 prosenttia. Ikäryhmittäin vertailtaessa alle 19-vuotiaat nuoret olivat selvästi aktiivisin ryhmä päivittäin ulkoilemisen osalta (61,1 %). Muuten kaikki ikäryhmät ulkoilivat lähes yhtä paljon. Myös naiset ja miehet olivat ulkoilijoina ja liikkujina yhtä aktiivisia, joskin naisissa oli enemmän päivittäin ulkoilevia ja liikkuvia. Tällaisessa kyselyssä on luonnollista, että aktiivisten ulkoilijoiden osuus on suuri, sillä he haluavat olla vaikuttamassa omien ulkoiluolosuhteidensa parantamiseen. Ulkoilua vain vähän harrastavat tuskin vaivautuvat vastaamaan kyselyyn, mikä näkyi tässäkin kyselyssä. Alle prosentti vastaajista ilmoitti harrastavansa ulkoilua harvemmin kuin 2-3 kertaa kuussa.

Suosituimmat ulkoilulajit jyvaskyläläisten keskuudessa olivat pitkälti samoja lajeja, jotka muissakin tutkimuksissa ovat nousseet esiin (vrt. esim. Pouta & Sievänen 2001): kävelylenkkeily, hiihto, juoksulenkkeily sekä koiran ulkoiluttaminen ja pyöräily. Kun vastaajilta kysyttiin, mitä ulkoilulajia he ovat harrastaneet eniten, oli naisten vastauksina kävelylenkkeily (28 % vastaajista) ja koiran ulkoiluttaminen (21 %), mutta myös juoksulenkkeily (11 %), hiihto (8 %) ja pyöräily (7 %) olivat suosittuja ulkoilumuotoja. Miehet harrastivat tasaisemmin eri lajeja, suosikkilajien kuitenkin erottuessa selvästi muista; hiihto (21 %), juoksulenkkeily (14 %), kävelylenkkeily (12 %) ja pyöräily (11 %) olivat miesten eniten harrastamia ulkoilulajeja.

Vastaajilta kysyttiin myös heidän eniten käyttämänsä ulkoilupaikkaa sulan maan aikaan sekä vastaavasti lumiseen aikaan. Korkeintaan 400 metrin päässä kotoa kyseinen paikka sijaitti sulan maan aikaan reilulla 41 %:lla vastaajista (kuvio 1). Lumiseen aikaan korkeintaan 400 metrin päässä eniten käytetty ulkoilupaikka oli hieman pienemmällä osuudella vastaajista (n. 35 %).

Kuvio 1. Eniten käytettyjen ulkoilupaikkojen etäisyys kodista

Eniten käytetylle ulkoilupaikalle liikuttiin läpi vuoden suurimmaksi osaksi kävellen tai juosten. Lumiseen aikaan eniten käyttämälleen ulkoilupaikalle liikkui yksityisellä moottoriajoneuvolla useampi (31 %) kuin sulan maan kaudella (15 %). Tämä on odotettua, sillä monet talviset harrastukset vaativat enemmän välineiden mukana kuljettamista kuin sulalla maalla harrastettavat lajit. Julkisilla kulkuvälineillä eniten käyttämälleen ulkoilupaikalle liikkui ani harva: vain 0,1 % kaikista vastaajista.

Asukaskyselyn yhtenä kysymyksenä oli, mitä ulkoilulajeja vastaajat haluaisivat harrastaa enemmän lumiseen aikaan ja sulan maan aikaan. Vastaajat saivat ilmoittaa kolme lajia kumpaankin kohtaan. Lumiseen aikaan haluttiin harrastaa enemmän hiihtoa (540 mainintaa), luistelua tai retkiluistelua (333), kävelyä tai sauvakävelyä (153) sekä laskettelua tai lumilautailua (150). Sulan maan aikaan nykyistä enemmän haluttiin harrastaa pyöräilyä (299), kävelyä tai sauvakävelyä (188) sekä juoksua tai hölkkäilyä (180).

5 JYVÄSKYLÄN ULKOILUREITTIEN ARVIOINTI

Tulosten tarkastelun olen jakanut kahteen päätasoon: ulkoilureittien muutos sekä ulkoilureittien nykytila ja kehittämistarpeet. Tarkastelen tuloksia kussakin vaiheessa sekä kaupungin viranhaltijoiden ja kolmannen sektorin että kuntalaisten näkökulmasta. Ainoastaan ulkoilureittien muutostarkastelu pohjautuu vain viranhaltijoiden ja kolmannen sektorin näkemyksiin, sillä asukaskyselyyn ei sisällynyt tätä näkökulmaa. Kuntaliitoksen vaikutuksia sen sijaan saivat arvioida myös asukaskyselyyn vastanneet.

Viranhaltijoihin ja kolmanteen sektoriin viitataan tekstissäni yhteisesti (ulkoilun) asiantuntijoina. Kuntalaisista puhuessani tarkoitan niitä asukkaita, jotka ovat vastanneet asukaskyselyyn. Kuntalaisten vastauksia tutkin paitsi yhtenä vastaajajoukkona, myös ikäryhmittäin (12–18 -vuotiaat, 19–64 -vuotiaat ja yli 65 -vuotiaat), sukupuolen mukaan sekä asuinalueittain (Jyväskylä, Jyväskylän maalaiskunta, Korpilahti). Vaikka kuntarajat ovat kuntaliitoksen myötä poistuneet, puhun silti asuinpaikkavertailuja tehdessäni selvyuden vuoksi Jyväskylästä, maalaiskunnasta sekä Korpilahdesta.

5.1 Jyväskylän ulkoilureittien muutos 1998–2010

Seuraavassa käsittelen Jyväskylän ulkoilureiteillä viimeisten reilun kymmenen vuoden aikana tapahtunutta muutosta. Tähän muutoksen tarkasteluun sisältyy myös vuoden 2009 kuntaliitoksen vaikutusten arviointi.

5.1.1 Viranhaltijoiden ja kolmannen sektorin kokema muutos

Jyväskylän kaupungin viranhaltijoiden keskusteluissa korostui muutoksen osalta etenkin eri osapuolten välisen yhteistyön paraneminen. Katsottiin, että eri osapuolet – tässä tapauksessa lähinnä Jyväskylän kaupunki, Jyväskylän maalaiskunta ja Korpilahti – ovat alkaneet keskustella enemmän ja kattavammin keskenään ja muun muassa tämän tuloksena ulkoilureiteistä on saatu muodostettua huomattavasti yhtenäisempi kokonaisuus, jossa kuntarajojen merkitys on vähentynyt.

”Et mun mielestä tässä on menty koko ajan siitä, et on pieniä paikallisia pururadanpätkiä ja pienempiä tällaisia viheraluekokonaisuuksia, koko ajan semmoisten isempien

kokonaisuuksien hahmottamiseen. – – Mut jos mä ihan raadollisesti käyn vaikka näihin ulkoilureitteihin näin kiinni, niin se katse on tullut paljon kokonaisemmaksi ja laajemmaksi ja siinä mielessä musta hedelmällisemmäksi. Me ollaan saatu toimimaankin kyllä sitten kuntien rajat yli näitä verkostoja ja reittejä. Mun mielestä se on ainakin minulle ihan sellainen keskeinen eteenpäin menemisen näyte.” (Asiantuntijakeskustelu)

Koettiin myös, että kaavoituksen ja liikuntatoimen yhteistyö on mennyt kymmenessä vuodessa eteenpäin, mikä näkyy esimerkiksi siten, että viherverkkoa ja liikuntaverkkoa ei nähdä toisistaan erillisinä, vaan että niiden nähtäisiin mielusti käyttävän samoja väyliä. Liikuntapalveluiden edustajia on alettu ottaa kaavoitusprosesseihin mukaan jo aivan alkumetreistä asti. Myös yhteistyön tekemisen Puolustusvoimien, Metsähallituksen sekä muiden vastaavien tahojen kanssa nähtiin parantuneen kuluneiden vuosien aikana. Muun muassa Puolustusvoimien kanssa oli jaetuun kustannuksin hankittu yksi latukone 2000-luvun alkupuolella.

Viranhaltijat totesivat keskustelussaan myös sen, että ulkoilumahdollisuuksien muutoksen taustalta löytyy yleinen ajatusmaailman muutos ja mielipiteen muokkautuminen, joka ei ole yksin jyvaskyläläinen ilmiö, vaan tapahtunut laajemminkin suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämän muutoksen myötä ulkoiluasioihin ja yhteistyön tekemiseen on alettu kiinnittää enemmän huomiota. Kuntalaisten kohdalla on tapahtunut eräänlainen käyttäytymismuutos ja ihmiset ovat myös alkaneet vaatia ulkoilureiteiltä enemmän. Reittien odotetaan olevan paitsi pidempiä kokonaisuuksia, myös muun muassa niiden maastonpiirteille asetetaan uudenlaisia odotuksia.

”Että se on niinku muuttunut, jos ajatellaan esimerkiksi hiihtoa, niin 70-luvulla oli tuota se, että höylättiin tuota sitä samaa 1,5 kilometrin vaikeata rataa, jossa korkeusero saattoi olla hyvinkin kummallinen ja vaikea. Tänä päivänä semmosille palveluille ei kovin paljoa enää ole käyttöä, että ihmiset etsii toisentyypisiä juttuja ja niin kuin meilläkin on tässä seutus suunnitelmassa tullut selvästi esiin, että etsitään pidempiä reittejä, monipuolisempia, ja sellasia että ne yhdistää niinkun erityyppisiä kaupunginosia, kyliä ja kyläkuntia ja niin pois päin.” (Asiantuntijakeskustelu)

Konkreettisemmin havaittavista muutoksista nousi esiin muun muassa hiihtolatu-
leveydessä tapahtunut huomattava muutos sekä valaistujen reittien lisääntyminen.

” – – niin maalaiskunta teki silloin 1,5 metriä leveitä sopimuksia maanomistajien kanssa ja sitten kun SM-hiihdot oli muistaakseni Laajavuoressa, niin Hiihtoliitto vaati, et niitten pitää olla 6 metriä leveät latu-urat – –. No, nyt on kohta 70 kilometriä, vanhan maalaiskunnan puolella oli 8-10 metriä leveet latu-urat – – ja sitten tuota niin valaistuja reittejä on tullut varmasti arviolta 50 prosenttia lisää viimeisen 10–15 vuoden aikana.” (Asiantuntijakeskustelu)

Myös latujen kunnostuskaluston huomautettiin kehittyneen. Isojen latukoneiden määrä on kymmenessä vuodessa kasvanut yhdestä noin viiteen. Merkittävänä muutoksena nähtiin lisäksi parantunut informaation saatavuus esimerkiksi kaupungin laduista. Kaupungin Internet-sivuilta löytyvällä latuinfolla, josta selviää muun muassa eri latujen kunnostusajankohdat, reittivalikoima sekä sijainti, on ollut paljon käyttäjiä.

Luontopolkuja sekä metsä- ja ulkoilupolkuja on viimeisten kymmenen vuoden aikana tullut lisää. Kun edellisessä SULKA I -selvityksessä luontopolkujen todettiin tarvitsevan kehittämistä (ks. luku 3.4.2), totesivat kaupungin viranhaltijat syksyllä 2010 luontopolkujen nykytilanteen hyväksi. Tässä suhteessa muutosta on siis tapahtunut. Myös erinäisten taukopaikkojen, kuten laavujen ja kotien, määrän nähtiin lisääntyneen. Huomattavana muutoksena ulkoilureittien suhteen nostettiin esiin myös seureitin (Metsoreitti; entinen Keski-Suomen Maakuntaura) kehittyminen.

”Ja pisteenä iin päälle sit tää seureitti: Palokka–Vaajakoski–Ampujien maja–Laukaa, että kohta on, 2 vuoden päästä, 35 km pitkä yhtenäinen valaistu reitti plus sitten nää kaupungin, maalaiskunnan vanhat reitit siihen päälle.” (Asiantuntijakeskustelu)

Yleisemmällä tasolla tapahtuneeseen liikuntakulttuurin muutokseen liittyyneen eri lajien esiinmarssi. Myös Jyväskylässä 2000-luvun aikana jotkin lajit, kuten maastopyöräily, retkiluistelu ja lumikenkäily sekä aivan viime vuosina koirahiihto ovat nostaneet päätään.

Kuva 3. Maastopyöräilyharrastuksen yleistymisen näky Jyväskylän Laajavuorella uusina merkittinä reitteinä.

Ulkoilun ystäviä kenties vähemmän miellyttäväksi muutokseksi nähtiin lisääntynyt motorisoitu liikkuminen luonnossa. Moottorikelkkojen sekä mönkijöiden määrän katsottiin lisääntyneen, mikä täytyy ottaa entistä paremmin huomioon ulkoilureittejä suunniteltaessa. Konflikteja moottorikelkkailijoiden sekä mönkijöillä ajavien ja muiden ulkoilijoiden välillä oli ulkoilun asiantuntijoiden mukaan ollut runsaasti, mutta viimeisten parin vuoden aikana nähtiin tapahtuneen selkeä positiivinen muutos varsinkin moottorikelkkailijoiden käyttäytymisessä.

”Joitakin vuosia sitten, nimenomaan ladunpitäjillä oli ongelmia, et kelkkailijat ei pysynyt omilla reiteillä, mut nyt on parin viime vuoden aikana tapahtunut ihan oleellinen muutos, elikkä kelkkailukuri on parantunut siis, siis aivan selkeesti – —”
(Asiantuntijakeskustelu)

Myös latu-urilla aiempina vuosina nähtyjen mönkijöiden oli havaittu ainakin talvella 2009 löytäneen latujen sijasta paremmin omille reiteille.

Asioita, joiden katsottiin vuosien kuluessa pysyneen lähestulkoon ennallaan, olivat ulkoilu- ja liikuntapoliittinen ajattelutapa sekä reittien viitoitus ja reiteistä tiedottaminen.

” – – ja kun mä katson tätä vanhempaa katselmusta vuodelta 1998, niin täällä on melkein joka toisessa kohdassa tämä opasteiden uusiminen ja sit tää kartan saattaminen ajantasalle, joka on tietysti semmosta vuodesta toiseen tapahtuvaa uudistamistyötä.”
(Asiantuntijakeskustelu)

Kuitenkin ulkoilureittien tiedottamisen suhteen nähtiin suuri kehitysaskel siinä, että nykyisin kaupungin Internet-sivuilla löytyy Latuinfon kautta tietoa muun muassa hiihtolatujen kunnostusajankohdista. Palvelulla todettiin olevan käyttäjiä erittäin runsaasti.

Liikunta-ajattelun nähtiin muuttuneen kymmenen vuoden aikana myös siten, että on alettu toteuttaa ulkoilupaikkoja, jotka palvelevat samaan aikaan sekä pieniä lapsia että iäkkäitä ihmisiä ja kaikkia ikäryhmiä tältä väliltä. Vaikka tällaisista liikuntapaikoista on puhuttu vuosia, vasta nyt ne olivat päässeet toteutuksen tasolle. Myös ulkoiluun liittyvän matkailun todettiin nousseen viime vuosina voimakkaammin esille. Asiantuntijakyselyssä esiin nostettiin muutoksen osalta myös tiettyjen reittien ja alueiden käytön lisääntyminen, ulkoiluolosuhteiden yleinen parantuminen sekä

asenteiden muuttuminen myönteisemmiksi jalankulkua ja pyöräilyä kohtaan. Yksi vastaajista näki muutoksen menneen hitaasti parempaan suuntaan, mutta ilmaisi samassa, että muutos olisi voinut olla nopeampaa.

Kun ulkoilun asiantuntijoilta kysyttiin heidän odotuksiaan siitä, mitä kunnan ulkoiluolosuhteissa tulee tapahtumaan seuraavien kymmenen vuoden aikana, arvioivat he muutoksen tapahtuvan nykyiseen suuntaan eli sekä kunnan eri hallintokuntien välisen yhteistyön syvenevän että seudullisen yhteistyön paranevan entisestään. Järvien ympärysreittien, kuten Jyväsjärven Rantaraitin, ja muiden monipuolisten ulkoilumahdollisuuksien merkityksen uskottiin tulevaisuudessa korostuvan. Arveltiin myös, että ulkoilumahdollisuuksia jouduttaisiin toteuttamaan jatkossa pienemmin kustannuksin.

5.1.2 Kuntaliitoksen vaikutus alueen ulkoilureitteihin eri osapuolten kokemana

Kuntaliitoksen vaikutus kaupungin ulkoiluolosuhteisiin ei noussut viranhaltijoiden ja kolmannen sektorin keskustelussa kuin parilta osin esiin. Ensinnäkin kuntaliitoksen katsottiin helpottaneen reittien toteuttamista. Tällä nähtävästi tarkoitettiin kunnan rajojen merkityksen vähenemistä ja siten reittien rakentumista yhtenäisemmiksi. Toiseksi esiin nousi kuntaliitoksen vaikutus erilaisten liikuntapaikkojen arvottamisessa.

”Ja se, et kyllä varmasti niinku meidän johtamiskulttuuris, meidän sisällä niin se, et miten arvostetaan ulkoilualueita kontra sitten isoja laitoksia, niin siin on vähän niinku semmosta, erilaisuutta näkyvis nyt tän liitoksen myötä huomaa.” (Asiantuntijakeskustelu)

Se, millaisia erilaisia arvostuksia oli havaittavissa, ei kuitenkaan tarkentunut. Toisaalta asiantuntijakyselyssä vastaajat nostivat esiin kuntaliitoksen myötä tapahtuneen alueen laajenemisen, mikä myös näkyy ulkoilun toiminta-alueen laajenemisena. Muuttuneeseen kaupunkirakenteeseen asettuminen nähtiin vielä alkusyksystä 2010 keskeneräisenä. Toisaalta laajentunut kaupunkirakenne vaati yhden vastaajan mielestä entistä parempaa paneutumista ulkoiluasioihin, jotta aihe ei jäisi muiden ”jalkoihin”.

Se, että kuntaliitoksen vaikutuksista keskusteleminen jäi varsin niukaksi, voi tulkita johtuvan paristakin syystä. Ensinnäkin Jyväskylän seudulla kuntien välistä yhteistyötä on ollut olemassa jo pitkään ennen vuoden 2009 kuntaliitosta. Sikäli dramaattista

muutosta esimerkiksi ulkoilureittien kunnossapidon helpottumisessa ei varmastikaan ole huomattavissa. Toiseksi, kuntaliitos oli tapahtunut vain reilut puolitoista vuotta ennen asiantuntijakeskustelun toteuttamista. Kuntaliitoksen kaikki muutokset tuskin näyttäytyvät vielä näin lyhyen ajanjakson kuluttua. Voi myös pohtia, millainen vaikutus kuntaliitoskeskusteluun olisi ollut sillä, että kokouksessa olisi ollut mukana joku Korpilahden edustaja. Kenties uuden kunnan etäisimmillä alueilla kuntaliitoksen vaikutukset olisivat tulleet selvemmin esiin ja siten olisivat nousseet myös kokouksen keskusteluihin.

Myös kuntalaisilta kysyttiin, onko kuntaliitos vaikuttanut heidän ulkoilumahdollisuuksiinsa. Kyselyyn vastanneista peräti 89 prosenttia ilmoitti, ettei kuntaliitoksella ole ollut vaikutuksia heidän ulkoiluunsa (taulukko 4). Kun vastaamista kuitenkin tarkastellaan kuntaliitosalueittain, saadaan aivan uudenlainen perspektiivi asiaan.

Taulukko 4. Kuntaliitoksen vaikutus ulkoilumahdollisuuksiin.

"Onko vuonna 2009 Jyväskylässä tapahtunut kuntaliitos vaikuttanut ulkoilumahdollisuuksiisi?"	Kaikki		Jyväskylä		Maalaiskunta		Korpilahti	
	N	%	N	%	N	%	N	%
	Ei	635	89,2	450	95,7	128	73,1	19
Kyllä	77	10,9	20	4,3	47	26,9	9	32,1

Jyväskylään liitetyillä alueilla, entisessä maalaiskunnassa ja Korpilahdella, reilu neljäsosa ja vastaavasti vajaa kolmasosa kokevat, että kuntaliitos on tavalla tai toisella vaikuttanut heidän ulkoilumahdollisuuksiinsa. Jyväskylässä näin ajattelevat ovat selkeä vähemmistö – vain reilut neljä prosenttia vastaajista. Tuloksista ei kuitenkaan suoraan selviä, onko kuntalaisten kokemus muutos ollut positiivinen vai negatiivinen. Tämän vuoksi olisi ollut mielekkäämpää muotoilla kysymys alun perin paremmin, vaihtoehtojen ollessa ”ei”, ”kyllä, myönteisesti” ja ”kyllä, kielteisesti”. Nyt vastaajien kanta oli tulkittava avoimista vastauksista, joissa vastaajat saivat tarkentaa kokemaansa kuntaliitoksen vaikutusta.

Kaikkiaan avoimia vastauksia tuli 72 kappaletta, joista positiivisiksi oli tulkittavissa 20 ja negatiivisiksi 48. Neljää vastausta oli vaikea tulkita kuuluvaksi kumpaankaan ryhmään. Enemmistö kuntaliitoskysymyksen avoimista vastauksista antoi siis

kuntaliitoksen vaikutuksista negatiivisen kuvan. Merkittävä osa negatiivisista vastauksista kuitenkin käsitteli lähinnä ulkokenttiä ja tiettyjen ulkoilualueiden muuttamista maksullisiksi tai käyttömaksujen nousemista. Nämä eivät siis koske omaa tutkimustani, sillä ulkoilureiteillä liikkuminen ei ole maksullista – pois lukien ensilumen ladulla hiihtäminen. Monissa vastauksissa myös vain todettiin tilanteen huonontuneen sen suuremmin asiaa perustelematta. Selvästi yksinomaan ulkoilureittejä koskevaa muutosta kuvasi vain yhdeksän vastausta, joista kaikissa kuntaliitoksen vaikutukset nähtiin kielteisiksi. Nämä koskivat lähinnä hiihtoladujen huonontunutta kuntoa tai reittien lopettamista (5) sekä laavujen kunnossapidon huononemista (2). Monista vastauksista kuitenkin ilmeni, että kuntaliitosta oli vaikea nimetä ehdottomaksi syylliseksi tai muuten vastaus oli pikemminkin jonkinlainen aavistus sen sijaan, että oltaisiin ehdottoman varmoja asiasta.

”latujen hoito taisi huonontua” (nainen, Huhtasuo)

”En tiedä vaikuttiko kuntaliitos, mutta sen jälkeen Puuppolassa hiihtoladut loppuivat.”
(nainen, Palokka-Puuppola)

Joillekin vastaajista kuntaliitoksen vaikutus näkyi palveluiden monimutkaistumisena. Kuntalainen ei välttämättä tiennyt kuka vastaa mistäkin ulkoilupalvelusta ja keneen tulisi ottaa ongelmatilanteessa yhteyttä. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että Jyväskylän ulkoilualueiden hoitaminen jää nykyisin vähemmälle huomiolle, kun entisen maalaiskunnan ja Korpilahden alueille joudutaan myös kohdistamaan resursseja.

Kuntaliitosta ei kuitenkaan nähty ainoastaan negatiivisia muutoksia aiheuttaneena asiana. Sen nähtiin myös parantaneen monia asioita. Kiitosta saivat muun muassa parantunut tiedotus ja ulkoilumahdollisuuksien lisääntyminen. Kenties hieman yllättäen parissa vastauksessa katsottiin syrjemässä sijaitsevien alueiden ulkoilumahdollisuuksien kohentuneen.

”Jyväskylän liikuntatoimi on osoittanut selvää kiinnostusta kylien ulkoilualueiden kehittämiseen yhdessä meidän kyläläisten kanssa; olemme myös saaneet konkreettista apua lähiliikuntapaikan varustamiseen ja hoitoon” (nainen, Korpilahti)

Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että Korpilahdella mahdollisuudet olivat parantuneet. Lisäksi yksi vastaaja katsoi, että liikuntapaikkoja on kuntaliitoksen myötä

käyttäjämääriin nähden riittämättömästi. Tämä kuitenkin luultavasti koskee enemmän ulkokenttiä kuin ulkoilureittejä.

Vastauksia tulkitessa on syytä muistaa, että kuntalaisen voi olla melko vaikea arvioida tietyt muutokset juuri kuntaliitoksen aiheuttamiksi. Kuntaliitokseen alun perinkin kielteisesti suhtautuneen on helppo ilmoittaa, että mahdollisuudet ovat huonontuneet ilman, että näkemystä perustelisi sen enempää. Vastaukset saattavat myös pikemmin kuvastaa yleistä tyytymättömyyttä tai tyytyväisyyttä ulkoilumahdollisuuksiin, kuin juuri kuntaliitoksen aikaansaamia muutoksia.

5.2 Jyväskylän ulkoilureittien nykytila ja kehittämiskohteet

Asukaskyselyssä vastaajat saivat arvioida tyytyväisyyttään kunnassa olevien ulkoilupaikkojen nykytilaa asteikoilla *erittäin tyytyväinen – tyytyväinen – ei tyytyväinen eikä tyytymätön – tyytymätön – erittäin tyytymätön*. Käyttämiensä ulkoilureittien kehittämistarvetta kuntalaiset arvioivat asteikolla *hyvä – jonkin verran kehittämistarvetta – paljon kehittämistarvetta*. Ulkoilua tukevia palveluita heitä pyydettiin arvioimaan viisiportaisella *erittäin hyvä – hyvä – ei hyvä eikä huono – huono – erittäin huono* -asteikolla. Avoimissa vastauksissa he saivat myös tuoda esiin havaitsemiaan puutteita ja esittää omia kehittämisehdotuksiaan.

Tutkittavilta kysyttiin, mitä kaupungin ulkoilupaikkoja (alue tai reitti) he käyttävät eniten lumiseen aikaan sekä sulan maan aikaan. Tutkimusalueeseeni kuuluvista yksittäisistä ulkoilupaikoista eniten mainintoja sekä lumisen ajan että sulan maan ajan osalta sai Laajavuori (170 ja 102 kappaletta). Tämä ei ole kovinkaan yllättävää, sillä Laajavuoren alue on iso ja monipuolinen ulkoilukeskus keskeisellä paikalla Jyväskylässä, jonka läheisyydessä enemmistö vastaajista asuu.

Vastaajia pyydettiin myös kertomaan, puuttuko kunnasta jokin tärkeä ulkoilupaikka, joka vaikeuttaa heidän ulkoilun harrastamistaan. Ulkoilureittien osalta tällaisia kohteita ei juuri näyttänyt olevan – ainoastaan koirien ulkoiluttamiseen soveltuvaa (valaistua) luonnossa kulkevaa kävelyreittiä toivoi muutama vastaaja. Myös muissa kohdin kyselyä tämä tarve tuli vahvasti esiin, kuten jäljempää ilmenee.

Kuntalaisilta selvitettiin myös, kuinka tärkeiksi he kokivat eri tekijät ulkoilupaikan valinnassa. Kysytyjä tekijöitä oli yhteensä kolmetoista: ulkoilupaikan esteettömyys, turvallisuus, hyvät opastustaulut ja viitoitukset, ulkoilupaikan hyvä kunto, hyvä valaistus, hyvät pysäköintimahdollisuudet, maaston vaihtelevuus, monipuolinen viherympäristö, palvelut lähellä ulkoilupaikkaa, helppo saavutettavuus ilman autoa, mahdollisuus monien ulkoilulajien harrastamiseen, soveltuvuus perheliikuntaan, tiedon saaminen ulkoilupaikasta karttojen avulla sekä tiedon saaminen ulkoilupaikan kunnosta ja sijainnista verkkosivujen kautta. Näiden merkitystä ulkoilupaikan valinnalle vastaajat saivat arvioida neliportaisella *erittäin tärkeä – melko tärkeä – ei kovin tärkeä – ei lainkaan tärkeä* – asteikolla. Tärkeimmiksi tekijöiksi ulkoilupaikan valinnassa nousivat ulkoilupaikan hyvä kunto, jonka erittäin tärkeäksi tai melko tärkeäksi tekijäksi näki 94 % vastaajista. Muita merkittäviä valintaan vaikuttavia tekijöitä olivat ulkoilupaikan turvallisuus (87 %), hyvä valaistus (86 %) sekä tiedon saaminen ulkoilupaikan kunnosta ja sijainnista verkkosivujen kautta (83 %). Vähäinen merkitys sen sijaan oli palveluiden sijaitsemisella lähellä ulkoilupaikkaa, jota 78 % vastaajista ei pitänyt kovin tärkeänä tai lainkaan tärkeänä tekijänä ulkoilupaikkaa valitessaan.

Ulkoilun asiantuntijapaneeli käsitteli ulkoilureittien nykytilaa ja kehittämistarpeita pääasiassa melko yleisellä tasolla. He katsoivat Jyväskylässä olevan seitsemän keskeistä ulkoilualueita. Mitkä nämä seitsemän olivat, jäi kuitenkin tarkentamatta. Merkittävimmät näistä ovat kuitenkin epäilemättä Laajavuoren ulkoilu- ja talviurheilukeskus sekä Huhtasuo-Halssila -alue.

Seuraavissa luvuissa käsittelen tarkemmin eri ulkoilureittien ja ulkoilua tukevien palveluiden nykytilaa, konflikteja kaupungin ulkoilureiteillä sekä jyväskyläläisten ulkoilua rajoittavia tekijöitä. Selvitän ulkoilureittien nykytilaa ja kehitystarpeita sekä kuntalaisten että ulkoilun asiantuntijoiden näkökulmasta.

5.2.1 Luontopolut

Ulkoilun asiantuntijapaneelin mukaan luontopolkujen määrä on viime vuosien aikana kasvanut ja niiden nykytila on hyvä. Asukaskyselyyn vastanneista 62 % sanoi käyttävänsä luontopolkuja ulkoiluun, mutta vain reilulle prosentille vastaajista ne olivat

heidän eniten käyttämiään ulkoilupaikkoja. Vastaajista 58 % oli luontopolkujen nykytilaan joko erittäin tyytyväisiä tai tyytyväisiä. Kymmenen prosenttia vastanneista oli tyytymättömiä tai erittäin tyytymättömiä luontopolkujen nykytilaan. Korpilahdella asuvat olivat selvästi muita tyytymättömämpiä luontopolkujen nykytilaan. Heistä lähes puolet (43 %) oli tyytymättömiä tai erittäin tyytymättömiä kunnan luontopolkuihin. Entisen Jyväskylän kaupungin alueella samoin ajattelevia oli 10 % ja entisen maalaiskunnan alueella vain 4 %. Tyytyväisimpiä luontopolkujen käyttäjiä olivat alle 19-vuotiaat nuoret, joista 67 % oli niiden nykytilaan joko erittäin tyytyväisiä tai tyytyväisiä. Tyytymättömiä käyttäjiä olivat yli 65-vuotiaat, joista lähes neljäsosa oli vähintäänkin tyytymättömiä luontopolkuihin. Nuorista yksikään ei ollut tätä mieltä, ja työikäisistäkin vain vajaat 10 prosenttia. Naisten ja miesten tyytyväisyydessä ei ollut merkittäviä eroja.

Asukaskyselyssä kysyttiin myös, kuinka tyytyväisiä käyttäjät kokonaisuudessaan olivat luontopolkujen nykytilaan. Vaikka enemmistö oli kokonaisuudessaan tyytyväinen luontopolkujen nykytilaan, niissä nähtiin kehitettävää. Noin puolet luontopoluilla liikkuvista näki luontopoluissa jonkin verran ja 15 % paljon kehittämistarvetta.

Kuva 4. Enemmistö vastaajista oli tyytyväisiä luontopolkujen nykytilaan. Kuvassa Kangasvuoren luontopolkua Huhtasuolla.

Luontopoluilta toivottiin monenlaisia, osin keskenään täysin ristiriidassa olevia asioita. Kun toinen vastaaja halusi polkuja tasaisemmiksi ja helppokulkuisemmiksi, oli toinen sitä mieltä, että polut pitäisi pitää mahdollisimman luonnollisina. Kehittämisehdotuksia kysyttäessä vastauksia tuli yhteensä 53 kappaletta. Näistä suurin osa (33 %) liittyi

opasteiden ja viitoituksen parantamiseen. Luontopolkujen parempaa kunnossapitoa ja taukopaikkojen kehittämistä toivoi 19 % kysymykseen vastanneista.

”Luontopolut ovat huonosti merkitty maastoon (Kanavuori, Jääskelä, Laajavuori), samoin niitä on hoidettu huonosti. Luontopoluilla voisi olla ainakin yksi kunnan laavu- ja nuotiopaikka.” (nainen, Vaajakoski-Jyskä)

Muita yleisiä toivomuksia olivat luontopolkujen määrän lisääminen sekä parempi tiedottaminen olemassa olevista poluista. Yksittäisistä luontopoluista vastauksissa nousi esiin Tourujoen luontopolku, jonka pikaista kunnostamista toivottiin kovasti. Luontopoluilta myös toivottiin nykyistä parempaa esteettömyyttä, talvikunnossapitoa sekä parempia liikenneyhteyksiä julkisilla kulkuvälineillä. Toisaalta kun kuntalaisilta kysyttiin, missä ulkoiluun liittyvässä asiassa kaupunki on onnistunut, sai luontopolut melko paljon mainintoja. Vastaajat kehuivat luontopolkuja hienoiksi ja mukaviksi, ja varsinkin entisen maalaiskunnan alueella sijaitsevat polut keräsivät kiitosta.

5.2.2 Kuntopolut ja -radat

Asukaskyselyyn vastanneista 79 % ilmoitti käyttävänsä kuntopolkuja ja -ratoja ulkoilemiseen. Kaikista ulkoilumahdollisuuksista tämä oli toiseksi suosituin, vain pyöräteiden yltäessä suurempaan suosioon (88 %). Vastaajista 37 % piti kuntopolkujen ja -ratojen nykytilaa hyvänä. 53 % vastaajista katsoi niiden vaativan jonkin verran ja 10 % paljon kehittämistä. Kun kuntalaisilta kysyttiin, kuinka tyytyväisiä he kokonaisuudessaan olivat kuntoreittien nykytilaan, oli erittäin tyytyväisten ja tyytyväisten osuus yhteensä 64 %. Tyytymättömiä oli 10 % ja erittäin tyytymättömiä vain prosentti vastaajista. Asuinaluekohtaiset erot olivat kuitenkin huomattavia. Korpilahdella vain yhdeksän prosenttia vastaajista oli tyytyväinen kuntoreitteihin, kun kaupungin ja maalaiskunnan alueilla erittäin tyytyväisiä ja tyytyväisiä oli 65–70 % vastaajista. Vastaavasti siinä missä tyytymättömiä tai erittäin tyytymättömiä kuntoreitteihin oli 36 % korpilahtelaisista, oli entisen kaupungin ja maalaiskunnan alueilla asuvien kohdalla luku kymmenisen prosenttia. Naiset olivat hieman miehiä tyytymättömämpiä kuntoreittien nykytilaan.

Kuten luontopolkujenkin kohdalla, myös kuntoreittien kehittämis ehdotuksista isoin osa liittyi opasteiden ja viitoituksen parempaan sijoitteluun, määrän lisäämiseen sekä huonokuntoisten opasteiden uusimiseen. Kaikkiaan kehittämis ehdotuksia tuli 26, joista 7 koski opasteita ja viitoitusta ja 4 reittien parempaa kunnostusta sekä talvisten kävelyreittien järjestämistä. Moni kunnostusta kaipaava toivoi kuntoreittien puruttamista tai purujen uusimista, jotta reitit sopisivat paremmin juoksun harrastamiseen. Toisaalta samaa perustelua esittivät myös ne, jotka toivoivat reittien pysyvän sopivan kovina. Myös reittikarttoja toivottiin lisää ja valaistusta haluttiin paremmaksi.

”Laajavuoressa moni perusasia rempallaan. Mahdollinen myynti ei saa olla este paikkojen kunnossapidolle, koska laiminlyöntiä on tapahtunut useiden (kymmenien) vuosien ajan. Kuntopolut ovat huonosti valaistuja, sillä kaikki lamput eivät pala. Kaiken kaikkiaan reittien merkitseminen luontoon ja karttojen saatavuus netistä tulostamalla – ” (nainen, Kypärämäki-Kortepohja)

Melko yleinen toive oli myös lihaskuntolaitteiden lisääminen tai olemassa olevien kunnostaminen reittien varrella. Jyväskylässä lihaskuntolaitteita on reittien varrella varsin vaihtelevasti, kuten kuvista 5-7 huomaat. Osalla reiteistä laitteita ei ole lainkaan.

Kuva 5. Kotalammen kuntoreitillä on kolme erilaista lihaskuntolaitetta.

Kuva 6. Muun muassa leuanvetotankoja toivottiin kuntoreiteille lisää. Laajavuoresta sellainen puuttuu.

Kuva 7. Touruvuoressa lihaskuntolaitteita on melko runsaasti.

Kuntoreittien osalta kiitosta sai etenkin niiden iso määrä. Tyytyväisiä oltiin myös siihen, että yhdeltä reitiltä pystyi vaivattomasti siirtymään toiselle sekä siihen, kuinka kaupunki oli reittiverkoston luomisessa tehnyt yhteistyötä naapurikuntien kanssa. Tällä oletettavasti tarkoitettiin lähinnä Metsoreittiä.

5.2.3 Hiihtoladut

Asukaskyselyyn vastanneista 66 % ilmoitti käyttävänsä hiihtolatuja. Vastaajista 54 % näki laduissa jonkin verran ja 11 % paljon kehittämistarpeita. Hiihtolatuja käyttäjistä

34 % piti nykytilaa hyvänä. Kokonaisuudessaan hiihtolatuksen nykytilaan tyytyväisiä oli valtaosa (61 %) vastaajista, miesten ollessa hieman naisia tyytyväisempiä. Tyytymättömiä tai erittäin tyytymättömiä oli 14 prosenttia. Jälleen tyytyväisyys vaihteli huomattavasti asuinalueittain. Korpilahdella erittäin tyytymättömiä hiihtolatuksi oli 19 % ja tyytymättömiä 56 % vastaajista. Entisen Jyväskylän ja Jyväskylän maalaiskunnan alueilla puolestaan 61 % ja vastaavasti 68 % vastaajista oli joko tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä kaupungin hiihtolatuksi. Koska korpilahtelaiset oletettavasti käyttävät enimmäkseen oman asuinalueensa hiihtolatuksi ja siten myös kaupungin olosuhteita arvioidessaan kohdistavat arviointinsa pääasiassa näihin latuihin, voitaneen päätellä, että Korpilahden hiihto-olosuhteissa on paljon kehitettävää.

Huolimatta siitä, että vastaajat olivat pääosin tyytyväisiä kaupungin kuntoreitteihin ja hiihtolatuksi, nousi avoimissa vastauksissa esiin paljon kehittämistarpeita ja -ideoita. Itse asiassa eri ulkoilureittien puutteita ja kehittämistarpeita kysyttäessä hiihtoladut saivat eniten vastauksia, 70 kappaletta. Selvästi eniten toivottiin latujen parempaa kunnostusta (21 vastausta). Lisäksi muun muassa toivottiin latuja lisää (10) ja opasteita ja viitoitusta haluttiin paremmaksi (6). Kuntoreittien ja luontopolkujen tavoin myös hiihtoladuista toivottiin parempia karttoja sekä Internetiin että ulkoilupaikoille. Myös valaistuksen kattavuuteen ja toimivuuteen toivottiin kiinnitettävän enemmän huomiota.

Asiantuntijat totesivat omassa keskustelussaan yksimielisesti, että kaupungin ulkoilureitit ovat usein liian vaativia tavalliselle harrastajalle.

”Me ollaan tuolla Ladun majan maastossa todettu, että perheitä tulee sen takia sinne, et Laajavuorella on niin jyrkät mäet. Elikkää tää on ihan totta, koska meillä Ladun majalla on selkeesti siellä on kolme eri tasoa olevia – ja nimenomaan lapsiperheet tykkää niistä sitten.” (Asiantuntijapaneeli)

Asukaskyselyyn vastanneet jakoivat asiantuntijoiden näkemyksen liian vaativista reiteistä. He nostivat asian esiin nimenomaan hiihtolatuksen yhteydessä. Helppojen latujen katsottiin hyödyttävän paitsi vanhempaa väestöä, myös lapsia. Moni toivoi, että jyrkät maastonkohdat voisi kiertää toista kautta.

”Touruvuoren hiihtoladut ovat aivan liian vaativia eläkemummolle. Ylämäet kyllä vielä menettelevät, mutta hurjavauhtiset ja paikoin vielä mutkaisetkin alamäet ovat liikaa. Hiihto on mitä parhainta liikuntaa vanhemmalle ihmiselle, mutta Touruvuoreen ei juurikaan uskalla kaatumisen pelossa lähteä. Hienoa olisi, jos saisi vaikka sellaisen vaatimattoman

vaikkapa valaisemattomankin mummoladun Touruvuoreen, sellaisen, joka olisi vaikka vaan moottorikelkalla hoidettu yksilatuinen, mutta että se kiertäisi ne hurjat alamäet. Ja jos vielä samalla saisi hyvät yhdysladut Ollilasta, niin ei tarvitsisi suksia kanniskella eikä liukkaiden monojen kanssa liukastella eikä ajella autolla.” (nainen, Palokka-Puuppola)

Helppojen hiihtolatuojen lisäksi esiin nousi kuitenkin myös toive Laajavuoren kilpareittien säännöllisemmästä kunnostuksesta. Hiihtäjät pitivät harmillisena, ettei maastollisesti niin laadukkaita reittejä saatu pidettyä kunnossa.

Vaikka hiihtolatuja kritisoitiin paljon, niitä myös toisaalta keuhuttiin ja kiiteltiin paljon. Kun asukaskyselyssä kysyttiin, missä ulkoilupaikkaan tai –palveluun liittyvässä asiassa Jyväskylä oli onnistunut, sai kaupungin latuverkosto paljon kiitosta etenkin kattavuudestaan. Myös kaupungin Internet-sivuilla olevaa latuinfoa keuhuttiin. Lisäksi muissa kyselyn kohdissa paljon kritiikkiä osaksensa saanut latujen kunnostus herätti tyytyväisyyttä varsin monissa vastaajissa. Kaupungin katsottiin myös onnistuneen 2000-luvun loppupuolella Laajavuoreen kehitetyssä ensilumen ladussa.

Kuva 8. 2000-luvulla Jyväskylän Laajavuoreen saatiin ensilumenlatu.

Kuva 9. Syksyllä 2010 Laajavuoreessa tehtiin ensimmäistä kertaa ensilumenlatu edelliseltä talvelta säilötyllä lumella.

Asiantuntijapaneelissa todettiin hiihtolatuojen nykytilanne hyväksi. Liikuntakulttuurissa tapahtunut lajivalikoiman monipuolistuminen näkyi heidän mielestään Jyväskylän hiihtoladuilla siten, että esimerkiksi koirahiihtoreiteillä on nykyisin kysyntää. Kaupungin koirahiihtoreitit löytyvät Tikkakoskelta ja Keljonkankaalta, missä latu-ura on varattu koirahiihtäjien käyttöön kahdesti viikossa tiettyyn aikaan. Tämä järjestely oli ulkoilun asiantuntijoiden mielestä toiminut hyvin. Asukaskyselyyn vastanneilla oli sen sijaan jonkin verran epäselvyyttä siitä, missä koirahiihtoa saa harrastaa ja toisaalta mahdollisuuksia toivottiin lisää.

5.2.4 Muut ulkoilureitit

Muista ulkoilureiteistä ehdottomasti eniten toivottiin lumiselle ajalle kävelyreittejä ja – polkuja, joilla voisi kulkea joko yksin tai koiran kanssa. Asukaskyselyn vastausten perusteella näistä on kova pula joka puolella kaupunkia. Kävelylenkkeilijät ja koiranulkoiluttajat halusivat kevyen liikenteen väylien lisäksi päästä ulkoilemaan myös luontoon ja metsään. Moni oli närkästynyt siitä, että hiihtoladut oli pyhitetty pelkästään hiihtäjille. Lumisen ajan kävelyreiteiltä toivottiin, että ne ajettaisiin esimerkiksi moottorikelkalla kävelykuntoon. Etenkään hyvälumisena edellistalvena polut eivät olleet pysyneet kävelemällä auki.

”Koirallisille ja ilmankin koiraa käveleville ihmisille on talvisin ihan liian vähän ulkoilureittejä, koska ladut tukkivat esimerkiksi ladun majalle vievät reitit. Kotalampea on tylsä kiertää ja varsinkin viime talvena polkuja ei pystynyt pitämään auki "miesvoimin" ja tänä talvena senkin polun paikalle vedetään kunnallistekniikka ja kesällä talot. Vaikkapa moottorikelkalla kovaksi ajettu 2-5km kävelypohja ei ehkä olisi huono ajatus.” (nainen, Keltinmäki-Myllyjärvi)

Asiantuntijakeskustelussa nousi esiin ratsastusreittien tarve. Kaupungin viranhaltijat kertoivat ratsastajilta tulevan paljon yhteydenottoja, joissa toivotaan kaupungilta parempaa panostusta ratsastusasioiden edistämiseen. Asukaskyselyyn vastaajista monikaan ei osoittautunut ratsastuksen harrastajaksi – vain nelisen prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista ilmoitti käyttävänsä ratsastusreittejä ulkoiluun. Tämä luku voi toki sisältää myös niitä, jotka käyttävät ratsastusreittejä muuhun ulkoiluun kuin ratsastamiseen. Kun käyttäjiä pyydettiin arvioimaan ratsastusreittien nykytilaa kolmiportaisella asteikolla, jakaantuivat mielipiteet melko tasaisesti; vastaajista 41 % piti reittien nykytilaa hyvänä, 32 % katsoi niillä olevan jonkin verran ja 27 % paljon kehitystarvetta. Se, että kuntalaiset pitivät nykytilaa näinkin hyvänä, voi johtua juuri siitä, että kysely tavoitti kovin vähän itse lajin harrastajia. Avoimissa vastauksissa ihmeteltiin, onko kaupungissa ylipäättään olemassa ratsastusreittejä. Niitä toivottiin yksiselitteisesti lisää, myös sellaisia, joilla voisi ravata ja laukata.

Erityisreittien puute varsinkin maastossa kulkevien pyörätuolireittien osalta tunnustettiin asiantuntijakeskustelussa. Koska Jyväskylästä ei löydy erityisesti pyörätuolilla liikkumiseen suunniteltuja ulkoilureittejä -etenkään maastossa kulkevia- todettiin muutaman keskustelijan toimesta, että esimerkiksi Laajavuoressa hyvä reitti voitaisiin saada välille Laajari-Killeri, joka on pääosin varsin helppoa maastoa. Reitti

vaatisi kivituhkapinnoitteen. Nykyisellään lähimmän pyörätuolireitin todettiin sijaitsevan naapurikunta Laukaan Peurungassa.

Asukaskyselyyn vastanneista alle kaksi prosenttia käytti pyörätuolireittejä ulkoiluun. Vastaajista 26 % piti pyörätuolireittien nykytilaa hyvänä. Huomionarvoista kuitenkin on, että nykytilaa arvioi 181 vastaajaa, kun pyörätuolireittejä ilmoitti käyttävänsä vain 14 vastaajaa. On siis mahdollista, että reittejä ovat arvioineet henkilöt, jotka eivät juuri tiedä reittien tilasta tai ainakaan heillä ei ole henkilökohtaista kokemusta niistä. Todenmukaisemman kuvan saaneekin avoimista vastauksista, joissa pyörätuolireittien puute tuli selvästi esiin. Kysymyksenasettelua ihmeteltiin, sillä Jyväskylässä ei tiedetty olevan ensimmäistäkään pyörätuolireittiä.

”Pyörätuolipojalleni en voi tarjota metsäkokemuksia, koska alueellamme ei ole esteettömiä luontoreittejä peurungassa on yksi citykohde, mutta makkaranpaistolaavu täysin esteellinen. Hengenvaarallinen itse kelaavalle. Ja ent leivonmäen kansallispuistossa on kuuleman mukaan alle 1 km esteetön rata, mutta kuinkas sinne osaa mennä tai uskaltaa kulkea, kun ei ole tietoa tai opastusta. Olen miettinyt usein että tekevätkö luontoreittejä suunnittelevat liikuntaa elämänsä harrastaneet reittejä itselleen vai tavallisille kansalaisille!” (nainen, kantakaupunki)

Ulkoilureittien esteettömyyteen liittyen ulkoilureiteille toivottiin lisää istuinpenkkejä, jotta etenkin vanhempi ulkoileva väestö voisi välillä levähtää niillä.

Asiantuntijakeskustelussa nostettiin esiin maastopyöräilyreittien kehittäminen. Yksi keskustelija katsoi, että maastopyöräily oli yksi niistä lajeista, joilla voisi olla merkitystä alueen matkailua kehitettäessä. Myös asukaskyselyssä kyseltiin merkittyjen maastopyöräilyreittien perään. Yksi vastaajista näki em. ulkoilun asiantuntijan lailla merkityt reitit jopa matkailuvalttina:

”Merkittyjä maastopyöräilyreittejä ei Jyväskylän alueella ole, mutta toisaalta maastopyöräilijä voi ajaa lähes siellä missä kävelijäkin kulkee. Toisaalta muutama merkitty ja vaativuudeltaan helppo reitti lisäisi lajin harrastajamäärää. Merkityillä reiteillä voisi siten vaikka järjestää TahkoMTB kaltaisen kuntotapahtuman ja saada näin sekä matkailijoita että rahaa (osallistumismaksu) reitin ylläpitämisen kustantamiseen. Maastopyöräilyllä en tässä tarkoita Laajavuoressa tapahtuvaa alamäkipyöräilyä vaan normaalia polku- ja kuntorata-ajoa.” (mies, Vaajakoski-Jyskä)

Maastopyöräilyreittejä ilmoitti käyttävänsä 16 % kyselyyn vastanneista. Vastaajista 73 % näki reiteissä vähintään jonkin verran parannettavaa. Reittien luontoon merkitsemisen lisäksi toivottiin niiden lisäämistä ulkoilukarttaan. Yksi vastaaja ehdotti

maastopyöräilyreittien kehittämistä yhteistyössä paikallisen pyöräilyseuran (JyPS) kanssa.

Suunnistusalueita ilmoitti käyttävänsä niin ikään 16 % asukaskyselyyn vastanneista. Niiden nykytilaa pidettiin pääosin hyvänä (66 %) ja vain 6 % vastaajista näki niissä paljon kehittämistarvetta. Kyselyn avoimissa vastauksissa suunnistus ei noussut merkittävästi esiin. Kuitenkin kaupungilta toivottiin parempaa panostamista lajiin ennen kaikkea karttojen muodossa. Yksi vastaaja toivoi suunnistuskarttoja kaupungin Internet-sivuille. Myös asiantuntijakeskustelussa yksi keskustelija totesi, että jo olemassa oleville alueille tarvittaisiin lisää karttoja. Lisäksi suunnistajat toivoivat lisää kiintorasteja sekä jo olemassa olevien kiintorastien kunnostamista. Ylipäätään koettiin, että suunnistajat oli unohdettu kaupungin ulkoiluolosuhteiden kehittämisessä.

5.2.5 Konfliktit ulkoilureiteillä

Ulkoilun asiantuntijaryhmä totesi ulkoilureiteillä olleen konflikteja eri luonnon virkistyskäyttöaktiviteettien välillä. Ulkoilun asiantuntijaryhmä esitti moottoroitujen liikkumismuotojen -moottorikelkkailun ja mönkijöillä ajamisen- aiheuttavan konflikteja ulkoilureiteillä (ks. luku 5.1.1). Asukaskyselyssä konfliktit moottorikelkkailijoiden kanssa eivät kuitenkaan nousseet millään lailla esiin. Asiantuntijaryhmän kesken myös ratsastus herätti paljon keskustelua. Varsinkin Laajavuoren ulkoilureiteillä oli tavattu paljon ratsastajia, mikä oletettavasti johtuu Killerin hevosurheilukeskuksen sijainnista ulkoilureittien välittömässä läheisyydessä.

” – – ja sit tää ratsastusasia. Joka on taas, esim. ratsastuskuvio on menny eteenpäin pienin askelin Laajavuoreessa, mut siel on edelleen härdelli siitä, et missä siel saa hevoset liikkua ja missä ei. Et se ei ihan toimi.” (Asiantuntijakeskustelu)

Myös asukaskyselyn vastauksista näkyi, että ratsastajien ja muiden ulkoilijoiden välillä on jonkin verran konflikteja. Hiihtäjät totesivat latu-uran menneen monesti pilalle, kun siellä oli ratsastettu. Ratsastajien koettiin myös aiheuttavan vaaratilanteita muille liikkujille ympäri vuoden. Ratsastajien kanssa tapahtuvat konfliktit ovat kaupungin ratsastusreittitilanteeseen suhteutettuna ymmärrettäviä. Kun reittejä on vähänlaisesti tai ei lainkaan, on luonnollista että hevosten kanssa tullaan kuntoradoille.

Itsekin Laajavuoren alueella hyvin paljon liikkuvana kohtaan ulkoilureiteillä lumettomaan aikaan ratsastajia jopa päivittäin. Niin kutsutulla Rallipolulla on tavattu jopa karryn kanssa vauhdikkaasti ajavia ohjastajia ja onpa talvisinkin latu-ura monesti ollut kavioiden koluama ja hevosten jätösten peittämä. Toisaalta yhtä lailla ratsastajille varatulla tienpätkällä liikkuu jonkin verran esimerkiksi maastopyöräilijöitä.

Laajavuoren ulkoilualueella vaaratilanteita aiheuttaa myös em. ratsastajien tienpätkän risteäminen hiihtolatujen ja ulkoilureittien kanssa moneen otteeseen, eikä ainakaan ulkoilureitillä liikkuvaa useinkaan varoiteta risteämisestä. Varsinkin talvisin ladulla hiihtävä voi huonolla onnella laskea suoraan hevosen alle ilman, että on nähnyt tai kuullut sen tuloa. Vaaranpaikat olisi helppo merkitä esimerkiksi varoituskolmioin, jolloin molemmat osapuolet osaisivat paremmin ennakoida kohtaamista.

Kuva 10. Laajavuoren ulkoilureitin läpi kulkee ratsastusreitti. Ulkoilijaa ei varoiteta risteäjästä.

Kuva 11. Ratsastajaa varoitetaan hiihtäjistä Laajavuoren Killerillä.

Eräs konfliktipaikka löytyy Palokasta Ampujien majalta, missä ulkoilureitti ja varsinkin talviaikaan suosittu hiihtoreitti kulkee ampuma-alueen vierestä. Vaara-alue on selkeästi merkitty, mutta sen sivuitse on joka tapauksessa kuljettava. Asiantuntijakeskustelussa kävi ilmi, että ampumaradan käyttöä pyritään vähentämään ja siirtämään toisaalle muun muassa juuri turvallisuussyistä.

Eniten konflikteja oli hiihtäjien ja koiran ulkoiluttajien sekä laduilla kävelijöiden välillä. Konfliktin osapuolet toivoivatkin koiran ulkoiluttajille ja kävelijöille omia kunnostettuja reittejä. Sekä hiihtäjillä että kävelijöillä ja koiran ulkoiluttajilla oli runsaasti kokemuksia ristiriidoista ja yleisesti todettiin osapuolten välillä olevan jännitteitä. Hiihtäjät katsoivat kävelijöiden aiheuttavan vaaratilanteita ja pilaavan ladut, kävelijät ja koiran ulkoiluttajat katsoivat, että myös heillä pitäisi olla oikeus talviseen ulkoilureittiin muuallakin kuin kevyen liikenteen väylillä.

”kävelijät ja koiranulkoiluttajat on ehdottomasti saatava pois hiihtäjien seasta kumpienkin turvallisuuden takaamiseksi. Myös näihin liittyvät ohjekyltit pitää olla oikeissa paikoissa ja näkyviä.” (mies, Vaajakoski-Jyskä)

”Kehittämissideat tulikin jo tossa yllä, mutta siis halssilan hiihtomaahan joku talvinen kävelyreitinkin, ettei kaikkia polkuja vallattais niillä laduilla kun ei niillä sit voi kävellä. Ja mun verorahoillani niitä valaistuksia siellä pidetään päällä koko pitkän talven niin olis kiva joskus päästä niistä sillein niinkuin nauttimaankin. Keväästä syksyyn tulee nimittäin käytyä siellä paljon, mut talvella sinne ei voi mennä ollenkaan kun heti joku pahoinpitelee suksisauvalla.” (nainen, Vaajakoski-Jyskä)

Moni vastaaja koki myös metsänkäytön ja kaavoituksen aiheuttavan ulkoilun konflikteja. Metsähakkuut ja reittien tuhoaminen uuden asutuksen tieltä olivat melko yleisiä huolenaiheita. Moni toivoi metsien pysyvän mahdollisimman luonnonmukaisina. Yksittäisistä alueista moni pelkäsi Laajavuoren Master plan -suunnitelmaa, jonka mukaan alueelle saattaisi tulla esimerkiksi golf-kenttä sekä vesipuisto. Tämän suunnitelman toteutumisesta oltiin huolissaan, koska sen katsottiin tuhoavan erään Jyväskylän tärkeimmistä ulkoiluympäristöistä. Myös huoli Kangasvuoren alueen vilkkaasta kaavoituksesta sekä rakentamisesta ja ulkoilureittien väistämisestä näiden tieltä nousi useassa vastauksessa esiin.

Myös ulkoilun asiantuntijaryhmä katsoi, että kaupungin ulkoilureittejä olisi paremmin suojeltava kaavoitukselta. Huolenaiheeksi nähtiin se, mikä taho puolustaisi kaupungin ulkoilureittejä ja niiden tärkeyttä. Ulkoilureittien pysyvyyden turvaamiseksi ehdotettiin, että tulisi päättää, mitkä ovat kaupungin tärkeimpiä reittejä ja tämän päätöksen jälkeen pidettäisiin erilaisin toimenpitein huolta, ettei näiden reittien tarvitse jatkuvasti muuttaa kulkuaan muun kaavoituksen tieltä.

”Et se vois olla yks nimenomaan näkökulma, et painotettais näiden tärkeyttä, et nämäkin on semmosia, joitten ei pidä voida aina vaan väistyä ja väistyä, koska sitten niit ei jää mitään jäljelle.” (Asiantuntijakeskustelu)

5.2.6 Ulkoilua tukevat palvelut

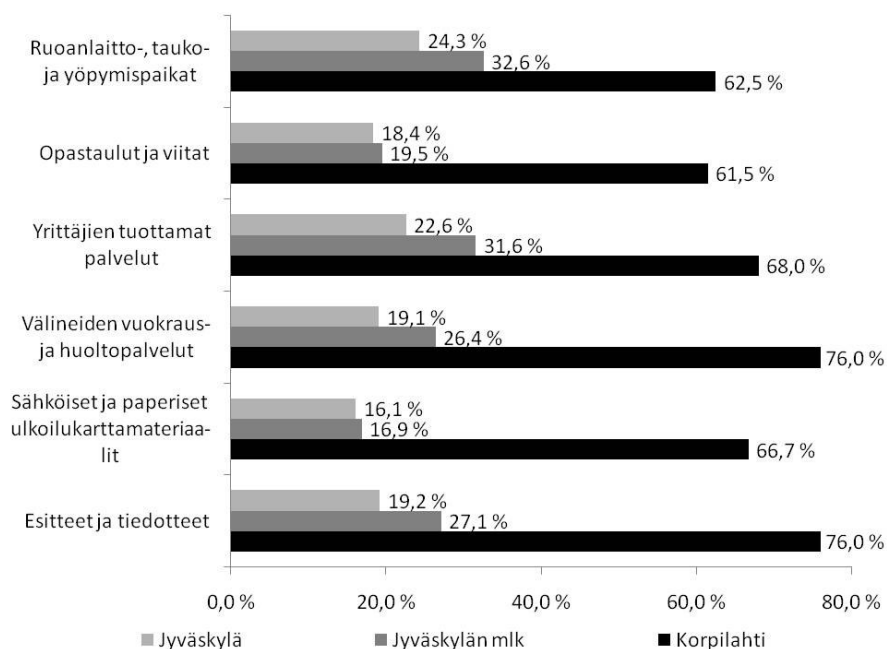
Sekä ulkoilun asiantuntijaryhmää että asukaskyselyyn osallistuvia pyydettiin arvioimaan kaupungin ulkoilua tukevia palveluita. Erilaisia palveluita arvioitiin viisiportaisella asteikolla erittäin hyvästä erittäin huonoon (taulukko 5). Vastaajien

määrä vaihteli eri palveluiden kohdalla 695:stä (välineiden vuokraus- ja huoltopalvelut) 716:ta (opastustaulut ja viitat).

Taulukko 5. Vastaajien arviot ulkoilua tukevien palvelujen nykytilasta

”Arvioi seuraavien kunnassasi olevien ulkoilua tukevien palvelujen nykytilaa.”	Erittäin hyvä	Hyvä	Ei hyvä eikä huono	Huono	Erittäin huono	Yhteensä (N)
Ruoanlaitto-, tauko- ja yöpymispaikat	1,7 %	16,7 %	53,5 %	23,4 %	4,7 %	705
Opastustaulut ja viitat	1,3 %	38,7 %	39,7 %	18,4 %	1,9 %	716
Yrittäjien tuottamat palvelut (esim. kahvilat ja ohjelmapalvelut)	1,7 %	22,4 %	49,6 %	22,2 %	4,1 %	707
Välineiden vuokraus- ja huoltopalvelut	1,7 %	23,5 %	52,2 %	18,7 %	3,9 %	695
Kunnan sähköiset ja paperiset ulkoilukarttamateriaalit	4,8 %	41,2 %	36,4 %	15,1 %	2,5 %	709
Esitteet ja tiedotteet internetin, lehtien, radion ja television kautta	2,6 %	33,3 %	41,6 %	19,0 %	3,5 %	709

Kun tyytyväisyyttä vertailee asuinalueittain, ovat erot merkittäviä. Korpilahdella asuvat ovat selvästi tyytymättömiä kaikkiin ulkoilua tukeviin palveluihin. Kuviossa 2 on vertailtu huonoksi tai erittäin huonoksi ulkoilua tukevia palveluita arvioineiden osuutta asuinalueittain.

Kuvio 2. Huonoksi tai erittäin huonoksi ulkoilua tukevien palvelujen nykytilan arvioineet asuinalueittain

Tyytymättömien osuus oli myös vanhan maalaiskunnan alueella jokaisen palvelun kohdalla hieman suurempi kuin vanhan Jyväskylän alueella. Oletettavaa on, että vastaajat ovat arvioineet esimerkiksi taukopaikkoja ja reittiopastuksia niiden ulkoilureittien osalta, joita he eniten käyttävät. Nämä reitit yleensä sijaitsevat lähellä kotia. Näin ajateltuna Korpilahden ulkoilureiteillä opasteet ja taukopaikat luultavasti ovat selvästi huonommassa kunnossa kuin muualla kaupungissa. Toisaalta tyytymättömyys karttamateriaaleihin ja tiedottamiseen voi johtua ainakin osittain siitä, että kuntaliitoksesta on vain vähän aikaa, eikä tietoa osata vielä etsiä Jyväskylän Internet-sivuilta.

Seuraavassa tarkastelen lähemmin ulkoilua tukevien palvelujen nykytilaa asukaskyselyyn vastanneiden kuntalaisten sekä ulkoilun asiantuntijaryhmään kuuluneiden viranhaltijoiden ja kolmannen sektorin edustajien näkökulmasta.

Ulkoilukartat ja tiedottaminen

Asukaskyselyyn vastanneet olivat tyytyväisimpiä kaupungin sähköisiin ja paperisiin ulkoilukarttamateriaaleihin; yhteensä 46 % vastaajista piti niiden nykytilaa erittäin hyvänä tai hyvänä. Jyväskylän seudun uusi ulkoilukartta ilmestyi kesällä 2010, joten kaupungin ulkoilukartat ovat ajan tasalla. Moni vastaaja kuitenkin halusi karttoja paremmin saataville sekä paperisena että sähköisessä muodossa. Kaupungin kotisivuille toivottiin suunnistuskartan taseisia karttoja kaikista seudun ulkoilualueista ja karttoja toivottiin paremmin tulostettavaan muotoon. Nykyistä ulkoilukarttaa pidettiin hyvänä yleiskuvan antajana, mutta toivottiin, että eri kohteista olisi tarkempia pienemmän mittakaavan karttoja tarjolla. Ongelmana tuntui olevan, ettei ulkoilureitin tarkkaa sijaintia tai ainakaan lähtöpaikkaa löydetty kartankaan avulla.

”Tarkempia karttoja ja tietoa yhdyspolkujen osoitteista, mistä esim. jollekin puradalle pääsee ja mihin auton voi jättää.” (nainen, Keljo)

Muutama vastaaja moitti ulkoilukarttaa siitä, ettei maastopyöräilyreittejä ollut merkitty karttaan. Tämä tietysti vaatisi ensin maastopyöräilyreittien luomisen, mille myös oli vastaajilla tarvetta. Ulkoilukartan materiaalille esitettiin myös kritiikkiä, sillä se ei käyttäjien mukaan esimerkiksi kestänyt kosteutta.

Reilu viidesosa asukaskyselyyn vastanneista piti ulkoilupaikkoihin liittyvää tiedottamista huonona tai erittäin huonona. Yleisesti vastaajat toivoivat kaupungin tiedottavan ulkoilureiteistä enemmän ja aktiivisemmin. Asukaskyselyn vastauksissa esimerkiksi ehdotettiin, että kaupunki voisi lähettää esitteen kaupungin ulkoilupaikoista jokaiseen kotiin. Myös tietoa välineiden vuokrauspaikoista kaivattiin kaupungin kotisivuille. Vaikka latuinfo sai muissa kyselyn kohdissa osakseen kiitosta, totesi muutama ulkoilupalvelujen kehittämistä kysyttäessä, että latuinfon tiedot eivät aina ole ajan tasalla. Latuinfon karttoja kritisoitiin pirstaleisiksi, joista oli vaikea saada käsitystä koko latuverkostosta. Yksi vastaaja ehdotti latuinfoa kehitettäväksi niin, että sitä voisi tilata tekstiviestinä. Myös asiantuntijakeskustelussa todettiin, että niin hyvä ja suosittu kuin latuinfo onkin, sitä olisi tarpeellista kehittää eteenpäin. Sivustoa ehdotettiin kehitettäväksi siten, että sieltä löytyisi jatkossa kunnostusajankohtien ja muiden tietojen lisäksi muun muassa reittiprofiilit, paremmat kartat ja mahdollisesti kuvia reitin varrelta.

Opastustaulut ja viitat

Opastustaulujen ja viittojen nykytilaa piti hyvänä tai erittäin hyvänä 40 % vastaajista. Yli 65-vuotiasta tätä mieltä oli jopa puolet, kun nuoremmista ikäryhmistä näin ajatteli noin 40 % vastaajista. Tyytyväisyydestä huolimatta opasteita ja viitoituksia moitittiin huomattavan paljon kyselyn eri kohdissa. Viittoja toivottiin lisää helpottamaan reiteillä kulkemista etenkin sulan maan aikaan. Osa vastaajista myös toivoi niiden kunnostamista. Erittäin yleinen toive kuntalaisilla oli saada reittien pituudet ja etäisyydet viittojen yhteyteen. Myös opastauluja karttoineen toivottiin useampaan paikkaan ulkoilureittiä.

Kuva 12. Opastauluja Touruvuoressa, Laajavuoressa sekä Huhtasuolla. Opastauluja toivottiin lisää reittien varsille.

Myös ulkoilun asiantuntijat totesivat kaupungin ulkoilureittien opastuksessa ja viitoituksessa olevan paljon parannettavaa. He katsoivat, että jatkossa tämä onkin ehdottomasti keskeisin kehittämiskohde ulkoilureiteillä. Esiin nousi muun muassa se, kuinka tärkeää olisi merkitä opaskyltteihin reitin vaativuustaso, jotta ulkoilija osaisi valita itselleen sopivan tasoisen reitin.

” – – siinä on se kyltirykelmä, niin miks ihmeessä ei voi olla eroteltuna, et oikeelle sä pääset tommoselle reitille, et siinä on pieni halsteri ja sit todella vaativaa mäkee, mut jos sä haluat kokeilla niinku tasasempaa, niin lähde tonne vasemmalle. Koska jos sä lähdet Killerille, teet rundin ja tuut takaisin, niin se on tasaista. Ihan semmoinen pieni asia ihmiselle, joka tulee ekan kerran siihen, et kun se- joku japanilainen- tosiaan arpo, et kumpaan suuntaan mä lähden, niin sit kun se vahingossa lähtee sinne suuntaan, niin siellä on se jumalaton alamäki. Me tiedetään, et se ei enää tuu hiihtään sen jälkeen.”
(Asiantuntijakeskustelu)

Kuva 13. Ulkoilureittien viitoituksen voisi asiantuntijaryhmän mielestä lisätä tiedon reitin vaikeusasteesta.

Esimerkiksi Laajavuoressa eri reittien vaativuustasot on merkitty kahteen karttatauluun, joista toinen on hiihtostadionin kupeessa (Kuva 12) ja toinen laskettelurinteen alla. Lisäksi hiihtostadionilta lähtevät reitit on nimetty kuntoreiteiksi, kilpareiteiksi ja ”vuoren lenkiksi”. Kuitenkin kyseiset kuntoreititkin ovat osittain huomattavan vaativia maastonsa puolesta, ja siten pelkkä reitin nimi voi johtaa pahasti harhaan. Käytännöllisempää varmasti olisikin -kuten asiantuntijakeskustelussa ehdotettiin- että eri vaativuusasteiset reitit eroteltaisiin esimerkiksi värikoodein. Kun jokaisessa opasteessa pitkin ulkoilureittiä olisi tietty värikoodi, ulkoilija osaisi paremmin arvioida, minne hänen kannattaa suunnata. Itse asiassa värejä onkin käytetty hiihtostadionin puoleisten reittien varrella (Kuva 14), mutta oleellista olisi yhtenäistää tämä opastus alkamaan jo lähtöpaikalta (Kuva 13) ja sisällyttää värit kaikkiin opasteisiin.

Kuva 14. Laajavuoressa osa reiteistä on merkitty värikoodein niiden vaativuusasteen mukaan.

Ulkoilureittien opasteet ovat kirjavia, eikä edes samalla reitillä ole välttämättä yhtenäisen näköisiä opasteita. Samanlaisilla ja tyylikkävillä opasteilla voitaisiin reiteistä saada viihtyisämpiä ja kunnolliset opasteet kestäisivätkin paremmin. Opasteet ovat myös keskenään hyvin erilaisia eri puolilla kaupunkia. Kuntalaiset toivoivat opasteiden yhteyteen etäisyyksien ilmoittamista kilometrimäärinä sekä erillisiä kilometritolppia reittien varsille.

Kuva 15. Osa Laajavuoren viitoista on monikielisiä.

Kuva 16. Metsoreitillä osaan viitoista on merkitty etäisyydet.

Kuva 17. Viitat voivat samallakin ulkoilualueella olla hyvin erilaisia.

Ruoanlaitto-, tauko- ja yöpymispaikat

Ulkoilureittien varrella olevien taukopaikkojen eli esimerkiksi laavujen osalta viranhaltijat ja kolmannen sektorin edustajat olivat huomanneet, että kaupunkilaiset

toivovat taukopaikkoja lisää. Samaan aikaan kuitenkin todettiin se ongelmallisuus, joka taukopaikkojen osalta on havaittavissa monessa paikassa. Moniin taukopaikkoihin kohdistuu ilkeävaltaa, minkä vuoksi paikat eivät houkuttele ulkoilijoita tai eivät edes ilkeävallanteon myötä sovellu ulkoilijoiden tarpeisiin.

Kuva 18. Ampujien Majan, Laajavuoren ja Keljonkankaan taukopaikat sijaitsevat hieman syrjässä.

Ilkeävallan ehkäisemisessä olennaisena asiana nähtiin laavujen ja muiden taukopaikkojen oikea sijoittaminen, joka tosin tuntui olevan erilainen hieman paikasta riippuen. Toisaalta katsottiin, että keskeisellä paikalla sijaitseva taukopaikka voisi säilyä ilkeävallalta, koska ohikulkevia, mahdollisia ilkeävallan tekijöitä silmällä pitäviä liikkujia on paljon, mutta samaan aikaan nähtiin, että syrjemmässä sijaitsevalle taukopaikalle ei kukaan viitsisi tulla pelkästään kiusaa tehdäkseen. Esimerkiksi Laajavuoressa yksi laavu oli jouduttu poistamaan siihen kohdistuneen jatkuvan ilkeävallan teon vuoksi.

”Että tuota, siellähän poltettiin seiniä ja vaikka mitä, vaikka oli niin lähellä siinä.”
(Asiantuntijakeskustelu)

Asukaskyselyyn vastanneista enemmistö, 54 %, arvioi ruoanlaitto-, tauko- ja yöpymispaikkojen nykytilan ”ei hyväksi eikä huonoksi”. Vastaajista 28 % arvioi nykytilan huonoksi tai erittäin huonoksi. Moni toivoi laavuja ja nuotiopaikkoja lisää.

”Netti sivuille tiedot laavuista ja tulipaikoista ja laavuja lisää ja tulipaikkoja. Hyville luonnokauniille paikoille jossa viihtyy ei puskiin.” (mies, Kuokkala)

Laavujen sijainnista toivottiin tiedotettavan kaupungin Internet-sivuilla, jotta omaa ulkoilua ja retkeilyä voisi suunnitella paremmin etukäteen. Myös taukopaikkojen parempaa kunnossapitoa toivottiin ja osa vastaajista esitti, että kaupunki voisi toimittaa nuotiopaikoille polttopuita. Myös ulkoilun asiantuntijat tiedostivat kuntalaisten toiveen polttopuista, mutta eivät katsoneet niiden toimittamista nuotiopaikoille mahdollisena.

Vuokraus- ja huoltopalvelut sekä yrittäjien tuottamat palvelut

Vuokraus- ja huoltopalveluiden nykytilaa piti hyvänä tai erittäin hyvänä neljäsosa vastaajista. Erittäin huonoksi tai huonoksi sen arvioi reilu viidennes vastaajista. Kuntalaiset kaipasivat muun muassa hiihtovälineiden, lumikenkien ja pyörien vuokrauspalveluita. Yksi vastaaja toivoi jonkinlaista vuokrattavaa säilytyskoppia ulkoilureitin läheisyyteen, missä voisi varsinkin talviaikaan säilyttää hiihtovarusteita ja näin ulkoilupaikalle jalan kulkeminen helpottuisi. Myös kaupungin viranhaltijat ja kolmannen sektorin edustajat näkivät, että erilaisia vuokrauspalveluita kaupungissa voisi kehittää. Tämä palvelisi heidän mielestään myös matkailun tarpeita.

Yrittäjien tuottamat ulkoiluun liittyvien palveluiden nykytilan arvioi hyväksi tai erittäin hyväksi lähes neljännes kyselyyn vastanneista. Huonona tai erittäin huonona niiden nykytilaa piti hieman useampi. Tyytyväisyys laskee iän myötä, sillä alle 19-vuotiaista vain 10 % piti nykytilaa huonona tai erittäin huonona, kun 19–64-vuotiaista tätä mieltä oli jo 27 % ja yli 65-vuotiaista 28 % vastaajista. Sanallisesti yrittäjien tuottamia palveluita kommentoi kuitenkin harva. Ainoastaan kolme vastaaja esitti parempia palveluita ulkoilureittien hiihto- tai kuntoreittien varrelle. Kaksi heistä toivoi kahvilapalveluita hiihtoreittien yhteyteen ja yksi toivoi Laajavuoren kahvilan palvelevan paremmin ulkoilun harrastajia.

5.2.7 Ulkoilua rajoittavat tekijät

Asukaskyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan, millaisten tekijöiden he kokevat rajoittavan ulkoiluaan. Kolme merkittävintä ulkoilua rajoittavaa tekijää olivat ulkoilupaikkojen puute (29,4 %), ulkoilupaikkojen huono kunto (26,5 %) sekä vaikeat kulkuyhteydet tai pitkä välimatka (26,2 %) (taulukko 6.). Muita yleisiä rajoittavia tekijöitä olivat tiedon puute ulkoilupaikoista (19,8 %) sekä henkilökohtaiset syyt (18,5 %). Myös vastausvaihtoehto ”Jokin muu, mikä?” oli suosittu (20,5 %), mutta sisälsi huomattavan määrän edellä mainittuihin ryhmiin kuuluvia vastauksia. Noin viidesosa vastaajista ilmoitti, ettei esteitä ole lainkaan. Asuinalueittain ulkoilua rajoittavia tekijöitä vertailtaessa entisen Jyväskylän kaupungin ja maalaiskunnan alueiden vastaajilla vastaukset olivat hyvin samansuuntaiset. Sen sijaan Korpilahdella korostui

muihin verrattuna ulkoilupaikkojen huono kunto, turvattomuuden tunne sekä jossain määrin myös tiedon puute. Huomattavaa on myös se, että vain vajaat neljä prosenttia korpilahtelaisista ei kokenut mitään esteitä ulkoilulle, kun kaupungin ja maalaiskunnan puolella vastaava luku on noin 20 %.

Taulukko 6. Ulkoilua rajoittavat tekijät

"Minkä tekijöiden koet rajoittavan ulkoiluasi?"	Kaikki (N=737)	Jyväskylä	Maalaiskunta	Korpilahti
Vaikeat kulkuyhteydet / Pitkä välimatka	26,2 %	26,8 %	23,0 %	39,3 %
Ulkoilupaikkojen huono kunto	26,5 %	23,7 %	27,0 %	46,4 %
Ulkoilupaikoilla ei tunnu turvalliselta	9,2 %	9,1 %	8,4 %	21,4 %
Ulkoilupaikkojen puute	29,4 %	27,4 %	35,4 %	32,1 %
Peseytymis- ja pukeutumistilojen puute	6,6 %	6,3 %	9,0 %	0,0 %
Tiedon puute ulkoilupaikoista	19,8 %	21,1 %	16,3 %	28,6 %
Ulkoilutaitojen ja -tietojen puute	3,3 %	4,1 %	2,2 %	0,0 %
Ulkoiluvälineiden tai -välineiden puute	7,9 %	9,7 %	3,9 %	3,6 %
Henkilökohtaiset syyt	18,5 %	19,3 %	16,9 %	14,3 %
Jokin muu, mikä?	20,5 %	21,1 %	20,2 %	28,6 %
Ei ole esteitä	19,1 %	19,5 %	20,8 %	3,6 %

Rajoittavia tekijöitä ikäryhmittäin tarkasteltaessa näyttää siltä, että nuoret jyväskyläläiset kokevat ulkoilua rajoittavia tekijöitä olevan enemmän kuin muut ikäryhmät. Eläkeikäiset kokevat vähiten ulkoilua rajoittavia tekijöitä. Tämä voi johtua paitsi siitä, että nuoremmat oletettavasti käyttävät ulkoilupaikkoja aktiivisemmin ja monipuolisemmin kuin eläkeikäiset, myös siitä, että nuoret suhtautuvat kriittisemmin ulkoilupaikkoihin ja -palveluihin ja ovat ehkä myös oppineet vaatimaan näiltä enemmän. Nuoret kokivat etenkin ulkoilupaikkojen huonon kunnan (44 %), ulkoilupaikkojen puutteen (44 %), sekä vaikeiden kulkuyhteyksien tai pitkän välimatkan (33 %) rajoittavan ulkoiluaan. Työikäisillä eniten rajoittavat tekijät olivat samat kuin nuorilla, joskin hieman pienemmillä prosenttiosuuksilla (26 %, 30 %, 27 %). Eläkeikäisillä henkilökohtaiset syyt korostui rajoittavana tekijänä (38 %), minkä voisi arvella johtuvan sairauksista tai heikentyneestä liikkumiskyvystä. Kuitenkin 40 % eläkeikäisistä oli ilmoittanut ulkoilevansa päivittäin ja 52 % useamman kerran viikossa, joten tämä ei tunnu todennäköiseltä syytä vastaajaryhmän osalta. Yli 65-vuotiaista lähes kolmasosa (29 %) ilmoitti, ettei ulkoilulle ole mitään esteitä. Tämä on melko paljon enemmän kuin nuorilla (17 %) ja työikäisillä (19 %). Toki on muistettava, että

niin eläkeikäisten kuin nuortenkin osuus kaikista kyselyyn vastanneista oli hyvin pieni, eikä siten luultavasti kerro aivan koko totuutta. Iän merkitystä vastauksiin olisikin voinut olla mielenkiintoista tutkia tarkemmin suuremmalla aineistolla.

Kuva 19. Reilu neljäsosa jyväs kyläläisistä koki ulkoilupaikkojen huonon kunnon rajoittavan ulkoiluaan.

Miesten ja naisten välillä ulkoilua rajoittavissa tekijöissä näkyi eroja lähinnä siinä, että naiset (13 % vastaajista) kokivat ulkoilupaikat useammin turvattomiksi kuin miehet (5 %). Naiset (24 %) myös kokivat miehiä (16 %) useammin tiedon puutteen ulkoilupaikoista rajoittavan ulkoiluaan. Miehillä etenkin ulkoilupaikkojen puute rajoitti ulkoilua (33 % vastaajista). Miehistä 22 % ei kokenut lainkaan esteitä ulkoilun harrastamiselle – naisista 17 % koki samoin.

Yksi ulkoilua rajoittava tai ainakin muuttava tekijä voi muodostua ilmastosta, mikäli talvet muuttuvat leudoiksi ja vähälumisiksi. Asukaskyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka lumettomat ja lämpimät talvet ovat vaikuttaneet heidän ulkoilemiseensa. Talviulkoilu- ja talviliikuntamuotojen harrastamisen arveli vähentyneen liki 60 % vastaajista, ja talvisia harrastuksia keino-olosuhteissa kuten esimerkiksi keinolumiladuilla sanoi harrastavansa alle viidesosa vastaajista (taulukko 7). Myöskään talviliikuntakohteisiin matkustamista ei oltu innokkaita lisäämään.

Taulukko 7. Vastaajien arviot leutojen talvien vaikutuksista omaan ulkoliikuntaharrastukseen

"Miten leudot talvet (lumettomat ja lämpimät) ovat vaikuttaneet ulkoilemiseesi tai ulkoliikuntaharrastukseesi?"	Kyllä	Luultavasti kyllä	En osaa sanoa	Luultavasti ei	Ei
Käytän sisäliikuntapaikkoja enemmän kuin normaalitalvina	14,8 %	22,3 %	13,3 %	25,0 %	24,7 %
Matkustan talviliikuntakohteisiin useammin ja/tai pidempiä matkoja kuin normaalitalvina	10,0 %	16,6 %	10,5 %	23,4 %	39,5 %
Harrastan talviulkoilu- ja talviliikuntamuotoja vähemmän kuin normaalina talvena	20,0 %	38,3 %	8,2 %	17,2 %	16,3 %
Harrastan talviulkoilu- ja talviliikuntamuotoja enemmän keino-olosuhteissa (esim. tekojääkentillä ja keinolumiladuilla)	6,8 %	11,5 %	10,4 %	25,3 %	46,0 %
Olen vähemmän ulkona kuin normaalina talvena	4,2 %	20,3 %	10,9 %	24,0 %	40,6 %

Miehet (31 %) olivat hieman innokkaampia matkustamaan olosuhteiden perässä kuin naiset (22 %). Selkein ero sukupuolten välillä oli kuitenkin siinä, oltiinko halukkaita harrastamaan talviulkoilu- ja talviliikuntamuotoja keino-olosuhteissa. Miehistä 26 % harrastaisi talviliikuntamuotoja enemmän keino-olosuhteissa. Naisista vain 12 % oli tätä mieltä. Eri ikäryhmistä yli 65-vuotiaat katsoivat muihin ikäryhmiin verrattuna leutojen talvien muuttavan heidän ulkoilukäyttäytymistään huomattavasti vähemmän. Suurin ero muihin ikäryhmiin näkyi siinä, että heistä 55 % ei uskonut vähälumisten ja lämpimien talvien vähentävän heidän talviulkoilu- ja talviliikuntamuotojen harrastamistaan. Sekä nuorista että työikäisistä vastaavalla tavalla ajatteli 33 % vastaajista. Alle 19 -vuotiaat olivat puolestaan huomattavasti innokkaampia (50 %) käyttämään keino-olosuhteita talviliikuntalajien harrastamisessa kuin työikäiset (18 %) tai eläkeikäiset (10 %).

6 POHDINTA

Tutkimukseni ensimmäinen tutkimuskysymys koski Jyväskylän ulkoilureittien muutosta viimeisten noin 10 vuoden aikana. Muutosta arvioivat seitsemän kaupungin viranhaltijaa ja kaksi kolmannen sektorin edustajaa. Muutostarkasteluun sisältyi vuoden 2009 kuntaliitos, jonka vaikutuksia ulkoiluolosuhteisiin pääsivät arvioimaan myös kuntalaiset heille järjestetyn asukaskyselyn kautta. Toisena tutkimuskysymyksenäni oli, millainen on Jyväskylän ulkoilureittien nykytilanne niin ulkoilun asiantuntijoiden kuin toisaalta kuntalaistenkin mielestä. Kolmas tutkimuskysymys liittyi ulkoilureittien kehittämistarpeisiin, joita kyselyyn vastanneet ja asiantuntijakeskusteluun osallistuneet saivat arvioida.

Ulkoilun asiantuntijat näkivät viimeisten kymmenen vuoden aikana tapahtuneen etenkin kolmenlaisia muutoksia. Suurimmaksi muutokseksi katsottiin eri osapuolten välisen yhteistyön paraneminen. Yhteistyö oli parantunut paitsi naapurikuntien välillä myös kunnan sisällä. Ennen kuntaliitosta oltiin kuntarajoista huolimatta aiempaa paremmin pystytty yhdessä suunnittelemaan ja toteuttamaan laajoja ulkoilureitistöjä. Kunnan sisällä yhteistyö oli parantunut lähinnä kaavoituksen ja liikuntatoimen välillä, mikä helpotti parempien palveluiden luomista. Toisena isona muutoksena nostettiin esiin yleinen ajattelutavan muutos koko yhteiskunnan tasolla. Tällä tarkoitettiin kunnan puolelta aiempaa tarkempaa paneutumista ulkoiluasioihin ja toisaalta kuntalaisten osalta ulkoilureitteihin kohdistettujen vaatimusten lisääntymistä. Ulkoilureitit olivat kymmenessä vuodessa leventyneet, pidentyneet, lisääntyneet määrällisesti sekä lisäksi valaistuja reittejä oli rakennettu enemmän. Muutosta oli tapahtunut myös lajivalikoimassa; esimerkiksi maastopyöräily ja retkiluistelu olivat ajanjakson aikana nousseet aivan uudenaikaiseen suosioon.

Jyväskylän kaupungin, Jyväskylän maalaiskunnan ja Korpilahden kunnan välinen kuntaliitos toteutettiin noin puolitoista vuotta ennen tämän tutkimuksen tekemistä. Kenties siitä johtuen, eivät ulkoilun asiantuntijat kyenneet tai halunneet kovinkaan laajasti arvioida liitoksen vaikutuksia ulkoiluolosuhteisiin. Kuntaliitoksen arvioitiin vaikuttaneen lähinnä kolmella tavalla: entisestään helpottaneen laajempien reittikokonaisuuksien toteuttamista sekä toisaalta tietysti myös laajentaneen sitä

toimintakenttää, josta kunnan on otettava vastuu. Kuntaliitoksen katsottiin myös tuoneen esiin yhdistyneiden kuntien erilaisia näkemyksiä ulkoilureiteistä.

Asukaskyselyn vastaajat eivät nähneet kuntaliitoksen vaikuttaneen heidän ulkoilumahdollisuuksiinsa. Vain reilu kymmenesosa kaikista vastaajista arvioi kuntaliitoksen vaikuttaneen joko positiivisesti tai negatiivisesti. Suuri merkitys kuntaliitoksen vaikutuksen kokemiseen oli kuitenkin sillä, missä vastaaja asui. Korpilahdella lähes joka kolmas vastaaja ja entisessä maalaiskunnassa noin joka neljäs katsoi kuntaliitoksen vaikuttaneen ulkoilumahdollisuuksiin. Entisen Jyväskylän alueella tätä mieltä oli vain 5 % vastaajista. Ero on huomattava, mutta ei vielä kerro siitä, pidettiinkö muutosta hyvänä vai huonona. Tämän vuoksi kysymys olisikin kannattanut muotoilla hieman eri tavalla. Ulkoilureitteihin kohdistuvista tarkentavista vastauksista ilmeni kuitenkin, että kuntaliitos oli aiheuttanut kielteisiä muutoksia ulkoilumahdollisuuksiin. Ennen kaikkea hiihtolajien kunnostuksen katsottiin huonontuneen. Kaikista vastauksista kuitenkin 27 %:ssa nähtiin kuntaliitoksen vaikuttaneen myös myönteisesti. Esimerkiksi Korpilahdella katsottiin, että kuntaliitoksen myötä heitä kuultiin ja autettiin aiempaa paremmin.

Asukaskyselyn kuntaliitosvastauksiin tulee mielestäni suhtautua pienellä varauksella. Saadut vastaukset voivat ehkä enemmänkin kertoa asuinalueiden yleisestä tyytyväisyydestä tai tyytymättömyydestä ulkoiluolosuhteiden nykytilaan, kuin juuri kuntaliitoksen vaikutuksista. Ulkoiluolosuhteiden muutosta voi olla hankala liittää juuri yhteen tiettyyn tekijään, ellei sitten ole kysymys esimerkiksi käyttömaksujen noususta, joka oli ilmeinen muutos maalaiskuntalaisnuorille, joilla aiemmin harrastaminen oli ollut kenttävuokrien osalta ilmaista. Kuntaliitoksen vaikutusten arvioinnissa voi myös näkyä vastaajan yleinen asennoituminen epäilemättä paljon tunteita herättäneeseen kuntaliitoksen toteutumiseen ilman, että vaikutuksia juuri ulkoilureitteihin olisi todellisuudessa arvioitu.

Niin ulkoilun asiantuntijat kuin kuntalaisetkin olivat pääosin tyytyväisiä Jyväskylän ulkoilureittien nykytilaan. Kuntoreittejä, luontopolkuja ja hiihtolatuja todettiin olevan kaupungin alueella runsaasti, mutta kuitenkin kuntalaiset katsoivat, että näitä voisi olla lisääkin. Varsinkin hiihtolajien kunnostuksen toivottiin olevan parempaa ja kuntoreitit kaipaivat vastaajien mielestä pohjien kunnostamista. Toisaalta kaupungista puuttuivat

lähes tyystin niin maastopyöräily-, ratsastus- kuin pyörätuolireitit, ja kaikkia näitä kaivattiinkin lisää. Myös ulkoilun asiantuntijat tunnustivat reittien puutteen. Ehdottomasti suurin tarve kohdistui kuitenkin talvisiin kävelyreitteihin, joiden puute ajaa kävelijät ja koirien ulkoiluttajat hiihtoladuille. Tästä syntyy konflikteja osapuolten välille. Tästä johtuen kävelijöiden ohella myös moni hiihtäjä esitti, että kaupungissa alettaisiin kunnostaa luonnossa kulkevia kävelyreittejä lumiseen aikaan.

Vaikka kokonaisuutta tarkasteltaessa näyttää, että jyvaskyläläiset ovat vähintäänkin tyytyväisiä ulkoiluolosuhteisiinsa, näyttää totuus hieman toisenlaiselta, kun tyytyväisyyttä tarkastelee asuinaluekohtaisesti. Tutkimuksessa selvisi, että entisen maalaiskunnan alueella sekä Korpilahdella ollaan tyytymättömämpiä ulkoilureittien nykytilaan kuin entisen kaupungin alueella. Korpilahdella oltiin kaikista tyytymättömmimpiä eri ulkoilureittien nykytilaan. Esimerkiksi hiihtolatuihin erittäin tyytyväisiä tai tyytyväisiä oli korpilahtelaisista vain 11 %, kun maalaiskunnassa näin ajatteli 68 % ja kaupungin puolella 61 % vastaajista. Myös ulkoilua tukeviin palveluihin Korpilahdella asuvat olivat muita huomattavasti tyytymättömmimpiä. Yksikään Korpilahdella asuvista ei pitänyt minkään ulkoilua tukevan palvelun nykytilaa erittäin hyvänä. Eikä hyväksikään niitä arvioinut kuin ani harva.

Asuinaluekohtaisesta tyytyväisyysvertailusta voinee vetää johtopäätöksen, että Korpilahdella ulkoilureittien tilanne on huomattavasti muita kaupungin alueita kehnompina. Toki asukasmääräkin on huomattavasti pienempi kuin muualla Jyväskylässä, eikä siten esimerkiksi ulkoilureittien määrä voi olla samassa linjassa kuin esimerkiksi entisen Jyväskylän alueella. Kuitenkin myös ulkoilua tukeviin palveluihin kuten taukopaikkoihin ja reittien viitoituksiin oltiin Korpilahdella hyvin tyytymättömiä, joten vaikuttaa selvästi siltä, että kaiken kaikkiaan ulkoiluolosuhteet Korpilahdella eivät yllä muun kaupungin tasolle.

Vaikka ulkoilureittien nykytilaan oltiin pääosin tyytyväisiä, nähtiin samaan aikaan monia kehitystarpeita reittien osalta. Ristiriita selittynee sillä, että vaikka olosuhteet tyydyttävät ulkoilijoita, aina löytyy jotakin parannettavaa. Kehitystarpeita ja -ideoita tulikin asukaskyselyn vastauksissa esiin todella paljon. Jo edellä mainitut talviset kävelyreitit oli yksi selkeimmistä ulkoiluun kohdistuvista tarpeista. Myös mm.

ulkoilureittien viitoitukseen ja opasteisiin sekä karttoihin ja tiedottamiseen tulee asukaskyselyn tulosten perusteella jatkossa kiinnittää erityistä huomiota.

Asukaskyselyyn saatiin kohtuullisen hyvin vastauksia, 745 kappaletta. Kysely toteutettiin Internetissä kaupungin kotisivuilla, mikä vaikuttaa väistämättä siihen, ketkä kyselyyn vastaavat. Internetin käyttö kyselyn toteutuspaikkana on helppo ja kätevä, mutta samaan aikaan rajaa useimmat tietokoneita niukasti, jos lainkaan, käyttävät ikäihmiset vastaajien joukosta pois. Kaupungin kotisivuja kyselyn sijaintina voi myös pohtia. Kuinka moni kuntalainen ylipäättään vierailee kuntansa Internet-sivuilla ja moniko lopulta löytää kyseisen kyselyn kaiken muun tiedon keskeltä? Kaupungin liikuntapalveluiden sivuilta linkki kyselyyn sen sijaan löytyi vaivatta. Kyselyyn vastaamiseen kehottava sähköposti lähetettiin paikallisille yhdistyksille, mikä myös osaltaan vaikutti siihen, minkä tyyppiset ihmiset ja liikkujat kyselyyn vastasivat. Kyselyn vastaajat paljastuivatkin erittäin aktiivisesti liikkuviksi ja ulkoileviksi. Tämä ei tietenkään ole huono asia sikäli, että näin ainakin saatiin kehittämisideoita sellaisilta ihmisiltä, jotka käyttävät ulkoilupalveluita paljon. Toisaalta nyt jäi kuulematta monen sellaisen ulkoilijan mielipide, joka ei harrasta liikuntaa aivan yhtä aktiivisesti. Näin ollen yksi erilainen näkökulma reitteihin jäi mahdollisesti saamatta.

Korpilahden osuus tutkimuksessa jäi vaatimattomaksi sikäli, että asiantuntijapaneelissa ei ollut erityisesti Korpilahden asioihin perehtynyttä henkilöä ja siten keskusteluihin ei juuri noussut Korpilahden ulkoiluolosuhteet. Tämä kertoo nähdäkseni ennen kaikkea siitä, mikä asiantuntijakeskustelussakin nousi esiin: kuntaliitosprosessi on vielä kesken eikä koko kunta-aluetta vielä hahmoteta ja tunneta täysin. Kun kokemusta etäämmällä sijaitsevien alueiden tarkasta tilanteesta on uuden Jyväskylän alkuvaiheessa vasta niukalti, se ei myöskään nouse keskusteluissa samalla tavalla esiin. Muutaman vuoden päästä tilanne voi olla aivan toinen.

Tästä tutkimuksesta saadut tulokset myötäilevät aiempia tutkimustuloksia. Kuntalaiset toivovat yhä edelleen lisää viittoja, opasteita ja taukopaikkoja ulkoilureittien varrelle. Jyväskylän hiihtoladut ovat monesti maastoltaan liian vaativia tavalliselle ulkoilijalle ja toisaalta heille, jotka kaipaavat vielä vaativampia maastoja harrastamiseensa, ei näitä kaikista vaativimpia reittejä juuri kunnosteta. Talvisia kävely- ja koiran

ulkoiluttamisreittejä tarvitaan tämänkin tutkimuksen mukaan lisää. Tällaisia reittejä luomalla voitaisiin säästyä monilta konflikteilta ja saada tyytyväisiä ulkoilijoita.

Se, että parantamista kaipaavat asiat näyttäisivät pysyvän melko samoina vuodesta toiseen, on hieman yllättävää. Kuntoreittien viitoituksen parantamisen ei uskoisi olevan järin suuri investointi, ja kuitenkin sillä voitaisiin parantaa ulkoilijoiden viihtyvyyttä melkoisesti. Kattavan talvisten, luonnossa kulkevien kävelyreittien verkoston luominen sen sijaan on varmasti haastavampi tehtävä kunnalle. Kuitenkin ottamalla kävelyreittejä kaipaavat mukaan suunnitteluun, voitaisiin yhteistyössä saada aikaan jonkinlainen toimiva ratkaisu asiaan.

LÄHTEET

Primäärilähteet

Asiantuntijakeskustelu. Ulkoilun asiantuntijoiden keskustelupaneeli Jyväskylässä 29.9.2010. Keskustelun taltiointi mp3-muodossa sekä litteroituna tekstinä tutkijan hallussa. Keskustelijoina:

Huovinen Erkki	Jyväskylän kaupunki
Häkkinen Kari	Jyväskylän kaupunki
Karimäki Ari	Jyväskylän kaupunki
Lehtinen Vesa	Jyväskylän kaupunki
Rajaniemi Vesa	Jyväskylän kaupunki
Sihvonen Heikki	Jyväskylän kaupunki
Simula Eeva	Jyväskylän kaupunki
Pajula Eija	Jyväskylän Seudun Matkailu
Varesmaa Matti	Jyväskylän Latu ry

Asiantuntijakysely. Asiantuntijakeskusteluun osallistuneille etukäteen täytettäväksi jaettu kyselylomake. Tutkijan hallussa.

Asukaskysely. Jyväskylän ulkoilumahdollisuuksien selvitys 2010.

Sekundäärilähteet

Kirjallisuus ja opinnäytteet

Eerola, S. 2009. Liikkuminen osana yhdyskuntasuunnittelua: tapaustutkimus Jyväsjärven Rantaraitista yhdyskuntarakenteen muutoksen, aktiivisen liikkumisen sekä ympäristön näkökulmasta. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.

Hallikainen, V. 1990. Luonnon virkistyskäytön perusteet. Helsinki: VAPK-kustannus.

Hemmi, J. 2005. Matkailu, ympäristö, luonto. Osa 2. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Huovinen, E. 2007. Jyväskylän Hippos-Kampus alueen kehittyminen Harjun reunasta ja kaviourasta opetuksen, tutkimuksen sekä liikunnan keskuksiksi. 2. painos. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteen ja filosofian laitos. Lisensiaatintyö.

Järviluoma, J. 2006. Turistin luonto. Tutkimus luonnon merkityksestä matkailun vetovoimatekijänä neljässä Lapin matkailukeskuksessa. Lapin yliopisto. Matkailututkimuksen väitöskirja.

Karjalainen, E. 1995. Ulkoilureitti: Opas ulkoilureittien suunnittelijoille, rakentajille ja hoitajille. Helsinki: Rakennusalan kustantajat.

- Kinnunen, A. & Riekkinen, L. (toim.) 1985. Liikunta ja ympäristö. Käsikirja ulkoilualan päättäjille, suunnittelijoille ja toteuttajille. Helsinki: Suomen Latu.
- Kokko, M. 2007. Jyväskylän kaupungin historia 1965-2007. Jyväskylä: Jyväskylän kaupunki.
- Koski, A. 2008. Monikuntaliitokset: Taitavasta toteutuksesta hyviin käytäntöihin. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Kuntaliitto 2007. Kunta- ja palvelurakennemuutos. Kunnat toteuttavat uudistuksen. 2. painos. Helsinki : Suomen kuntaliitto.
- Laitinen, E. 1997. Jyväskylän urheiluelämä. Teoksessa I. Nummela (toim.) Jyväskylän kirja. Katsauksia kaupunkielämän vaiheisiin 1940-luvulta 1990-luvulle. Jyväskylä: Jyväskylän kaupunki, 168–189.
- Lanki, T. 1994. Jyväskylän maalaiskunnan liikunta-, virkistys- ja vapaa-aikasuunnitelma. Viranomais- ja asukastieto. Perusselvitysosa. Jyväskylän maalaiskunta: Jyväskylän yliopisto, liikuntarakentamisen tutkimuskeskuksen julkaisu 6.
- Lanki, T. & Suomi, K. 1994. Jyväskylän maalaiskunnan liikunta-, virkistys- ja vapaa-aikasuunnitelma. Vapaa-aika kuntalaisten voimavaraksi. Vapaa-aikapoliittinen periaateohjelma. Liikuntarakentamisen tutkimuskeskuksen julkaisu 7.
- Lyytinen, T. 1991. Erävaeltajien suhde luontoon. Jyväskylän yliopisto. Psykologian laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Markkanen, E. 1989a. Jyväskyläläiset kisailijoina. Teoksessa P. Kärkkäinen (toim.) Luistinradalta liikuntahalliin. Jyväskylän liikuntatoimen historiaa 1925–1988. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 68. Jyväskylä: Jyväskylän kaupungin painatuskeskus, 14–28.
- Markkanen, E. 1989b. Urheilulautakunnan perustaminen. Teoksessa P. Kärkkäinen (toim.) Luistinradalta liikuntahalliin. Jyväskylän liikuntatoimen historiaa 1925–1988. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 68. Jyväskylä: Jyväskylän kaupungin painatuskeskus, 29–31.
- Mäkinen, M. 2007. Kotikunta kaupunginosaksi. Säynätsalon kunnan ja Jyväskylän kaupungin kuntaliitos kulttuurisena ilmiönä. Etnologian lisensiaatintyö. Jyväskylän yliopisto.
- Nygård, T. 1989a. Liikunnan uudet haasteet ja virikkeet. Teoksessa P. Kärkkäinen (toim.) Luistinradalta liikuntahalliin. Jyväskylän liikuntatoimen historiaa 1925–1988. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 68. Jyväskylä: Jyväskylän kaupungin painatuskeskus, 55–63.
- Nygård, T. 1989b. Urheilulautakunta liikunnan rahoittajana ja valvojana 1940-1960. Teoksessa P. Kärkkäinen (toim.) Luistinradalta liikuntahalliin. Jyväskylän

liikuntatoimen historiaa 1925–1988. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 68. Jyväskylä: Jyväskylän kaupungin painatuskeskus, 71–87.

Nygård, T. 1989c. Jyväskylän liikunnan yleislinjat 1960-luvulta 1980-luvulle. Teoksessa P. Kärkkäinen (toim.) Luistinradalta liikuntahalliin. Jyväskylän liikuntatoimen historiaa 1925–1988. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 68. Jyväskylä: Jyväskylän kaupungin painatuskeskus, 88–101.

Oulasvirta, L. & Brännkärr, C. 2001. Toimiva kunta. 2. painos. Kuntakoulutus Oy, Vantaa.

Paronen, O. 2001. Ulkoilun hyvinvointi-kokemukset ja esteet. Teoksessa T. Sievänen (toim.) Luonnon virkistyskäyttö 2000. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 802, 100–111.

Pouta, E. & Sievänen, T. 2001. Luonnon virkistyskäytön kysyntätutkimuksen tulokset – Kuinka suomalaiset ulkoilevat? Teoksessa T. Sievänen (toim.) Luonnon virkistyskäyttö 2000. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 802, 32–76.

Puustinen, S. 1998. Kuohuttava kuntaliitos: tutkimus kolmen kuntaliitoksen edellytyksistä ja esteistä. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Rajaniemi, V. 2005. Liikuntapaikkarakentaminen ja maankäytön suunnittelu: tutkimus eri väestöryhmät tasapuolisesti huomioon ottavasta liikuntapaikkasuunnittelusta ja sen kytkemisestä maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen kaavoitukseen. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Väitöskirja.

Suomen Latu 1998a. Jyväskylän ulkoilumahdollisuuksien katselmus 12.3.1998.

Suomen Latu 1998b. Korpilahden ulkoilumahdollisuuksien katselmus 29.9.1998.

Suomen Latu 1999. Jyväskylän mlk:n ulkoilumahdollisuuksien katselmus 9.11.1999.

Suomen Latu 2002. Ulkoilumahdollisuudet Suomen kunnissa. SULKA-projektin loppuraportti 2002. Helsinki.

Suomi, K. 2000. Jyväskylän kaupungin liikuntasuunnitelma vuosille 2001–2010. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan kehittämiskeskus.

Telama, R. 1986. Mikä liikunnassa kiinnostaa – liikuntamotivaatio. Teoksessa P. Vuolle, R. Telama & L. Laakso (toim.) Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 50. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 149–176.

Virtanen, V., Pouta, E. Sievänen, T. & Laaksonen, S. 2001. Luonnon virkistyskäytön kysyntätutkimuksen aineistot ja menetelmät. Teoksessa T. Sievänen (toim.) Luonnon virkistyskäyttö 2000. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 802, 19–31.

Elektroniset lähteet

- Asikainen, J. 2007. Jyväskylän kaupungin ja Jyväskylän maalaiskunnan kuntajaon muuttaminen: Erityisen selvityksen raportti 14.12.2007. <http://jyvaskylan.seutu.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/16444_071214uusraporttiversio.pdf> Viitattu 17.9.2010
- Ekman, M. & Tammelin, M. 2007. Development of Touruvuori outdoor recreation area. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. School of Tourism and Services Management. Bachelor's Thesis. <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/4120/Ekman_Marianne_Tammelin_Minna.pdf?sequence=1> Viitattu 13.9.2010
- Emmelin, L., Fredman, P. & Sandell, K. 2005. Planering och förvaltning för friluftsliv – en forskningsöversikt. Rapport 5468. Tukholma: Naturvårdsverket. <<http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5468-6.pdf>> Viitattu 4.10.2010
- Haveri, A. & Nieminen, J. 2003. Mitä hyötyä on kuntien yhdistymisestä? Kuntien yhdistymisen vaikutukset luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden kokemana Heinolassa, Lohjalla ja Porvoossa. Kunnallistieteellinen aikakauskirja 1/03. <<http://elektra.helsinki.fi/se/k/0356-3669/31/1/mitahyot.pdf>> Viitattu 21.9.2010
- Huovinen, E. & Karimäki, A. 2010. Liikuntapalvelujen askelmerkit 2010-luvulle. Jyväskylän seudun liikuntasuunnitelma. <http://jkl.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/40993_Seudullinen_liikuntasuunnitelma_2010.pdf> Viitattu 23.9.2010
- Juutilainen, J. (toim.) 2007. Elinvoimainen, sosiaalisesti ja fyysisesti ehyt Jyväskylän seutu. Jyväskylän seudun vastaus kunta- ja palvelurakennepuitelain haasteisiin. <http://www.jyvaskylanseutu.fi/files/070504_paras_johtajuus.pdf> Viitattu 2.11.2010
- Juutilainen, J. 2009. Jyväskylän seudun PARAS ratkaisu. <http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;60;108920;145762;154739;154964> Viitattu 4.10.2010
- JyväskyläNEWS 2006. Verkostokaupungin seuraava askel häämöttää. Jyväskylän kaupungin tiedotuslehti 2/2006. <<http://www3.jkl.fi/tiedotus/news/index.php/2006-02/92>> Viitattu 10.9.2010
- Jyväskylän kaupunki 2007. Virkistysreittiselvitys. <http://www2.jkl.fi/kaavakartat/viherosayleiskaava/jyvaskylan_virkistysreittiselvitys_2007.pdf> Viitattu 10.9.2010
- Jyväskylän kaupunki 2010a. Jyväskylä 2010. <http://www.jyvaskyla.fi/info/tietoja_jyvaskylasta> Viitattu 23.3.2010
- Jyväskylän kaupunki 2010b. Faktatietoa Jyväskylästä. <<http://www.jyvaskyla.fi/info>> Viitattu 18.10.2010
- Jyväskylän kaupunki 2010c. Tietoja Jyväskylästä suuralueittain. <http://www.jyvaskyla.fi/info/tietoja_jyvaskylasta/suuralueet> Viitattu 23.3.2010

- Jyväskylän kaupunki 2010d. Korpilahden kunnan ja Jyväskylän kaupungin liittymissopimus.<http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/6893_liitossopimus_061006.pdf> Viitattu 8.9.2010
- Jyväskylän seudun liikuntapalvelut 2009. Jyväskylän seudun liikuntapalvelut: Liikuntapalveluiden kuntalaiskysely 2009. <http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/29629_Jyvaskylan_seudun_liikuntapalveluiden_kuntalaiskysely_2009.pdf> Viitattu 7.9.2010
- Kettunen, J. & Mäkinen, J. 2005. Maakuntaura – Keski-Suomen luontomatkailun unohdettu jälkiläinen. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Matkailualan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <<http://batman.jamk.fi/~voyager/00000712.pdf>> Viitattu 14.9.2010
- Kuntalaki. 17.3.1995/365 <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950365>> Viitattu 1.11.2010
- Liikuntalaki 18.12.1998/1054. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19981054>> Viitattu 1.11.2010
- LIPAS 2010. Suomalaisten liikuntapaikkojen tietopankki. <www.liikuntapaikat.fi> Viitattu 22.6.2010
- Liukkonen, H. 2009. Kuntien yhdistymisen ympäristövaikutukset kuntapäätäjien näkökulmasta – esimerkkinä Jyväskylän kaupunki, Jyväskylän maalaiskunta ja Korpilahden kunta. Jyväskylän yliopisto. Bio- ja ympäristötieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/21814/URN_NBN_fi_jyu-200909143905.pdf?sequence=1> Viitattu 21.9.2010
- Mansikkamäki, S. & Visuri, S. 2001. Jyväskyläläisten kokemus terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä kaupungin tehtävänä. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/12240/satumans.pdf?sequence=1>> Viitattu 21.9.2010
- Mattila, S. 1999. Jyväskylän liikuntapaikkasuunnitelma 2000–2010: asukkaiden liikuntapaikkarankentamista koskevat toiveet, tarpeet ja kokemat puutteet. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-19998277300>> Viitattu 15.9.2010
- Mörä-Leino, A. 1999. Jyväskylä keski-ikäisen kokemana liikuntakaupunkina. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-1999791577>> Viitattu 21.9.2010
- Pitkänen, H. 2009. Kuopion kaupungin ja Vehmersalmen kuntaliitos 1.1.2005. Vehmersalmelaisten näkökulmia kuntaliitoksen vaikutuksista ja onnistumisesta. Kuopion yliopisto. Kauppatieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. <[http://www.kuopio.fi/attachments.nsf/Files/030609103439131/\\$File/Kuntaliitostutkimus.pdf?OpenElement](http://www.kuopio.fi/attachments.nsf/Files/030609103439131/$File/Kuntaliitostutkimus.pdf?OpenElement)> Viitattu 21.9.2010

- Rikala, S. 2009. Kunnan liikuntapalveluiden ohjaus ja yhdenvertaisuus. Tampereen yliopisto. Oikeustieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. <<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu03874.pdf>> Viitattu 21.9.2010
- SLU 2006. Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006. <http://www.slu.fi/@Bin/119400/Kansallinen_liikuntatutkimus_2005_2006_Aikuiset_taitettu.pdf> Viitattu 8.9.2010
- SLU 2010. Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010. Kalvot: Aikuisliikunta 2009-2010. <http://www.slu.fi/@Bin/2548606/Liikuntatutkimus_aikuisliikunta_2009-2010.pdf> Viitattu 8.9.2010
- Suomen Kuntaliitto 2009. Kunta- ja palvelurakennemuutos. <http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;55264;55275;82183> Viitattu 3.8.2010
- Suomen Kuntaliitto 2009b. Kaupunkien ja kuntien lukumäärä 1927–2010. <http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;348;4827;4892;4869> Viitattu 3.8.2010
- Suomen Latu 2009. SULKA II Suomen ULkoilumahdollisuuksien KAtselmus 2009-2011. Hankesuunnitelma. <<http://suomenlatu-fi-bin.directo.fi/@Bin/c431f9dfa20cca135df449bb0ce90cf8/1283933685/application/pdf/149176/Hankesuunnitelman%20versio%20kotisivuille.pdf>> Viitattu 8.9.2010
- Ulkoilulaki 13.7.1973/606. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730606>> Viitattu 8.9.2010
- Väestörekisterikeskus 2008. Kuntien asukasluvut 31.12.2008. <[http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/files.nsf/files/C0BF2954BE9BDCD4C225753E001F07D2/\\$file/081231.htm](http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/files.nsf/files/C0BF2954BE9BDCD4C225753E001F07D2/$file/081231.htm)> Viitattu 18.10.2010

LIITE 1. Jyväskylän ulkoiluolosuhteiden asukaskysely

VASTAA JA OSALLISTU ARVONTAAN!

Jyväskylän kaupunki kysyy asukkaidensa mielipiteitä kunnan ulkoilumahdollisuuksista asukaskyselyllä, joka löytyy Jyväskylän kaupungin kotisivuilta 6.10.2010 alkaen.

Asukkaiden antamat vastaukset ovat tärkeitä kunnan ulkoiluapaikkojen kehittämisessä ja suunnittelussa. Vastausaikaa on 7.11.2010 saakka. Vastanneiden kesken arvotaan palkintoina mm. risteily Tallinaan, ulkoilupipoja, putkihuiveja, lahjakortti, frisbeetä.

Käy täyttämässä lomake osoitteessa:

www.jkl.fi/liikunta

Vastausohjeet:

Vastaa kyselyyn asukkaan roolissa. Kysely on suunnattu 12 -vuotta täyttäneelle väestölle. Lue ennen vastaamista koko kysymys ja sen kaikki vastausvaihtoehdot läpi. Vastaa sen jälkeen kysymykseen joko valitsemalla oikealta tuntuva vaihtoehto tai kirjoittamalla vastaus sille varattuun tilaan. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Tulokset julkaistaan yhteenvetoina, joissa yksittäiset vastaukset eivät tule esiin. Vastaaminen vie vastaajasta riippuen noin 20 minuuttia.

Ulkoilun ja ulkoiluapaikkojen määrittely:

Ulkoilulla tarkoitetaan tässä kyselyssä ulkona, kodin pihapiirin ulkopuolella tapahtuvaa vähintään 15 minuuttia kestävästä liikkumisesta ja oleskelusta. Ulkoilu tapahtuu vapaa-aikana, omin lihasvoimin ja virkistytymis- ja/tai liikkumistarkoituksessa.

Ulkoiluapaikoilla tässä kyselyssä tarkoitetaan kaikkia ulkona sijaitsevia vapaassa käytössä olevia ulkoliikunta- ja virkistyspaikkoja.

TAUSTATIEDOT

Syntymävuosi: _____

Sukupuoli (valitse oikea vaihtoehto)

Nainen	1
Mies	2

Sosioekonominen asema (valitse oikea vaihtoehto)

Yrittäjä	1
Toimihenkilö	2
Työntekijä	3
Eläkeläinen	4
Työtön, lomautettu	5
Opiskelija/koululainen	6
Kotitaloutta hoitava, äitiys-/vanhempainvapaalla	7

Asumistilanne (valitse oikea vaihtoehto)

Yhden aikuisen talous	1
Kahden aikuisen talous	2
Kaksi aikuista ja taloudessa alle 18v. lapsi/lapsia	3
Yksi aikuinen ja taloudessa alle 18v. lapsi/lapsia	4

Olen loma-asukas 5
Jokin muu, mikä? _____

Asuinpaikka. Kirjoita alle postinumero ja kaupunginosa.

Postinumero _____

Kaupunginosa _____

Ovatko asuinalueesi ulkoilumahdollisuudet vaikuttaneet asuinpaikan valintaasi? (valitse oikea vaihtoehto)

Kyllä 1
Ei 2
En osaa sanoa 3

Kuinka usein ulkoilet? (valitse oikea vaihtoehto)

Ulkoilu on kodin pihapiirin ulkopuolella vapaa-ajalla omin lihasvoimin tapahtuvaa vähintään 15 minuuttia kestävästä liikkumisesta ja oleskelua.

Päivittäin 1
Useamman kerran viikossa 2
Kerran viikossa 3
2-3 kertaa kuussa 4
Harvemmin 5
En lainkaan 6

Kuinka usein harrastat liikuntaa yhteensä? (valitse oikea vaihtoehto)

Liikunta sisältää sekä ulkona että sisällä tapahtuvan vähintään 15 minuuttia kestävästä liikkumisesta.

Päivittäin 1
Useamman kerran viikossa 2
Kerran viikossa 3
2-3 kertaa kuussa 4
Harvemmin 5
En lainkaan 6

Valitse yhdistysaktiivisuuttasi ja liikkumistasi kuvaava kohta. Voit valita useampia vaihtoehtoja.

Kuulun liikuntaseuraan, liikun harjoituksissa 1
Kuulun liikuntaseuraan, olen kansallisen tason urheilija 2
Kuulun liikuntaseuraan, olen kansainvälisen tason urheilija 3
Kuulun liikuntaseuraan, harrastan liikuntaa itsenäisesti yksin 4
Kuulun liikuntaseuraan, harrastan liikuntaa itsenäisesti yhdessä toisten kanssa 5
Kuulun liikuntaseuraan mutta en liiku ollenkaan 6
En kuulu liikuntaseuraan, liikun itsenäisesti yksin 7
En kuulu liikuntaseuraan, liikun itsenäisesti yhdessä toisten kanssa 8
En kuulu liikuntaseuraan enkä liiku ollenkaan 9

ULKOILULAJIT

Mitä ulkoilulajia olet eniten harrastanut?(rasti perään, valitse yksi)

Amerikkalainen jalkapallo/lippupallo
Ammunta/ ampumaurheilu
Ampumahiihto
Avantouinti
Baseball
Frisbeegolf
Geokätköily
Golf
Hiihto
Hiihtosuunnistus
Jalkapallo
Jousiammunta
Juoksulenkkeily
Jääpallo
Kalliokiipeily
Kaukalopallo
Koiran ulkoiluttaminen
Koripallo
Kyykkä
Käsipallo
Kävelylenkkeily
Laskettelu
Lentopallo
Lasten kanssa ulkoilu
Liitokiekko
Luistelu
Lumikenkäily
Lumilautailu
Luonnossa pelaaminen ja leikkiminen
Maahockey
Maastopyöräily
Maastorullahiihto/Skikeily

Marjastus/sienestys
Melonta
Metsästys
Mäenlasku/pulkkailu
Parkour
Patikointi/retkeily
Pesäpallo
Petanque
Pienoisgolf/ratagolf
Potkukelkkailu
Purjehdus
Pyöräily
Ratsastus
Retkiluistelu
Ringette
Rullakiekkailu
Rullalautailu/skeittaus
Rullaluistelu
Rullasuksihiihto
Saappaanheitto
Sauvakävely
Soutu
Soutuveneily
Surffaus
Suunnistus
Telemark-hiihto
Tennis
Ultimate
Urheilukalastus
Vesihiihto
Virkistysuinti
Yleisurheilu

Mitä ulkoilulajia olet viimeksi harrastanut? (rasti perään, valitse yksi)

Amerikkalainen jalkapallo/lippupallo	Marjastus/sienestys
Ammunta/ ampumaurheilu	Melonta
Ampumahiihto	Metsästys
Avantouinti	Mäenlasku/pulkkailu
Baseball	Parkour
Frisbeegolf	Patikointi/retkeily
Geokätköily	Pesäpallo
Golf	Petanque
Hiihto	Pienoisgolf/ratagolf
Hiihtosuunnistus	Potkukelkkailu
Jalkapallo	Purjehdus
Jousiammunta	Pyöräily
Juoksulenkkeily	Ratsastus
Jääpallo	Retkiluistelu
Kalliokiipeily	Ringette
Kaukalopallo	Rullakiekkailu
Koiran ulkoiluttaminen	Rullalautailu/skeittaus
Koripallo	Rullaluistelu
Kyykkä	Rullasuksihiihto
Käsipallo	Saappaanheitto
Kävelylenkkeily	Sauvakävely
Laskettelu	Soutu
Lentopallo	Soutuveneily
Lasten kanssa ulkoilu	Surffaus
Liitokiekko	Suunnistus
Luistelu	Telemark-hiihto
Lumikenkäily	Tennis
Lumilautailu	Ultimate
Luonnossa pelaaminen ja leikkiminen	Urheilukalastus
Maahockey	Vesihiihto
Maastopyöräily	Virkistysuinti
Maastorullahiihto/Skikeily	Yleisurheilu

Mainitse 0-3 ulkoilumuotoa/-lajia, joita haluaisit tulevaisuudessa harrastaa LUMISEEN AIKAAN enemmän.

Tärkein _____
Toiseksi tärkein _____
Kolmanneksi tärkein _____

Mainitse 0-3 ulkoilumuotoa/-lajia, joita haluaisit tulevaisuudessa harrastaa SULAN MAAN KAUDELLA enemmän.

Tärkein _____
Toiseksi tärkein _____
Kolmanneksi tärkein _____

ULKOILUA RAJOITTAVAT TEKIJÄT

Minkä tekijöiden koet rajoittavan ulkoiluasi?

Valitse seuraavista enintään kolme sinulle sopivinta vaihtoehtoa.

Vaikeat kulkuyhteydet / Pitkä välimatka	1
Ulkoilupaikkojen huono kunto	2
Ulkoilupaikoilla ei tunnu turvalliselta	3
Ulkoilupaikkojen puute	4

Peseytymis- ja pukeutumistilojen puute	5
Tiedon puute ulkoilupaikoista	6
Ulkoilutaitojen ja -tietojen puute	7
Ulkoiluvälineiden tai -välineiden puute	8
Henkilökohtaiset syyt	9
Ei ole esteitä	10
Jokin muu, mikä? _____	

ULKOILUPAIKAN VALINTA

**Kuinka tärkeitä seuraavat asiat ovat sinulle ulkoilupaikan valinnassa?
Arvioi tärkeyttä asteikolla 1-4.**

- 1 Erittäin tärkeä
2 Melko tärkeä
3 Ei kovin tärkeä
4 Ei lainkaan tärkeä

Ulkoilupaikan esteettömyys	1	2	3	4
Ulkoilupaikan turvallisuus	1	2	3	4
Hyvät opastustaulut ja viitoitukset	1	2	3	4
Hyvä ulkoilupaikan kunto	1	2	3	4
Hyvä valaistus	1	2	3	4
Hyvät pysäköintimahdollisuudet	1	2	3	4
Maaston vaihtelevuus	1	2	3	4
Monipuolinen viherympäristö	1	2	3	4
Palvelut lähellä ulkoilupaikkaa	1	2	3	4
Helppo saavutettavuus ilman autoa	1	2	3	4
Mahdollisuus monien ulkoilulajien harrastamiseen	1	2	3	4
Soveltuvuus perheliikuntaan	1	2	3	4
Saan tietoa ulkoilupaikasta karttojen avulla	1	2	3	4
Saan tietoa ulkoilupaikan kunnosta ja sijainnista verkkosivujen kautta	1	2	3	4

YLEISIN ULKOILUPAIKKA LUMISEEN AIKAAN

Mitä kuntasi ulkoilu- ja ulkoliikuntapaikoista (alue, reitti, kenttä tms.) käytät eniten LUMISEEN AIKAAN? Kirjaa alle paikan nimi ja anna kehittämisehdotuksia paikkaa koskien.

Nimi _____

Mahdollinen

kehittämisehdotus _____

Millaisen matkan päässä kyseinen ulkoilupaikka on kotoasi? (valitse oikea vaihtoehto)

0-200 metriä	1
201-400 metriä	2
401-600 metriä	3
601-800 metriä	4
801-1000 metriä	5
1-3 kilometriä	6
3-5 kilometriä	7
6-10 kilometriä	8
yli 10 kilometriä	9

Miten kuljet ulkoilupaikalle? (valitse oikea vaihtoehto)

Kävellen / juosten	1
Pyöräillen	2
Rullaluistimilla / -laudalla	3
Yksityisellä moottoriajoneuvolla (auto, mopo, moottoripyörä)	4
Julkisella kulkuvälineellä	5

YLEISIN ULKOILUPAIKKA SULAN MAAN KAUDELLA

Mitä kuntasi ulkoilu- ja ulkoliikuntapaikoista (alue, reitti, kenttä tms.) käytät eniten SULAN MAAN KAUDELLA? Kirjaa alle paikan nimi ja anna kehittämis ehdotuksia paikkaa koskien.

Nimi _____

Mahdollinen

kehittämis ehdotus _____

Millaisen matkan päässä kyseinen ulkoilupaikka on kotoasi? (valitse oikea vaihtoehto)

0-200 metriä	1
201-400 metriä	2
401-600 metriä	3
601-800 metriä	4
801-1000 metriä	5
1-3 kilometriä	6
3-5 kilometriä	7
6-10 kilometriä	8
yli 10 kilometriä	9

Miten kuljet ulkoilupaikalle? (valitse oikea vaihtoehto)

Kävellen / juosten	1
Pyöräillen	2
Rullaluistimilla / -laudalla	3
Yksityisellä moottoriajoneuvolla (auto, mopo, moottoripyörä)	4
Julkisella kulkuvälineellä	5

ULKOILUUN LIITTYVÄT PALVELUT

Arvioi seuraavien kunnassasi olevien ulkoilua tukevien palvelujen nykytilaa.

1 Erittäin hyvä

2 Hyvä

3 Ei hyvä eikä huono

4 Huono

5 Erittäin huono

Ruoanlaitto-, tauko- ja yöpymispaikat	1	2	3	4	5
Opastustaulut ja viitat	1	2	3	4	5
Yrittäjien tuottamat palvelut (esim. kahvilat ja ohjelmapalvelut)	1	2	3	4	5
Välineiden vuokraus- ja huoltopalvelut	1	2	3	4	5
Kunnan sähköiset ja paperiset ulkoilukarttamateriaali t	1	2	3	4	5
Esitteet ja tiedotteet internetin, lehtien,					

radion ja television kautta 1 2 3 4 5

Voit listata alle kehittämistarpeita ulkoilupalveluille kunnassasi ja esittää kehittämisehdotuksia.

ULKOILU JA ULKOILUKOHTEIDEN KEHITTÄMISTARVE

Tämän sivun kysymyksillä kartoitetaan paikkoja, joita käytät ulkoiluun sekä niiden kehittämistarvetta. Lyhyitä listoja on kolme.

VASTAUSOHJEET:

1. Arvioi jokaisen kohteen kohdalla käytätkö kohdetta ulkoiluun ja merkkää käyttö ensimmäiseen ruutuun.

2. Arvioi onko kohteessa kehittämistarvetta ja merkkää kehittämistarpeen suuruus.

Voit arvioida kehittämistarvetta, vaikka et itse käytä kohdetta ulkoiluun. Mikäli kohteessa ei ole kehittämistarvetta, älä merkkää mitään.

3. Listaa avoimeen tekstikenttään mielestäsi kehittämistä vaativat ulkoilukohteet, kuvaa niiden puutteet ja esitä kehittämisehdotuksia.

Reitit, polut ja radat

Käytän kohdetta ulkoiluun (rasti viivalle, jos pitää paikkansa)

1 Nykytila hyvä

2 Jonkin verran kehittämistarvetta

3 Paljon kehittämistarvetta

Pyörätiet	___	1	2	3
Hiihtoladut	___	1	2	3
Kuntopolut ja radat	___	1	2	3
Luontopolut	___	1	2	3
Retkeilyreitit	___	1	2	3
Matkaluistelureitit / Luonnonjääradat	___	1	2	3
Rullasuksi- / rullaluistelureitit	___	1	2	3
Pyörätuolireitit	___	1	2	3
Maastopyöräilyreitit	___	1	2	3
Melontareitit	___	1	2	3
Veneilyreitit	___	1	2	3
Ratsastusreitit	___	1	2	3

Voit listata edellä tarkoittamiasi kehittämistä vaativia ulkoilukohteita, kuvata niiden puutteita ja esittää kehittämisehdotuksia.

Ulkoilu- ja virkistyspaikat

Käytän kohdetta ulkoiluun (rasti viivalle, jos pitää paikkansa)

1 Nykytila hyvä

2 Jonkin verran kehittämistarvetta

3 Paljon kehittämistarvetta

Lähipuistot	___	1	2	3
BMX- sekä rullalautailu- ja rullaluistelupuistot	___	1	2	3
Frisbeegolfradat	___	1	2	3
Golfkentät	___	1	2	3
Ulkokiipeilypaikat	___	1	2	3
Metsät	___	1	2	3
Suunnistusalueet	___	1	2	3
Luonnonsuojelualueet	___	1	2	3
Leiri- ja retkeilykeskukset	___	1	2	3
Veneilyn, soudun ja melonnan rantautumispaikat	___	1	2	3
Uimarannat	___	1	2	3
Avantouintipaikat	___	1	2	3
Maastohihtokeskukset	___	1	2	3
Laskettelurinteet ja rinnehihtokeskukset	___	1	2	3

Voit listata edellä tarkoittamiasi kehittämistä vaativia ulkoilukohteita, kuvata niiden puutteita ja esittää kehittämissuunnitelmia.

Ulkokentät

Käytän kohdetta ulkoiluun (rasti viivalle, jos pitää paikkansa)

- 1 Nykytila hyvä
- 2 Jonkin verran kehittämistarvetta
- 3 Paljon kehittämistarvetta

Lähiliikuntapaikat (lasten ja nuorten liikuntaan ja terveysliikuntaan tarkoitettu liikuntapaikka, joka sijaitsee asuinalueella tai välittömässä läheisyydessä)

Yleisurheilukentät	___	1	2	3
Koripallokentät	___	1	2	3
Lentopallokentät	___	1	2	3
Beachvolleykentät	___	1	2	3
Pesäpallokentät	___	1	2	3
Tenniskentät	___	1	2	3
Palloilukentät (eri kokoiset hiekka- ja nurmikentät)	___	1	2	3
Luistelukentät ja kaukalot	___	1	2	3
Tekojäät	___	1	2	3

Voit listata edellä tarkoittamiasi kehittämistä vaativia ulkoilukohteita, kuvata niiden puutteita ja esittää kehittämissuunnitelmia.

ULKOILUKOHTTEIDEN KEHITTÄMISTARVE

Kuinka tyytyväinen olet kokonaisuudessaan seuraavien ulkoilupaikkojen nykytilaan? Arvioi asteikolla 1-5.

- 1 erittäin tyytyväinen
- 2 tyytyväinen
- 3 ei tyytyväinen eikä tyytymätön
- 4 tyytymätön
- 5 erittäin tyytymätön

Pyörätiet/kevyen liikenteen väylät	1	2	3	4	5
Puistot	1	2	3	4	5
Lähiliikuntapaikat	1	2	3	4	5
Kuntoreitit	1	2	3	4	5
Hiihtoladut	1	2	3	4	5
Luontopolut	1	2	3	4	5
Retkeilyreitit	1	2	3	4	5
Uimarannat	1	2	3	4	5
Ulkokentät	1	2	3	4	5

Mitä ulkoilupaikkoja toivot lähemmäksi kotiasi? Merkitse 0-3 ulkoilupaikkaa tärkeysjärjestyksessä.

Tärkein _____
Toiseksi tärkein _____
Kolmanneksi tärkein _____

Puuttuuko kunnastasi jokin tärkeä ulkoilupaikka, joka vaikeuttaa ulkoilun harrastamistasi? Jos puuttuu, mikä? Merkitse 0-3 ulkoilupaikkaa tärkeysjärjestyksessä.

Tärkein _____
Toiseksi tärkein _____
Kolmanneksi tärkein _____

ULKOILUN MUUTOS JA TULEVAISUUS

Missä ulkoilupaikkaan tai -palveluun liittyvässä asiassa kuntasi on mielestäsi onnistunut? Kirjaa alle.

Miten leudot talvet (lumettomat ja lämpimät) ovat vaikuttaneet ulkoilemiseesi tai ulkoliikuntaharrastuksiisi? Valitse vaihtoehdoista se, joka parhaiten kuvaa käsitystäsi.

- 1 Kyllä
- 2 Luultavasti kyllä
- 3 En osaa sanoa
- 4 Luultavasti ei
- 5 Ei

Käytän sisäliikuntapaikkoja enemmän kuin normaalitalvina	1	2	3	4	5
Matkustan talviliikuntakohteisiin useammin ja/tai pidempiä matkoja kuin normaalitalvina	1	2	3	4	5
Harrastan talviulkoilu- ja talviliikuntamuotoja vähemmän kuin normaalina talvena	1	2	3	4	5

Harrastan talviulkoilu- ja talviliikuntamuotoja enemmän keino-olosuhteissa (esim. tekojääkentillä ja keinolumiladuilla)	1	2	3	4	5
Olen vähemmän ulkona kuin normaalina talvena	1	2	3	4	5

Onko vuonna 2009 Jyväskylässä tapahtunut kuntaliitos vaikuttanut ulkoilumahdollisuuksiisi?

1 Ei

2 Kyllä, miten? _____

KIITOS ARVOKKAASTA VASTAUKSESTA!

Jättämällä tietosi alla olevaan kenttään osallistut arvontaan. Yhteystietojasi käytetään ainoastaan arvontapalkintojen toimittamiseen ja tämän kyselyn tulosten julkaisutilaisuudesta tiedottamiseen. Arvonnassa voittaneille ilmoitamme henkilökohtaisesti!

Nimi _____

Osoite _____

Postinumero _____

Postitoimipaikka _____

Sähköpostiosoite _____

LIITE 2. Jyväskylän ulkoilumahdollisuuksien asiantuntijakysely.

SULKA II Asiantuntijakysely JYVÄSKYLÄ

Ulkoilumahdollisuuksien arviointi

Toimiala tai taho, jota edustat? Huomioi, että kuntien hallintorakenteet vaihtelevat. Sovella vastatessasi omaa toimialaasi seuraaviin.

1 Liikuntatoimi	5 Yhdyskuntasuunnittelu/kaavoitus
2 Tekninen toimi	6 Kolmas sektori
3 Matkailusta vastaava toimi	7 Yksityinen sektori
4 Ympäristötoimi	8 Muu, mikä? _____

Nykyinen tehtäväsi? Mikäli toimit kolmannella sektorilla tai yksityisellä sektorilla, vastaa sen mukaan, mitä tahoja edustat työryhmässä. _____

Miten ulkoilumahdollisuuksien ylläpitäminen ja edistäminen näkyy edellä mainitsemassasi tehtävässä? _____

Onko väestön ikääntyminen huomioitu kuntanne ulkoiluolosuhteiden ja maankäytön suunnittelussa?

- 1 Ei
2 Kyllä, miten? _____

ULKOILUMAHDOLLISUUKSIEN ARVIOINTI

Arvioi seuraavissa kohdissa kunnan ulkoilumahdollisuuksien kehittämistarpeita. Arvioi kehittämistarpeen suuruutta kohteittain ulkoilun näkökulmasta.

- 1 En tunne aluetta tai kunnassa ei vastaavaa
2 Tunnen alueen: nykytila hyvä
3 Tunnen alueen: jonkin verran kehittämistarvetta
4 Tunnen alueen: suuri kehittämistarve

ULKOILUALUEET

Suunnistusalueet	1	2	3	4
Ulkoilu- ja retkeilyalueet	1	2	3	4
Maastohiihtokeskukset	1	2	3	4
Laskettelurinteet ja rinnehiihtokeskukset	1	2	3	4
Kiipeilypaikat	1	2	3	4
Ampumaurheilupaikat	1	2	3	4
BMX- sekä rullalautailu- ja luistelupaistot	1	2	3	4
Golfkentät	1	2	3	4
Frisbeegolfkentät	1	2	3	4
Veneurheilupaikat	1	2	3	4

Voit kirjata alle edellä mainitsemiasi suuren kehittämistarpeen kohteita. _____

REITIT, POLUT JA RADAT

Kevyen liikenteen väylät / pyörätiet	1	2	3	4
Kuntopolut ja radat (valaistut ja valaisemattomat)	1	2	3	4
Luontopolut	1	2	3	4
Retkeilyreitit	1	2	3	4
Hiihtoladut / latureitit	1	2	3	4
Matkaluistelureitit, luonnonjääradat	1	2	3	4
Rullasuksi- / rullaluistelureitit	1	2	3	4
Pyörätuolireitit	1	2	3	4
Maastopyöräilyreitit	1	2	3	4
Veneilyreitit	1	2	3	4
Ratsastusreitit	1	2	3	4

Voit kirjata alle edellä mainitsemiasi suuren kehittämistarpeen kohteita. _____

MAAUIMALAT JA UIMARANNAT

Maaumalat	1	2	3	4
Uimarannat	1	2	3	4
Uimapaikat	1	2	3	4
Avantouintipaikat	1	2	3	4

Voit kirjata alle edellä mainitsemiasi suuren kehittämistarpeen kohteita. _____

VIRKISTYSKOHTEET

Lähipuistot	1	2	3	4
Luonnonsuojelualueet	1	2	3	4
Kansallispuistot	1	2	3	4
Erämaa-alueet	1	2	3	4
Valtion retkeilyalueet	1	2	3	4
Virkistysmetsät	1	2	3	4
Kalastusalueet ja -paikat	1	2	3	4
Leiri- ja retkeilykeskukset	1	2	3	4
Veneilyn, soudun ja melonnan rantautumispaikat	1	2	3	4
Tauko-, yöpymis- ja ruoanlaittopaikat	1	2	3	4

Voit kirjata alle edellä mainitsemiasi suuren kehittämistarpeen kohteita. _____

ULKOKENTÄT

Lähiliikuntapaikat	1	2	3	4
Yleisurheilukentät	1	2	3	4
Koripallokentät	1	2	3	4
Lentopallokentät	1	2	3	4
Beachvolleykentät	1	2	3	4
Erikokoiset pallokentät	1	2	3	4
Pesäpallokentät	1	2	3	4
Tenniskentät	1	2	3	4
Jääkiekkokaukalot	1	2	3	4
Korttelikaukalot	1	2	3	4

Iso jääkenttä / jääpallokenttä	1	2	3	4
Luistelukentät	1	2	3	4
Tekojäät	1	2	3	4

Voit kirjata alle edellä mainitsemiasi suuren kehittämistarpeen kohteita. _____

ULKOILUPALVELUT

Kunnan sähköiset karttamateriaalit	1	2	3	4
Kunnan paperiset karttamateriaalit	1	2	3	4
Opastaulujen ja viittojen määrä ja laatu	1	2	3	4
Esitteiden ja tiedotteiden määrä ja laatu	1	2	3	4
Internetin hyödyntäminen tiedottamisessa	1	2	3	4
Muun median hyödyntäminen tiedottamisessa	1	2	3	4

Voit kirjata alle edellä mainitsemiasi suuren kehittämistarpeen kohteita. _____

STRATEGIATYÖ

Nimeä ensin kuntatason tärkeimmät strategiat ja sitten oman toimialasi tärkeimmät strategiat.

Miten ulkoiluolosuhteet on huomioitu edellä mainituissa strategioissa? Vastaa edellisessä kysymyksessä käyttämääsi vastausjärjestystä noudattaen. _____

Miten käytännössä näet, että strategioissa mainitut tavoitteet toteutuvat esimerkiksi kunnan ja toimialan toimintasuunnitelmissa ja talousarviossa? Vastaa edellisissä kysymyksissä käyttämääsi vastausjärjestystä noudattaen. _____

HYVÄT KÄYTÄNNÖT

Kirjaa alle kuntanne hyviä käytäntöjä, joilla kunta on mielestäsi innovatiivisesti ratkaissut ulkoiluolosuhteisiin liittyviä haasteita tai vastannut muuttuneeseen kysyntään. _____

MUUTOS

Miten näet kuntasi ulkoiluolosuhteiden muuttuneen viimeisen kymmenen vuoden aikana? Arvioikaa muutoksen yleisiä kehitystrendejä, ei esimerkiksi yksittäisten uusien kohteiden rakentamista. Mihin suuntaan näet kuntasi ulkoiluolosuhteiden kehittyvän seuraavan 10 vuoden aikana? _____

TULEVAISUUS

Mihin suuntaan näet kuntasi ulkoiluolosuhteiden kehittyvän seuraavan 10 vuoden aikana? _____

Miten näette ilmastonmuutoksen ja kestäväen kehityksen mukaisen toiminnan vaatimusten vaikuttavan nyt ja tulevaisuudessa ulkoiluolosuhteiden suunnitteluun ja ylläpitoon? _____

VÄESTÖN IKÄÄNTYMISEN VAIKUTUKSET ULKOILUOLOSUHTEIDEN VAATIMUKSIIN

Miten väestön ikääntyminen mielestänne tulee vaikuttamaan ulkoiluolosuhteiden vaatimuksiin seuraavan 10 vuoden aikana? _____

VÄESTÖN IKÄÄNTYMISEN HUOMIOIMINEN SUUNNITTELUSSA

Onko väestön ikääntyminen huomioitu kuntanne ulkoiluolosuhteiden ja maankäytön suunnittelussa?

1 Ei

2 Kyllä, miten? _____

ULKOILUALUEIDEN KÄVIJÄSEURANTA

Onko kuntanne tehnyt kävijäseuranta tai -laskentaa ulkoilualueillaan?

1 Ei

2 Kyllä, miten? _____

YHTEISTYÖVERKOSTO ULKOILUN EDISTÄMISEKSI

Kunnan toimialat

1 Liikuntatoimi

2 Tekninen toimi

3 Matkailusta vastaava toimi

4 Ympäristötoimi

5 Yhdyskuntasuunnittelu/kaavoitus

6 Nuorisotoimi

7 Kulttuuritoimi

8 Opetustoimi

9 Varhaiskasvatus

10 Terveystoimi

11 Sosiaalitoimi

12 Muu, mikä? _____

Kolmas sektori

1 Liikunta- ja urheiluseurat

2 Asukasyhdistykset

3 Latuyhdistykset

4 Nuorisojärjestöt

5 Luonnonsuojelujärjestöt

6 Vammaisjärjestöt

7 Muut, mitkä? _____

Yksityinen sektori (esimerkiksi matkailuyritykset jne.) _____

YHTEISTYÖVERKOSTON TOIMIVUUS

Onko nykyinen yhteistyöverkosto mielestäsi toimiva?

1 Kyllä

2 Ei

Jos vastasit edelliseen kysymykseen ei, miten kehittäisit yhteistyötä? _____

YHTEISTYÖVERKOSTON TULEVAISUUS

Minkä toimialojen kanssa näet ulkoiluolosuhteisiin liittyvän yhteistyön lisääntyvän vuoteen 2020 mennessä? Valitse vaihtoehdoista 2-4 tahoja.

1 Liikuntatoimi	8 Opetustoimi
2 Tekninen toimi	9 Varhaiskasvatus
3 Matkailusta vastaava toimi	10 Terveystoimi
4 Ympäristötoimi	11 Sosiaalitoimi
5 Yhdyskuntasuunnittelu/kaavoitus	12 Kolmas sektori
6 Nuorisotoimi	13 Yksityinen sektori
7 Kulttuuritoimi	14 Muu, mikä? _____

ULKOILUMAHDOLLISUUKSIIN SUUNNATUT HENKILÖSTÖ- JA TALOUSRESURSSIT

- 1 Erinomainen
- 2 Hyvä
- 3 Tyydyttävä
- 4 Heikko

Ulkoilumahdollisuuksiin suunnattujen henkilöstöressurssien riittävyys

Suunnittelu- ja kehittämistyö	1	2	3	4
Ylläpito	1	2	3	4
Kunnostus	1	2	3	4
Informaatio kehittämisen tukena	1	2	3	4
Tiedottaminen ja markkinointi	1	2	3	4

Ulkoilumahdollisuuksiin suunnattujen talousresurssien riittävyys

Suunnittelu- ja kehittämistyö	1	2	3	4
Ylläpito	1	2	3	4
Kunnostus	1	2	3	4
Uudisrakentaminen	1	2	3	4
Informaatio kehittämisen tukena	1	2	3	4
Tiedottaminen ja markkinointi	1	2	3	4